T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ (KLASİK ARKEOLOJİ)
ANABİLİM DALI

BODRUM SUALTI ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE BULUNAN BODRUM YARIMADASI HELLENİSTİK DÖNEM KENT SİKKELERİ

Yüksek Lisans Tezi

Emre SAVAŞ

Ankara- 2009

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ (KLASİK ARKEOLOJİ)
ANABİLİM DALI

BODRUM SUALTI ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE BULUNAN BODRUM YARIMADASI HELLENİSTİK DÖNEM KENT SİKKELERİ

Yüksek LisansTezi

Emre SAVAŞ

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Zeynep ÇİZMELİ ÖĞÜN

Ankara-2009

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ (KLASİK ARKEOLOJİ)
ANABİLİM DALI

BODRUM SUALTI ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE BULUNAN BODRUM YARIMADASI HELLENİSTİK DÖNEM KENT SİKKELERİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Zeynep ÇİZMELİ ÖĞÜN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmzası
Doç. Dr. Zeynep ÇİZMELİ ÖĞÜN (Danışman)	
Prof. Dr. Orhan BİNGÖL	
Prof. Dr. Ömer ÇAPAR	

Tez Sınavı Tarihi .....

(Tez Beyan Belgesi)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğini ayrıca beyan ederim.(..10...../...07...../.2010....)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

EMRE SAYAŞ

İmzası

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar…… i

ÖNSÖZ……. ii

I. GİRİŞ……. 1

II. İSKENDER ÖNCESİ KARİA……... 11

III. HELLENİSTİK KARİA…… 20

IV. HELLENİSTİK DÖNEMDE BODRUM YARIMADASINDA SİKKE BASAN KENTLER VE MYLASA……. 27

1. MYLASA..... 27

1.1 SİKKE TİPLERİ

A) Bronz Sikkeler

B) Pseudo-Rhodos Gümüş Drahmiler

2. BARGYLİA……. 42

2.1. SİKKE TİPLERİ

3. KERAMOS..... 46

3.1 SİKKE TİPLERİ

4. HALİKARNASSOS……. 48

4.1. SİKKE TİPLERİ

A) Bronz Sikkeler

B) Gümüş Sikkeler

5. MYNDOS……. 68

5.1. SİKKE TİPLERİ

A) Bronz Sikkeler

B) Gümüş Sikkeler

V. SONUÇ…….. 76

TEZ ÖZETİ…… 83

SUMMARY……... 85

KAYNAKÇA……. 87

KATALOG ……... 99

LEVHALAR

Kısaltmalar

AE	Bronz
AR	Gümüş
A.g.e.	Adı geçen eser
AY.	Arka yüz
bkz.	Bakınız
Env.	Müze envanter numarası
Gr.	Gram
Kat.	Katalog
Lev.	Levha
Mag.	Magistrat
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
No.	Katalog numarası
ÖY.	Ön yüz
Ref.	Referans gösterilen kaynak
Res.	Resim
s.	sayfa numarası
yy.	yüzyıl
←/ ↑/ →/ ↓	Sikke yönleri

ÖNSÖZ

2007 yılının Eylül ayında, Bodrum'a müzeci olarak ilk defa gelişimi hatırlıyorum. Daha önceden de bildiğim o muhteşem Ortaçağ Kalesi, o kadar büyük gelmişti ki gözüme altında ezileceğim sanmıştım. Zamanla o büyüleyici yapının dehlizlerinde yani depolarında keşif gezileri yapmaya başladım ve giderek korkularım azaldı. Çünkü Bodrum Kalesi kadar muhteşem olmasa da depolarda, ilgi bekleyen binlerce eser vardı. O güne kadar bu kadar çok arkeolojik buluntuyu bir arada görmemiştim.

Bir süre sonra müzecilikte eksik olan temel şeyi fark ettim. Uzmanlaşma. "Her ne kadar mezun olduğum okul, yani Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Klasik Arkeoloji Bölümü, mesleğe bir adım önde başlamamızı sağlasa da, eğer bir kaç şanslı mezun olarak arkeoloji yapma fırsatı bulabilmişsek, bunu mesleğin hakkını vererek yani bir konuda yeterli bilgi sahibi olarak yapmalıyız" düşüncesi beni numismatiğe yönlendirdi. Aslında sikke konusuna yönelmemin büyük nedeni, daha 2. sınıf öğrencisiyken, kendisi küçük ama içerdiği bilgiler büyük olan bu küçük objelerle tanışmamı sağlayan ve sevdiren değerli hocam Doç.Dr. Zeynep Çizmeli Öğün'dür.

Karia, Hekatomnoslar ile anılır ve onların yönetiminde, M.Ö. 4. yüzyıl, "Karia'nın Altın Çağı" olarak kabul edilir. Dönemin, Batı Anadolu ve adalarda en büyük gücüdür Hekatomnid Hanedanlığı. Ancak İskender'in bölgeye gelişiyle her şey tersine döner ve özellikle İskender'den sonra oluşan krallıklar zamanında yani

Hellenistik Dönemde, Karia, Ptolemaioslar ve Seleukoslar arasındaki egemen olma yarışına sahne olur. Daha sonra bu büyük krallıklara, Anadolu, kıyı Ege ve adalarda söz sahibi olan Rhodos ve Bergama da katılacaktır.

Maussollos'un görkemine yakışır bir şekilde, adına yaptırdığı Maussolleion'un bulunduğu, Rhodos'u alacak kadar cesur olan bir kadın yöneticiye, Artemisia'ya sahip bu topraklar, Karia, nasıl olurda bir yüzyıl sonra neredeyse sömürge durumuna düşer? İşte bu soru, beni Hellenistik Dönem kent sikkeleri üzerinde araştırma yapmaya itti.

Tam üç kazı sezonu, birlikte çalışma fırsatı bulduğum ve arkeolojinin yanı sıra hayat hakkında da kendisinden çok şey öğrendiğim, değerli hocam Prof. Dr. Cevdet Bayburtluoğlu'na, yüksek lisans öğrenciliğim sırasında bana fazlasıyla yardımcı olan arkadaşım, Canan Özbil'e ve son olarak nümismatik hakkında bir çok temel şeyi öğrendiğim, beni bu konuda cesaretlendirip destek olan ve danışmanım olma fırsatını yakaladığım, değerli hocam Doç.Dr. Zeynep Çizmeli Öğün'e sonsuz teşekkürler.

Sanırım dedemi çok özledin.

Dedem ve Babaannem'e….

I. GİRİŞ

M.Ö. 336-323 yılları arası kaçınılmaz olarak İskender Çağı olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde Makedonia'nın sınırları inanılmaz ölçüde genişlemiş, eşi benzeri görülmemiş bir kaynak, malzeme ve insan akışı söz konusu olmuştur. İskender'in "Hellespont"u geçtiği 334 yılı, Helen Uygarlığı ve bütün dünya için büyük önem taşıyan yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Alman tarihçi Droysen'den beri "Hellenistik Çağ" olarak bilinen ve Augustus ile son bulan bu tarihsel dönemde, Hellen Uygarlığı Asya ve Afrika'ya değin yayılmıştır. İskender'in kültür politikası Şark Dünyası'nın düşüncesine saygı göstermiş ve böylece Doğu ve Batı arasında bir birleşme eğilimi yaratmıştır. Doğu'nun Hellen Uygarlığı ile kaynaşmasından, dış görünümü ile Hellenli, ancak özüyle Doğulu bir dünya görüşü ortaya çıkmıştır[1].

İskender'in Doğu seferi ile başlayan Hellenistik Dönem, Küçük Asya'nın ve Mısır'ın Romalılarca fethine kadar sürecektir. İskender İmparatorluğu'nun toprakları üzerinde Doğu ve Yunan ülkelerinin bir karışımını sergileyen büyük bağımsız devletler kuruldu. Doğulu tipte birer merkezi monarşi olan bu devletlerde yönetici tabaka, Yunan, Makedon ve Hellenleşmiş yerli soylulardan oluşuyordu. Bu dönemde Küçük Asya, Orta Asya, Arap Yarımadası, Hindistan ve Çin, Akdeniz Ülkeleri ile ticarete başladılar. Maddi yaşamın büyük bir açılış gösterdiği bazı Hellenistik devletlerde, Yunan bilimi büyük bir gelişme göstermiştir. Bu, teknik gelişmeyi de büyük ölçüde etkilemiştir. Doğu ülkeleriyle Yunanlıların iktisadi ilişkileri, kültürler

[1] Akurgal 1998, s. 342.

arasında da karşılıklı etkilere yol açmıştır. Hellenistik Dönem ile ilgili belki de en çarpıcı gerçek, İskender'in seferi neticesinde dünyanın birleşmesi ve devletler arasındaki mücadelelere karşın, Doğu ve Batı arasındaki ticaretin kolaylaşmasıdır. Mısır, Hindistan, Batı Avrupa gibi yeni bölgeler bir bakıma Yunanlıların yörüngesi içine girmiştir. Doğuya yapılan askeri seferler ile bölgenin kapıları Yunan tüccarlarına açılmış, bu da ekonomiyi canlandırarak kültürel alışverişe imkan sağlamıştır.

Bu dönemin bir diğer özelliği de tezatlar çağı oluşudur. Dönemin sosyal yapısı incelendiğinde ekonomiye dayanan bir ikilem göze çarpmaktadır. Bir yanda bir avuç tüccarın oluşturduğu zengin bir sınıf devrin lüks ve ihtişamını yaşarken, diğer tarafta toplumun genelinin, özellikle işçi sınıfının sosyal ve ekonomik şartları çok aşağı seviyede kalmıştır. Bu dönemde burjuva sınıfının alım gücü yüksekti fakat burjuvazinin de zenginliği genel refah dönemlerinde bile çok yüksek değildi bu sınıf arasında çok zengin olanlar azınlıktaydı. Orta burjuva kesimi ise bu dönemde tamamıyla fakirleşmişti. Alım gücü en yüksek olan ve zengin sayılabilecek birkaç kişi vardı ki, onlar da kral, kralın yardımcıları ve gözdeleri idi. Fakat krallar arasında da mütevazi olanlar yok değildi[2].

İskender'in ölümüyle doğuda Roma İmparatorluğu'nun hakimiyet kurması arasında geçen üç yüz yıl, yani "Hellenistik" Dönem, kozmopolit, uluslararası bir çağdı. Ticari ilişkiler çok yaygındı ve her ırktan her dinden bir sürü insan, kalabalık kent merkezlerine akmıştı. Bilimin mühendislik, fizik, astronomi gibi birçok bilim

[2] Rostovtzeff 1964, s. 1166.

dalında ilerlemeler yaşanıyordu. Alexandria'da ve bağımsız Pergamon (Bergama) Krallığı'nda büyük kütüphaneler kurulmuştu[3].

Hellenistik Dönemde paranın kullanışı önemli bir ekonomik faktördür. Özellikle M.Ö. IV. yüzyılda Yunan şehir devletlerinde ve Pers İmparatorluğu'nda yaygın bir kullanım sahası bulmuştur. Hellenistik Döneme gelindiğinde ise gelişmiştir[4]. Ticaretin her alanında, iç ve dış ticarette yaygın bir biçimde kullanılan madeni paraya büyük talep vardı. Bu bir ölçüye kadar altındı, fakat esas olarak bronz ve gümüş para kullanılmaktaydı.

Madeni paranın değerindeki iniş ya da artış dönemin siyasi olaylarıyla paralellik gösteriyordu. Hellenistik Dönemin başlarında madeni para ucuz ve bol miktardaydı. Fiyatlardaki hızlı dalgalanmalar ve dönemin ortalarına doğru meydana gelen siyasi olaylar paranın değerini yükseltmiştir. Denilebilir ki, özellikle dönemin sonuna doğru enflasyonun yüksek olmadığı, para piyasasında hızlı dalgalanmaların, iniş çıkışların görülmediği devlet yoktu. Bu durumdan kendini koruyabilen sadece Roma'dır . Bunun nedeni, bir yandan İspanyol madenleri, diğer yandan ise Doğuyu yağmalaması ve sömürmesidir.

Her Hellenistik devletin kendine göre mali politikası vardı. Bu, dönemin siyasi, sosyal ve ekonomik koşullarıyla da belirleniyordu. Genel olarak incelendiğinde bir biri ile çelişen iki tür para politikası görülmektedir. Birincisi; Tüm Helen dünyasının birleşerek tek bir para politikası gütmesi ki buna İskender paraları

[3] Konuk 2003, s. 119.
[4] Burns 1927, s. 49.

örnek gösterilebilir. İskender tüm Hellen dünyasının birleşmesini savunmuştur. Bu fikir mali politikasında da kendini göstermiştir. Tüm imparatorluğunda tek bir para birimi kullanmak istemiş, böylece bu alandaki karmaşayı ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Bu siyasetinde de başarılı olmuştur[5].

İskender'in ardılları da onun para birimini devam ettirmişlerdir, ancak kısa bir süre sonra İskender paralarının yanı sıra kendi adlarına da para bastırmışlardır. Bazı Yunan şehir devletlerinde ise kendilerine özgü bir mali politika izlenmiştir. Atina ve Rhodos gibi ticaret merkezleri her zaman bağımsız kalmayı tercih etmişlerdir. Ptolemaioslar'ın deniz gücünün sarsılmaya başladığı M.Ö. III. Yüzyılın sonlarından itibaren, Ege ticaretinde Rhodos çok önemli bir konuma gelmiştir. Rhodos'un Ege ve Akdeniz ticaretindeki konumu Roma'nın müdahalesi ile ilgili politik olaylarla sağlamlaşmıştır. Roma'nın ateşli bir taraftarı olan Rhodos, bir süre için bu büyük Batı gücünün tam güvenini ve desteğini kazanmıştır. Pers savaşından sonra ticari gücü ve etkisi yavaş yavaş kaybolmaya başlayacak, Rhodos'un gücünden şüphelenmeye başlayan Roma, Delos'a destek verecektir. Her ne kadar Delos, Rhodos'un eski müşterilerini çekmişse de, Rhodos'un yerini alamamıştır[6].

İkincisi ise tecrit politikası yani kapalı ekonomi ve tek olarak hareket etme isteği. Diğer bir deyişle, siyasi ve ekonomik açıdan kendi kendine yetebilme kapasitesi. Bu ikinci politikayı uygulayan en önemli krallık İskender'in ölümünden sonra Generalleri tarafından kurulan krallıklardan biri olan ve Mısır civarında hüküm süren Ptolemaioslar olmuştur. Hellenistik Dönemde Mısır'a bakıldığında,

[5] Hamilton 1973, s. 78; Griffith 1966, s. 86.
[6] Rostovtzeff 1964, s. 1344.

bankacılığın farklı bir karakter gösterdiği görülür. Mısır'da bankacılık dalında merkezi bir sistem hakimdir. Merkezi devlet bankası Alexandria'da bulunmaktaydı. Diğer kentlerde bulunan bankaların hepsi Alexandria'daki merkeze bağlı idi. Yunanistan'ın tersine Mısır'da özel bankalar önem derecesinde ikinci sırayı almaktadır. Bu farklılığın yanında, Yunan ve Mısır bankaları arasında birçok benzerlik de bulunmaktadır. Bankacılık terminolojisi, operasyonlar, hesaplamalar birbirinin aynı idi[7]. Bunun yanında Ptolemaioslar sikkelerinde farklı bir ağırlık sistemi kullanmışlardır. Ptolemaioslar'ın kapalı para sisteminde ilk hedef olarak, iki değişik paranın değiştirilmesi sırasında masraf alınması ya da daha hafif sikkelerin ağır sikkelerle değişiminde ortaya çıkan metal bazında kar elde edilmesi suretiyle gelir sağlanması olabilir. Aynı zamanda, krallık içindeki gümüş sikkelerin korunması amacının da gözetilmiş olması mümkündür[8].

İskender'in ölümünün ardından imparatorluk komutanları tarafından paylaşılmıştır. Ve bu komutanlar arasında uzun süren çekişmeler sonucunda özellikle Anadolu'da iki büyük krallığın M.Ö. III. yüzyılda egemen olduğunu görmekteyiz. Bunlardan ilki yukarıda da bahse konu olan ve Mısır çevresinde kurulan Ptolemaioslar, diğeri ise Suriye çevresinde kurulan Seleukoslar olmuştur. Bunların yanı sıra yine Anadolu ve adalar sathında egemen olan iki yerel büyük unsur görülmektedir. Bunların ilki Bergama Krallığı diğeri ise özellikle Karia kıyılarında etkili olan Rhodos'tur.

[7] Rostovtzeff 1964, s. 1278.
[8] Howgego 1998, s 62.

İskender'in ölümüyle başlayan ve Actium savaşına kadar (M.Ö.31) gelen üç yüz yıllık devre karışık olaylar ve sürekli savaşlarla dolu bir devredir. Bu dönem olaylarının ana hatlarına toplu olarak bakacak olursak; ilk zamanlar İskender'in dünya devletini bütünüyle korumak fikrinin hakim olduğunu, fakat bir müddet sonra aralarında bu devleti paylaşmış ve birtakım müstakil krallıklar meydana getirmiş olan İskender generallerinin birbirleriyle yaptıkları sürekli mücadeleler sonunda bu birlik fikrinin ortadan kalktığını, büyük Hellenizm krallıklarının zamanla parçalanmaya başladığını, bunların yanında birtakım küçük devletler kurulduğunu, günden güne birbirleriyle aralıksız savaşan bu devletlerin kendilerini yıpratmaları sonunda her geçen gün kuvvetlenen ve egemenliğini Akdeniz'in doğu bölgelerine de yaymak isteyen Roma'ya karşı koyamadıklarını görürüz.

İskender'in ölümünden sonra, generalleri iktidar mücadelesine girdiler. (Diadokhlar Savaşı) İskender, doğrudan mirasçı bırakmamıştı. Babil'de piyadelerde süvariler arasında çıkan çatışmadan sonra tahta çıkarılan İskender'in üvey kardeşi sara hastası Philippos Arrhidaios ve İskender'in ölümünden sonra Roxane'den dünyaya gelen oğlu İskender imparatorluğu idare edebilecek durumda değillerdi[9]. İşte bu sebepten bunların yanında bulunan generaller devlet içinde asıl rolü oynadılar ve imparatorluğu büyük mücadelelerden sonra kendi aralarında paylaşarak egemen olmaya çalıştılar.

Ptolemaioslar Mısır Krallığı'nı, Antigonoslar Makedonia Krallığı'nı, Seleukoslar da Asya Krallığı'nı aldılar. Bu üç devletin yapısı ve teşkilatı birbirinden

[9] Mansel 1971, s.424.

oldukça değişikti. Bunlardan yalnız Makedonia krallığı ulusal bir karaktere sahipti, çünkü bu ülkede Makedonialı krallar Makedonia halkı üzerinde hüküm sürüyorlardı. Ptolemaioslar ve Seleukoslar'ın devleti ise suni teşekküllerden ibaretti. Bunlar da Makedonia ırkından, fakat Yunan kültürünü benimsemiş krallar, az bir Yunan-Makedonia zümresine ve ücretli askerlerden meydana gelen bir orduya dayanmak suretiyle, başka ırktan olan doğulu halkları egemenlikleri altında bulunduruyorlardı.

Ptolemaiosların egemen olduğu Mısır'da, öteden beri var olan merkezileştirilmiş idare sistemi devam ettirilmiştir. Devletin başında mülki, idari, adli, askeri ve dini idarenin şefi sayılan kral vardır. Ptolemaioslar Mısır'a özel mülkleri olarak bakıyorlardı. Hükümdar, toprakların başta gelen sahibiydi, toprakların büyük bölümü de özel mülkiyetindeydi[10]. Kral şahsını ya da hanedanın çıkarlarını ulusun çıkarlarından üstün tutmakta, her şeyden önce yerini sağlamlaştırmak istemekteydi. Ulusun refahı kral için bir amaç değil, sadece bir araçtı. Çünkü kral uyruklarının ekonomik durumunu düzeltmek, ülkesinin doğal zenginliklerinden mümkün olduğu kadar faydalanmak, gerek yerlilere, gerek göçmenlere iş bulmakla her şeyden önce hazinesinin gelirini arttırmak ve buyruğunda büyük bir ordu ve donanma bulundurmak amacını gütmekteydi[11]. Tüm Hellenistik krallıklarda olduğu gibi Mısır'da da krallar mali işlere büyük önem vermişler, devletin gelirle gideri arasında bir denge kurmaya çalışmışlardır. Ptolemaiosların en önemli gelir kaynağı kralın memurları tarafından toprak ürünleri şeklinde toplanan bir çeşit arazi vergisi idi. Bundan başka hayvanlardan, kölelerden,

[10] Tanilli 1984, s.381.
[11] Mansel 1971, s.493.

veraset suretiyle geçen mallardan vergi alınırdı. Her Mısırlı, rahipler hariç, bir baş vergisi vermek durumundaydılar.

Aslında yarı kapalı bir ekonomiye sahip olan Mısır, büyük bir donanmaya sahipti ve Akdeniz deniz ticaretini yönlendiren en büyük unsurlardan birisiydi. Zaman zaman Batı Anadolu kıyılarındaki kentlerde, denizciliği sayesinde, egemenlik kurmuş ve Küçük Asya'da Seleukoslarla M.Ö.3. yüzyıl boyunca büyük bir egemenlik savaşına girişmişlerdir. Özellikle Karia'nın kıyı kentlerinde hakimiyet kurarak, imarlaşma açısından kentlere yardımcı olmuştur.

Dönemin bir diğer büyük gücü olan Seleukoslar ise, İskender İmparatorluğu'nun Asya bölümünü oluşturan birbirinden farklı halkların ve ülkelerin bir yığınıydı. Bu ülkelerin coğrafyası büyük bir çeşitlilik gösteriyordu. Büyük ırmakların suladığı verimli vadiler, dağlar, çöller, deniz kıyıları. Oralarda oturan halklar ve kabileler, ilkel çobanlıktan, büyük uygar kent yaşamına değin birbirinden farklı iktisadi ve kültürel düzeylerde bulunuyorlardı. Seleukoslar bütün bu ülkelerden halklardan tutarlı bir bütün çıkarmak durumundaydılar. Onları Ptolemaioslardan ayıran da buydu; çünkü Ptolemaiosların krallığı, etnik ve coğrafi yönden birleşmiş bir durumdaydı. Ekonomi biçimlerinin çeşitliliği, hükümdarın üstün otoritesi ile Yunan sitesinin özerkliğinin yan yana bulunduğu büyük kentlerin çokluğu, Ptolemaiosların gerçekleştirdiği merkezciliği kurmayı güçleştiriyordu.

Doğu Akdeniz dünyasında M.Ö. 280'den 3. yüzyılın sonuna değin gergin bir güç dengesi mevcuttu. Bu görüş, herhangi bir düşünceye veya teoriye değil, fakat

Mısır, Suriye ve Makedonia gibi üç büyük krallık arasında ister istemez oluşan bir dengeyle sonuçlanan politik bir duruma dayanmaktadır. M.Ö. 223 yılına değin, sıkı bir ekonomik organizasyonu ve güçlü merkeziyetçi yapısıyla Mısır Krallığı, üç süper boyunca Selukoslar'a karşı koyuyor; Ege adalarındaki ve kara Yunanistan'daki Makedon egemenliğini kabul edemiyordu. Bu üç büyük gücün her biri kendi etki alanlarını diğerlerinin aleyhine genişletmeye çabalıyordu. Ve eğer güçlerden biri daha hakim bir pozisyona ulaşırsa, genellikle diğer ikisi güçlerini ona karşı birleştiriyor ve böylece dengeyi yeniden kuruyordu[12]

İskender'in ölümünden sonra Karia Bölgesi, önce Seleukoslar krallığına bağlanmış, aynı tarihlerde Mısır'da krallık kuran Ptolemaioslar, denizlerin hakimiyetini eline alıp Karia kıyılarında söz sahibi olmaya başlamıştır. M.Ö.180 yılından sonra da Bergama Krallığı'nın yönetimi altına girmiştir[13]. İskender'in generalleri arasındaki savaşlar sırasında, Karia'daki kentlerin kendilerini korumak amacıyla yeni bir birlik kurdukları ve bu birliğin Khrysaor[14] Birliği adı altında Stratonikeia yakınındaki kutsal yerde toplandıkları bilinmektedir[15]. İskender'in zaferlerinden sonra Mısır'da kurulan Alexandria kenti gibi, birçok yeni yerleşim kurulmuştur. Bunlardan iki tanesi, Seleukoslar tarafından kurulan, Karia bölgesindeki Nysa ve Stratonikeia'dır. Özellikle Stratonikeia Karia bölgesinin Hellenistik dönem'de en önemli kentlerinden bir tanesi olmuş, Hekatomnoslar

[12] Morkolm 2000, s.110.
[13] İdil 1999, s.25.
[14] Altın kılıçlı adam anlamına gelen Khrysaor, Medusa ile Poseidon'un oğludur. Bkz. Grimal 1997, madde KHRYSAOR. Karia bölgesinde Zeus tapınımı oldukça yaygındır. Stratonikeia yakınındaki Zeus Khrysaoreus Kutsal Alanının ilk ismi Khrysaoris idi ve burası Khrysaor Birliği'nin merkezi idi. Zeus Khrysaoreus epitheti genellikle "Altın Kılıçlı Tanrı" olarak yorumlanmıştır. Bkz. Şahin 2001, s.78-79, Zeus Khrysaoreus.
[15] İdil 1999, s.25.

döneminde bölgenin en güçlü kentleri olan Halikarnassos ve Mylasa'nın bir hayli önüne geçmiştir.

II. İSKENDER ÖNCESİ KARİA

Karia bölgesinin altın çağı olarak adlandırılabilecek olan dönem, İskender'in Doğu seferinden önce bölgede hüküm sürmüş olan Hekatomnid Sülalesi'nin ve özellikle Maussollos'un bölgeyi yönettiği 4. yüzyıl başlarından Halikarnassos'un Makedonlar tarafından ele geçirilmesine kadar sürecek olan dönemdir. Özellikle Maussollos'un Başkentliği Mylasa'dan Halikarnassos'a taşımasıyla birlikte bu iki kentin inanılmaz ölçüde büyüdüğü bölgeye olağanüstü bir kaynak akışının olduğu bununla birlikte her iki kent merkez olmak üzere Karia Bölgesi'nin neredeyse tamamına yakınında çok büyük imarlaşma faaliyetinin olduğu görülmektedir.

M.Ö. 6. ve 5. yüzyıllarda Karia'nın tamamını yöneten bir Karia satrapına rastlanmamaktadır[16]. M.Ö. 4. yüzyılda Karia'da egemen olarak Hyssaldomos görünmektedir. Hyssaldomos'tan sonra oğlu Hekatomnos yönetimi devralmıştır. Hekatomnos'un Maussollos, İdrieus ve Pixodaros isimlerinde üç oğlu; Artemisia ve Ada isimlerinde de iki kızı vardır[17]. Hekatomnidler adını verdiğimiz bu hanedanlık, Karia bölgesini İskender'in bölgeye gelişine kadar yönetmiştir[18]. Bazı antikçağ yazarları Hekatomnidlerin satraplık tarihleri konusunda bilgi verseler de[19], tarihlendirmeler ile ilgili sorunlar henüz aşılamamıştır. Kyros'un ölümünden sonra, M.Ö. 395 yılına kadar Tissaphernes Lydia üzerinden Karia'yı kontrol etmiştir[20].

---

[16] Hornblower 1982, s. 35.
[17] Strabon 14.2.17.
[18] Hornblower 1982, s. 1.
[19] Diodoros, Maussollos'un tahta çıkmasından (M.Ö. 377) Pixodaros'un ölümüne kadar (M.Ö. 336) geçen zaman içinde satrapların tahta çıkma tarihlerini vermektedir. Bk., Diod.Sik. 16.36.2; 45-7; 69.2; 74.2. Ayrıca, Stark Hekatomnidlerin soyağacı ile ilgili bilgiler sunmaktadır. Bk., Stark 1958, s. 234. Buna rağmen tarihlendirme sorunları tam olarak çözülememiştir.

[20] M.Ö. 395 yılında Tissaphernes ölmüştür. Tissaphernes'in ölümü için bkz., Xenephon. 3.4.25.

Ele geçen yazıtlara göre Hyssaldomos, Hekatomnos'un babası idi[21]. Hyssaldomos ile Hekatamnos'un birlikte satrap olduğu farz edilebilir. Ancak, resmi olarak Hyssaldomos'un yönetimi için kabul edilen yıllar M.Ö. 395-391 arasıdır. Bununla beraber, bağımsız bir Karia satrapının bölgeye atanması için en uygun zaman M.Ö. 392/1'dir. Böylelikle Hyssaldomos'un bir satrap olmadığı, bağımsız bir yönetici olduğu ortaya çıkmakta ve Hekatomnos'un satrap olarak atanan ilk yönetici olduğu akla yakın durmaktadır.

Hekatomnos, Hyssaldomos'un iki çocuğundan biriydi, Hyssaldomos'un diğer çocuğu tek bir yazıt tarafından belirtildiği gibi Aba idi[22]. Diodoros'a[23] göre, Hekatomnos M.Ö. 391/0'da Karia satrapı olarak görev yapmaktaydı[24]. Hekatomnos'un, İonia satraplığına M.Ö. 392/1 yılında atanan Strouthas ile aynı zamanda atandığı muhtemel görünmektedir. Spartalılar ile Persler arasındaki barış çabalarının aynı yılda başarısızlığa uğramasından sonra, Hekatomnos ve Strouthas'ın görevlerinin kendi bölgelerini Sparta'ya karşı korumak olduğu düşünülebilir[25]. Ancak bir yıl sonra yani M.Ö. 391 yılında Hekatomnos'a, Lydia satrapı Autophradates ile birlikte Evagoras'a karşı savaş ilan etmesi emri verilmiştir[26].

[21] Sinuri. 1, s. 99; SEG. 12, s. 470.
[22] Sinuri. 1.100. Aba'nın erkek kardeşi ile evlendiğini ya da satraplık yönetiminde kardeşi ile birlikte olduğunu gösteren bir kanıt bulunmamaktadır. Bkz., Hornblower 1982, s. 37.
[23] Diodoros Sikilus, M.Ö. I. yüzyılda yaşamış Hellen tarihçisidir. Mısır ve Roma seyahatlerine çıkan Diodoros önemli bölümleri günümüze kalan Bibliotheke Historike (Tarih Kitaplığı) adlı eserini yazmıştır. Diodoros Karialıların denizci bir kavim olduğunu belirtirken, onların deniz gücünü kullanarak adaları işgal ettiklerini anlatmaktadır. Maussollos'tan itibaren Hekatomnid hanedanlığı hakkında bazı veriler sunan Diodoros; denizdeki mücadeleler, Karia-Atina ilişkileri ve satrapların isyanı ile ilgili bilgiler vermektedir. Bkz.; Diod.Sik., 5.60, 84; 11.3; 15.11. 90- 92.
[24] Diod.Sik. 14.98.3.
[25] Strouthas'ın atanması için bkz., Ksenophon, 4.8.17. Yazarın Anabasis, Hellenika ve Kyropedia adlı eserlerinde Karialıların ücretli asker olarak görev yaptığı ve hatta Kyros'un ordusunda bazı Karialı ücretli askerlerin bulunduğunu ifade edilmektedir. Bununla beraber Ksenophon'dan Karia-Pers ilişkileri ve Karia'nın Perslere ilhak olmasıyla ilgili siyasi gelişmeleri öğrenmekteyiz. Anabasis, 2.5; Kyropedia, 7.1.45; Hellenika, 1.7.
[26] Diod.Sik. 14.98.3.

Evagoras'a karşı yapılan saldırı, Mısır seferine kıyasla çok büyük bir girişim değildi[27]. Bununla birlikte, Evagoras'a karşı etkili olacağı ve savaş için büyük ölçüde deniz gücü sağlayacağı düşünülen Hekatomnos'un Evagoras'a gizlice para ödediği görülmektedir[28].

Hekatomnos'un oğlu Maussollos'un babasıyla birlikte bölgeyi yönettikleri düşünülse de, birçok delil bunu kanıtlamamaktadır. Maussollos'un, babası Hekatomnos'un yerine geçme tarihi M.Ö. 377/6 olarak bilinmektedir[29]. Bununla tutarlı olarak İsokrates M.Ö. 380 tarihli Panegyrikos adlı konuşmasında Karia satrapı olarak Maussollos'tan değil de Hekatomnos'tan bahsetmektedir[30]. Diodoros, Maussollos'un ölüm tarihini M.Ö. 353/2 olarak vermektedir[31]. Diğer taraftan Plinius bu ölüm tarihini M.Ö. 351 yılına yerleştirmektedir[32]. Daha önce de belirtildiği gibi Maussollos'un satraplığı döneminde en önemli gelişmelerden biri; satraplığın başkentinin Mylasa'dan Halikarnasssos'a taşınmasıdır[33].Ayrıca Maussollos takip ettiği Hellenleştirme politikasına uygun olarak, bazı Leleg kasabalarını geniş yerleşim alanları üzerinde yeniden kurmuştur[34].

Maussollos yaptığı birçok faaliyet ile Karia'ya en parlak dönemlerini yaşatmıştır. Onun döneminde başta başkent Halikarnassos olmak üzere birçok Karia kentinde olağanüstü imarlaşma hamleleri görülmektedir. Henüz daha kendi yaşarken

---

[27] Ruzicka 1992, s. 20.
[28] Diod.Sik. 14.98.3.; 15.2.3.
[29] A.g.e. 16.36.2.
[30] İsokrates 4.162.
[31] Diod.Sik. 16.36.2.
[32] Plinius 36.30.
[33] Diod.Sik. 15.90.3.
[34] Strabon 13.1.59.

yapımına başlanan Maussolleion, devrin en önemli yapısıdır ve Maussollos'un ölümsüzlüğünü simgeleyecek büyüklüktedir. Bilindiği üzere bu muhteşem yapının mimarı, Priene Athena Tapınağı'nın da mimarı olan Pytheos'tur. Ayrıca Hekatomnosların yapı faaliyetleri Halikarnassos'un yanı sıra özellikle eski başkent Mylasa yakınlarındaki Labranda'da; Zeus Labrandeus Kutsal Alanı'nda da kendini göstermiştir. Labranda, günümüzde ancak kalıntılarıyla görebildiğimiz biçimini, Hekatomnosların idaresi altında almıştır[35]. Aslına bakılacak olursa bu büyüklükteki imarlaşma hamlelerinin ekonomide büyük açıklar meydana getirdiği bilinen bir gerçektir ancak o dönemde böyle bir ekonomik gerileme görülmemiş tam tersine Maussollos dönemi Karia'nın altın çağı olarak tanımlanmıştır.

Maussollos, Pers büyük karlının emrinde olmasına karşın Karia'yı bağımsız bir egemen gibi yönetmiştir. Maussollos'un ana hedefi, Karia'yı Hellenleştirmeye yönelikti. Bu amaca yönelik çabalar eski yerleşim ve nüfus yapısının yok edilmesine neden olmuştur: Örneğin Halikarnassos yarımadasındaki sekiz Leleg kentinden altısının ahalisini, istekleri dışında yeni başkent Halikarnassos'a yerleşmeye zorlamıştır[36].

Hekatomnos'tan sonra yönetimi devralan Maussollos'un diplomatik alanda daha aktif olduğu görülmektedir. Maussollos bu dönemde Karia'nın dış ilişkilerinde

[35] Peschlow-Bindocat 2005, s. 23.
[36] A.g.e, s. 22-23.

bağımsız gibi davranmaktadır. Bu davranışı, onun Sosyal Savaş'ın[37] başlangıcındaki tutumuna da uymaktadır. Bununla birlikte Pers kralının Maussollos'u Karialılardan vergi toplaması için görevlendirdiği bilinmektedir[38]. Bu durum, Maussollos'un Pers kralına karşı mali yükümlülükleri olduğunu göstermektedir[39].

Ayrıca Maussollos'un sahip olduğu askeri güç de oldukça önemliydi. Maussollos, bir kısmını Soysal Savaş'ta kullandığı yüz gemilik bir donanmaya sahipti[40]. Diğer Hekatomnid satrapları döneminde olduğu gibi bu dönemde de Persler Karialıların donanmasından yararlanmıştır[41]. Bunun yanında M.Ö. 330'ların sonunda Pers donanmasının Karialı ücretli askerleri içerdiği ve Alexandros'un Halikarnassos kuşatması sırasında Pers tarafında bazı Karialıların yer aldığı bilinmektedir[42].

Hekatomnos'un büyük kızı olan Artemisia'nın satraplık tarihleri M.Ö. 353/2 ile M.Ö. 351/0 arasına yerleştirilmektedir. Diodoros'a göre, Artemisia M.Ö. 351/0 yılında ölmüştür[43]. Artemisia'nın satraplığı döneminde Rhodos'u fethettiği söylenmektedir[44]. Vitrivius, Rhodos oligarşisinin bir kadının egemen olmasına nasıl öfkelendiklerini ve topraklarını almak için Halikarnassos'a nasıl saldırdıklarını

---

[37] Sosyal Savaş, M.Ö. 357/6-355/4 yılları arasında Rodoslular, Khioslular ve Byzantionluların Atina'ya karşı hareket ettikleri savaştır. Atina M.Ö. 365 yılından itibaren kendi siyasi ve ekonomik emellerini gerçekleştirmek için harekete geçince, bu devletler kendi çıkarlarını korumak için birlik oluşturmuşlardır. Yukarıda belirtilidiği gibi Demosthenes 15.3'te bu savaşın Maussollos tarafından kışkırtıldığını söylese de Maussollos'un özellikle Byzantion'un ayaklanmasında rol oynadığını söylemek zordur. Atina'nın M.Ö. 357/6'da Khios'a saldırmasıyla başlayan savaşta Atina M.Ö. 356'da Embata'da yenilgiye uğramıştır. Ayrıntılı bilgi için bk., Demir 2006, s. 2.

[38] Hornblower 1982, s. 154.

[39] SEG. 26.1229. Bu dönemde diğer satrapların da Pers kralına vergi ödediği bilinmektedir. Hatta satrapların isyanı sırasında Perslerin gelirlerinin azalması bunu kanıtlamaktadır.

[40] Ksenephon, 2.26.

[41] Hornblower 1982, s. 166.

[42] Arrianos, 1.20.3.

[43] Diod.Sik. 14.36.2; 14.45.7.

[44] M.Ö. 351 yılında Rodos'u elinde tutan Artemisia, Mylasa'nın kuzeyinde bulunan Latmos kentini de başarılı bir strateji sonucu ele geçirmiştir. Bkz., Polyainos. 8.53.4; Demir 2006, s. 65-66.

anlatır. Saldırıdan önceden haberdar olan Artemisia, Rhodoslu saldırganları şehrin ortasında kılıçtan geçirmesini sağlayacak bir plan yapar. Sonra da adamsız kalan Rhodos gemilerini, kendi denizcileri piyadeleriyle doldurur, hepsinin başlarını zafer çelenkleriyle donatır ve Rhodos'a yelken açar. Kendi ordularının zaferle döndüğünü düşünen Rhodoslular, limanı açar ve bu sayede kolayca limana girmeyi başaran Artemisia, şehri zapt eder ve Rhodos oligarşisinin ileri gelenlerini idam ettirir[45].

Maussollos ve aynı zamanda kardeşi olan eşi Artemisia zamanında politik ve kültürel açıdan büyük gelişmeler yaşanır. Güçlü bir donanma kurulur. Satraplığın sınırları kuzeyde Menderes Nehri, güneydoğuda Kaunos ve güneyde Rhodos'a kadar genişletilir. Yarımadadaki diğer Leleg kentlerinde yaşayan halk Halikarnassos'a yerleştirilir. Kent planı yeniden düzenlenir. Yunan mimarisindeki yeniliklere uygun olarak yeni yapılar inşa edilir. Yapılan yenilikler sadece Halikarnassos'la sınırlı kalmaz. Eski Leleg kenti olan Myndos ve Syangela yeni ve daha büyük arazilerde tekrar inşa edilir. Latmos ve Kaunos, sınırda oldukları için yeni duvarlarla güçlendirilir. Maussollos büyük bir ihtimalle Kıbrıslı Evagoras'a para yardımı yaparak Pers gücünü zayıflatmaya çalışmıştır[46]. MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısında Peloponnesos savaşlarından yıpranan kıta Yunanistan'ı, Ege Denizi'nde tam bir hakimiyet sağlayamamış ve neticede bir güç boşluğu ortaya çıkmıştır. Maussollos da bundan faydalanarak kısa sürede gücünü arttırmıştır. Her ne kadar bazı antik kaynaklarda kendisinden ''kral''[47] olarak söz edilse de resmen böyle bir ünvan almamıştır. Yine de Maussollos'un, Karia Birliği'nin kralı olabileceği öne

[45] Vitrivius 2.8.14
[46] McNicoll 1997, s. 15.
[47] Strabon 14.2.17

sürülmektedir[48]. Anlaşılacağı üzere Artemisia, kocası aynı zamanda kardeşi olan Maussollos kadar olmasa da hayli güçlü bir karakter çizmektedir.

Hekatomnos'un ikinci oğlu İdrieus'a gelindiğinde ise Diodoros, onun tahta çıkış tarihini M.Ö. 351/0 ve ölüm tarihini de M.Ö. 344/3 olarak kaydetmektedir[49]. M.Ö. 351 yılında İdrieus'a Perslerin müttefiki olarak Mısır ve Fenike ile birlikte yeniden ayaklanan Kıbrıs'a karşı ilerleme emri verildiği belirtilmektedir[50]. Ancak Didoros'un bu sefer için verdiği tarih pek mümkün gözükmemektedir, çünkü İsokrates M.Ö. 346 yılında İdrieus'un Perslere karşı sadakatsiz olduğunu vurgulamaktadır[51]. İdrieus, satraplığı boyunca Artemisia gibi Halikarnassos ve diğer yerleşim yerlerinde imar faaliyetlerinde bulunmuştur[52].

İdrieus'un ölümünden sonra Hekatomnos'un diğer kızı olan Ada I başa geçmiştir. Diodoros'a göre Ada I, M.Ö. 344/3 yılında tek satrap olarak yönetimi eline almış ve dört yıl süreyle Karia'yı yönetmiştir[53]. Ada'nın bu ilk satraplığı, M.Ö. 341/0 yılında Hekatamnos'un diğer oğlu Pixodaros tarafından tahtından edilinceye kadar devam etmiştir. Diodoros'a göre, M.Ö. 341/0 yılında Makedonialı II. Philippos Propontis'in (Marmara Denizi) kuzey sahilindeki Perinthos ve Byzantion şehirlerini kuşatmıştır[54]. Perslerin kıyı satrapları Makedonia'ya karşı çıkmışlardır ve muhtemelen Karia satrapı da bunların arasında yer almaktaydı. Ertesi yıl Byzantion halkı Khios, Kos ve Rhodos'tan yardım almış ve muhtemelen bu üç ada İskender'in

[48] Hornblower 1982, s. 60.
[49] Diod.Sik. 16.45.7; 16.69.1.
[50] A.g.e. 16.40.3; 16.42.6.
[51] İsokrates 5.103.
[52] Plinius 36.30.
[53] Diod.Sik. 16.69.2.
[54] A.g.e. . 16.75.1-3.

bölgeye gelişine kadar Karialıların elinde kalmıştır[55]. Bu gelişmeler büyük bir olasılıkla Pixodaros'un satraplığı döneminde gerçekleşmiştir. Diodoros'a göre, Ada'yı tahtından eden Pixodaros M.Ö. 341/0 yılından itibaren Karia'yı beş yıllığına yönetmiştir[56]. Strabon'a göre bir Persli olan Rhoontopates, Pixodaros'un ölümüne kadar kısa bir süre için satraplık yönetimine ortak olmuştur. Rhoontopates Ada'yı yönetime geçiren İskender'in gelişine kadar yönetimde kalmıştır. Strabon, Perslere karşı olumlu bir politika benimseyen Pixodaros'un yönetimini paylaşmak için Perslerin bir satrap göndermeye karar verdiğini belirtmektedir[57]. Bunun üzerine, Rhoontopates Halikarnassos'u elinde tutmuş ve Pixodaros'un Kapadokyalı Aphneis'ten olan kızı II. Ada'yı kendine eş olarak almıştır[58]. Bunun yanında M.Ö. 336'da Pixodaros, Makedonia kralı II. Philippos'a diplomatik bir müracaatta bulunmuştur. Bu başvuruda bir evlilik anlaşması yapılmak isteniyordu. Buna göre, Pixodaros'un büyük kız kardeşi Ada ile II. Philippos'un oğlu Arrhidaeus evlendirilecekti. Ancak, bu sırada Philippos öldüğü için bu gerçekleşmemiştir. Daha sonra Pixodaros, satraplığı belli bir süre için Rhoontopates ile paylaşmış ve İskender bölgeye gelmeden M.Ö. 336/5 yılında ölmüştür. Bunun üzerine, onun yerini ya tek başına Rhoontopates'in ya da Rhoontopates ve II. Ada'nın ortak yönetiminin alma ihtimali vardır. M.Ö. 334 yılına gelindiğinde ise Ada, İskender tarafından tekrar yönetime geçirilmiştir[59]. Ada'nın yönetimde ne kadar kaldığı bilinmemektedir. Daha sonra Karia bölgesi İskender'in egemenliğine girmiştir.

[55] Hornblower 1982, s. 46.
[56] Diod.Sik. 16.74.2.
[57] Strabon 14.2.17.
[58] Hornblower 1982, s. 49.
[59] A.g.e., s. 50.

M.Ö. 392/1'den itibaren Karia'da Hekatomnid ailesinin yönetimi başlamıştır. Hekatomnidlerden sırasıyla Hekatomnos, Maussollos, Artemisia, İdrieus, Ada ve Pixodaros satraplığı yönetmiştir. Karia'yı yaklaşık olarak altmış yıl yöneten Hekatomnidler, Hellen ve Pers deneyimlerinden yararlanarak bölgedeki eski sosyal ve politik uygulamaları terk etmişler, onun yerine yeni düzenlemeleri uygulamaya koymuşlardır. Böylece Karia Hekatomnidlerin egemenliği boyunca en parlak dönemlerini yaşamıştır. Diğer taraftan Hekatomnidlerin yönetimleri sırasında Perslerin otoritesine bağlı kaldığını belirtmemiz gerekir. Bu yüzden Hekatomnidler, Perslere karşı askeri ve mali yükümlülüklerini yerine getirmişlerdir. Hekatomnidler yönetimleri boyunca Yunan kentleri ve adaları, Persler, Atinalılar ve Makedonialılar ile yakın ilişkiler kurmuşlardır. Hekatomnidlerden özellikle Maussollos kıyıdaki Hellen kentleri ve adalarıyla yakından ilgilenmiştir. Bununla bağlantılı olarak Erythrai, Miletos, Kaunos, Knidos, Phaselis, Xanthos, Rhodos, Khios, Girit, Kos, Kalymnos, Nisyros ve Telos gibi Hellen kent ve adalarında aralıklarla Hekatomnid etkisinin olduğu görülmektedir.

III. HELLENİSTİK KARİA

Artemisia'nın M.Ö. 351'de ölümü üzerine yönetim İdrieus'a kalmıştır. Kısa bir süre sonra o da ölünce (M.Ö. 344) Piksodaros (M.Ö. 340–334), İdrieus'un esi Ada'yı Alinda'ya sürgüne göndererek yönetimi tek basına ele geçirmiştir. Ancak Piksodaros'un yönetimi gayri resmiydi ve satraplık ünvanını alamamıştı. Persler bu görev için Rhoontopates (M.Ö. 334–333) adında birini atadı ve Piksodaros M.Ö. 334 yılında, İskender gelene kadar yönetimi onunla paylaşmak zorunda kaldı. İskender Pers hakimiyeti altındaki topraklarda yaptığı fetihler sırasında sadece birkaç yerde karşı kuvvetle karsılaştı. Bunlardan biri Halikarnassos, diğeri Alinda idi. Ada'nın yerleştikten sonra başarıyla idare ettiği Alinda'nın stratejik konumu ve surları buranın Büyük İskender'in ordularına karsı koymasına imkan vermiştir. Nitekim Alinda, Makedonia'nın eline geçmeyen tek şehir olmuş, bunun sonucu olarak Büyük İskender, Batı Anadolu'yu ele geçirdikten sonra tüm Karia'nın idaresini Ada'ya bırakmıştır.

Ada aynı zamanda Alexandros'u evlat edindi; bu kuşkusuz, yerel halkın gözünde Alexandros'un yasallığını artırdı. Alexandros, bütün Karia satraplığını Ada'ya verdi ancak sivil yönetim dışındaki konular Ada'nın yetki alanı dışında kalıyordu. Askeri konularla, piyade ve süvarilerden oluşan 3200 kişilik büyük bir paralı asker ordusuna komuta eden Makedon komutan Ptolemaios ilgileniyordu. Bu da Perslerin yönetimini hatıtlatıyordu. Ada, Alexandros'a bağlı olarak sadece ismen yönetimin başındaydı ve teknik olarak Ptolemaios, onun emrindeydi[60]

[60] Bosworth 2005, s. 281.

İskender'in Karia'ya ayak basması yine de Hekatomnos Hanedanlığı yönetiminin sonu anlamına gelmiyordu. İskender, Maussollos'un kız kardeşi Ada'yı Karia tahtına ilişkin her türlü haklarıyla onaylamakla eskiden beri süre gelen Hekatomnos sülalesinin iktidarını yenilmiş oldu[61]. Bu dönemden itibaren bölge Yunan kültürünü benimsemeye başlamıştır[62]. Zaten Maussollos da Yunan kültürü hayranı olduğu için bölgeyi bir dereceye kadar Yunanlaştırmayı başarmıştır. Ada'nın ne kadar süre yönetimde kaldığı bilinmemektedir. M.Ö. 323'de İskender'in Babil'de ölümünden sonra fethettiği topraklar generalleri arasında çekişme konusu olmuş ve birbirleriyle sürekli bir savaş içine girmişlerdir.

İskender'in ardıllarının birbiriyle savaşımı döneminde Karia, M.Ö. 313 yılına kadar, çekişen komutanlardan Kassandros'un[63]; sonra onu yenen Antigonos Monophtalmos'un yönetiminde kaldı. Antigonos, M.Ö. 301 yılında Trakia'yı elinde bulunduran Lysimakhos ile İran, Irak Suriye'de egemen olan Seleukos'un birleşik ordularıyla yaptığı meydan savaşında savaş alanında Afyon (İpsos) yakınlarında öldürülünce Karia Lysimakhos'un eline geçmiştir[64]. Ancak onların başarısı uzun süreli olmamış çok geçmeden üç büyük krallık kurulmuştur. Bu krallıklardan Mısır'daki Ptolemaioslar Krallığı en uzun süreli olanıydı; ikincisi Seleukoslar Krallığı idi. Krallık, Suriye (Syria) ve başlangıçta Hindistan'a dek uzanan ancak zaman içinde kaybedilen doğu bölgelerini kapsıyordu. Seleukos ve Antiokhos adlı bir dizi kral tarafından yönetilen krallık, Suriye'nin bir Roma eyaleti olduğu M.Ö.

[61] Peschlow-Bindokat 2005, s. 24.
[62] Anabolu 1967, s. 87–88; Özkaya-San-Barın 1998, s. 299–300.
[63] M.Ö. 315/14 yılında Karia'da Antigonos'a karşı Kassandros'un müttefiki olarak savaşan Eupolemos adında Makedonialı bir subay vardır. Söz konusu subay İskender sikkelerinin yanı sıra çoğu muhtemelen Mylasa'da basılan kendi adına bir seri bronz sikke bastırmıştır. Bkz., Mokholm 2000, s. 63-64.
[64] Bean 1987, s. 8.; Umar 1999, s. 14.

65'e dek varlığını sürdürdü; üçüncü krallık Yunanistan'ı içine alan Makedonia Krallığı idi[65]. M.Ö. III. Yüzyılın başlarında Makedon komutan Pleistarkhos, Karia'nın büyük bir bölümüne hakim oldu ve Latmos Herakleiası'nı sahip olduğu toprakların başkenti yaptı[66].

Lysimakhos M.S. 281 yılında Seleukos'la Manisa yakınlarında (Kurupedion) yaptığı savaşta öldürüldü. Seleukos, savaştan sonra, düşmanının Gelibolu yarımadası kıstağındaki başkentine gelmişken orada bir saldırıya kurban gitti. Onun soyundan gelen Seleukoslar Krallığı Karia'da egemenliğini kökleştiremedi.[67]. Aynı tarihlerde Mısır'da krallık kuran Ptolemaioslar, denizler üzerinde hakimiyet kurmaya başlayınca Karia kıyılarında söz sahibi olmaya başlamıştır. MÖ 281 ile MÖ 189 arasında Seleukoslar Batı Anadolu'ya hakim görünse de, bir yandan Ptolemaioslar diğer yandan da Galatlar'a karşı mücadele vermek zorunda kalmışlar ve giderek zayıflamışlardır.

Bunların dışında İskender'in ayak basmadığı Karadeniz'de, onun gelişinden önce kurulan ve Yunanlı olmayan küçük krallıklar bulunuyordu. En önemlileri olan Bithynia ve Pontos Krallıkları idi[68]. Daha sonra bu güçlere M.Ö. 280'de kurulan Pergamon Krallığı ve denizde çok büyük bir üstünlük kuran Rhodos eklenmiştir. M.Ö. 3. yüzyılda Rhodoslular adanın karşısında ana karada büyük bir bölgeyi egemenlikleri altına aldılar. Strabon "Rhodos Peraiası" olarak adlandırılan bu bölgenin yine Rhodos topraklarına dahil olan Daidala'dan başlayıp Loryma

[65] Tarn 1930, s. 117–118.
[66] Peschlow-Bindokat 2005, s. 24.
[67] Umar 1999, s. 14-15.
[68] Bean 1997, s. 111.

yakınındaki Phoiniks Dağı'na kadar olan alanı içine aldığını ve Peraia'nın çevresinin yüz stadion olduğunu söyler[69].

M.Ö. 3. yüzyılda ikinci bir Karia Federasyonu olan "Khrysaorik Birliği/ Khrysaoreon/ Khrysaoreis" ortaya çıkar. Tüm Karialılarca tanınan bu birlik eski köy sisteminden geliştirilerek organize edildiği için her kentin oy çokluğu, yönetim sınırları içinde bulunan köy sayısına dayanıyordu. Birlik tüm Karia halkına açıktı, örneğin Karialı bir kökene dayanmamakla birlikte kendine bağlı köylerin sayısı nedeniyle Stratonikeia bu birliğe dahildi[70]. Üyeler hem sorunlarını konuşmak hem de kurban sunmak için Stratonikeia yakınındaki Zeus Khrysaoreos Tapınağı'nda toplanmaktaydı[71]. Bu birliğin eski Karia Federasyonu ile ilişkisi ve Khrysaor Birliğinin ilk olarak ne zaman kurulduğu bilinmemektedir. Ancak Stratonikeia'nın kuruluşundan erken olması gerektiği düşünülmektedir[72].

Pergamon Kralı Attalos I, M.Ö. 227 civarında güneye inerek tüm Karia'yı ele geçirdi. Bu sırada Doson adıyla da bilinen Makedonia kralı III. Antigonos, olasılıkla Attalos'un yapacağı herhangi bir ilerlemeyi kontrol altında tutmak amacıyla Karia'ya bir sefer düzenledi. III. Antigonos, hiçbir muhalefetle karşılaşmadığı gibi, bağımsız davranan şehirler tarafından çok iyi karşılanmıştır. Aslında Olympikhos dışında tamamen idarecisiz bir ülke bulmuştu. Olympikhos, II. Seleukos'un generaliydi ve Mylasa çevresindeki bölgeyi kendi adına elinde tutuyordu. M.Ö. 245 yılı civarında Seleukos Mylasa'ya özgürlüğünü geri vermiş ve Olympikhos'a bölgeyi boşaltmasını

[69] Strabon 14.2.2.
[70] Sevin 2001,s. 107.
[71] Strabon 14.2.25.
[72] Bean 1987,s. 10.

emretmişti. Ancak Olympikhos bu emri yerine getirmeyip hükümdarlığını ilan etti. Antigonos onu rahatsız etmemiş, M.Ö. 220 yılında Makedonia kralı V. Philippos gelince, Olympikhos onunla da iyi ilişkilerini sürdürmeye devam etmiştir. Ancak Olympikhos'un otoritesi oldukça sınırlıydı ve şehirler onu yönetici olarak tanımıyordu[73]. V. Philippos, Ege ve Karadeniz'e yaptığı bir dizi sefer sonucu Rhodos ve Pergamon'un düşmanlığını kazanmış, bunlar birleşerek Khios'daki deniz savasında onu bozguna uğratmışlardı. Bunun üzerine Philippos Karia'daki Bargylia'ya bir ordu yerleştirdi. Burada daha önceden Antigonos'la aralarında kurulan dostluğun neticesi olarak iyi karşılanacağını umut ediyordu. Mylasa'dan yardım isteğinde bulundu ancak istediği yardımı alamayınca geri dönerek şehre başarısızlıkla sonuçlanan bir saldırıda bulundu[74]. Bargylia'da Pergamon donanması tarafından tüm kış boyunca kuşatılmış olan Philippos'un M.Ö. 197 yılında bir meydan savasında bozguna uğratılmasından sonra Romalı komutan, Lentulus ona şehirden çıkması için emir verdi. Böylece Bargylia özgürlüğüne kavuştu[75].

Aynı yıl Suriyeli III. Antiokhos, Anadolu'nun güney ve batı kıyılarındaki eskiden Seleukos imparatorluğuna ait olan yerleri yeniden ele geçirmeye karar verdi. Bu girişim sonucunda Roma ordusu ilk defa Asya'ya geldi ve Antiokhos'u 190 yılında Sipylos Dağı eteklerinde yapılan Magnesia Savası'nda mutlak bir yenilgiye uğradı. Bunun ardından M.Ö. 188 yılında yapılan Apameia Barısı ile Karia ve Lykia'nın idaresi Rhodos'a, geri kalan yerlerin idaresi Pergamon Krallığına bırakıldı[76]. Lykialılar, basından beri tahammül edilmez olan Rhodos idaresine sürekli

[73] Walbank 1942,s. 8–9.
[74] Bean 1987, s. 18.
[75] A.g.e., s. 76.
[76] Malay 1992,s. 93.

karsı koyuyorlardı. M.Ö. 167 yılında Karialılarla birleşerek bir ayaklanma başlattılar. Bundan bir sonuç alınamadı ancak aynı yıl Roma senatosu bir bildiri yayınlayarak Karia ve Lykia'nın özgür olduğunu ilan etti. Böylelikle Rhodos, Anadolu'da kazandığı toprakların büyük bir kısmını kaybeder. Sadece eski Peraia ile Idyma'nın kuzeyindeki Panamara'yı elinde tutabilmiştir. Karia kentleri Rhodos himayesinden kurtulduktan sonra topluca sikke bastırmıştır. Sikke basımı Mithridates Savaşı'na kadar devam eder.

Bu özgürlük, M.Ö. 133 yılında III. Attalos'ün Pergamon Krallığını miras olarak Roma'ya bırakmasıyla sona erdi. Bu jest aslında III. Attalos'un ölümünden sonra meydana gelebilecek olası bir mücadeleyi önlemek için yapılmıştı[77]. Krallık hakkı iddia eden Aristonikos'un başlattığı ayaklanma M.Ö. 129'da bastırılarak ülke "Asya Eyaleti" (*Provincia Asia*) olarak düzenlendi[78]. Bu eyalete Lykia değil ancak Karia dahildi. Egemenlik gücü proconsul statüsünde bir yıl için görevlendirilen valinin elinde toplanmıştı. Valilerin çoğu eyaleti kendilerini zenginleştirmek için bir araç olarak değerlendirdi. Eyaleti gelir kaynağı olarak gören diğer bir tip tüccar ve bankerlerdi. Ancak eyaletin kaynakları üzerindeki en ağır yükü Geç Roma Cumhuriyeti komutanları yaratıyordu. Sulla, Pompeius ve Marcus Antonius ordularını beslemek için Asya'dan çok miktarda para ve erzak topluyor, kentlerin yağmalanmasını destekleyerek halkı soyuyorlardı.

M.Ö. 88 yılında Pontos kralı Mithridates, Anadolu'daki Roma egemenliğine son vermek için çeyrek milyon asker sayısı ile eyalet üzerine yürüdü. Roma

[77] Malay 1992, s. 126-128.
[78] A.g.e., s. 141-142.

yönetiminden memnun olmayan halk Mithridates'i bir kurtarıcı gibi karşıladı. Mithridates'in verdiği emirle yaş, cins ve statü gözetilmeden seksen bin Romalı öldürüldü. Mithridates, on iki yıl sonra yaptığı ikinci girişimde ise Pompeius komutasındaki Roma ordusuna yenildi. Pompeius'un diğer bir başarısı, M.Ö. II. ve I. yüzyıllarda Anadolu'nun güney kıyılarını istila ederek deniz trafiğini baltalamış ve Asya eyaletini yağmalamaya başlamış olan korsanları buradan temizlemek olmuştur. Bu dönemde Roma bir parçalanma ve iç savaş yasıyordu. Julius Caesar'ın öldürülmesinden sonra yönetime gelen Octavianus, M.Ö. 27 yılında Augustus ünvanı alarak Roma cumhuriyetini imparatorluğa dönüştürdü. Bu değişim Asya Eyaleti'nin kalkınmasına neden oldu. Roma Barısı (*Pax Romana*) ile kentler endüstrilerini ve kaynaklarını geliştirerek çoğu büyük oranda zenginleşti. Kentler "Asya Topluluğu" adı altında bir tür federasyon etrafında toplandı. M.Ö. I. yüzyıl ortalarında Anadolu'nun tümü ayrı birer eyalet olarak Roma İmparatorluğu içine alındı[79].

Antiokhos'un Romalılarca M.Ö. 190 yılında yenilgiye uğratılması, bölgede yeni bir çağın başlangıcı, ticari aktivitelerdeki hızlı ilerlemenin ise sonu olmuştur. Ayrıca bu duruma, nüfusun bulunduğu tüm ana merkezlerde otonom sikkelerin tedavüle girmesi eşlik etmiştir. İskender tetradrahmilerinin ve Philippos altın imitasyonlarının, Ptolemaios ve Seleukos sikkelerinin yerini otonom kent sikkeleri almıştır[80].

[79] Bean 1987, s. 11-16.
[80] Barclay 1991, s. 606-607.

IV. HELLENİSTİK DÖNEMDE BODRUM YARIMADASINDA SİKKE BASAN KENTLER VE MYLASA

Tezin ana konusu Bodrum Yarımadası'nda bulunan kentlerin Hellenistik Dönem sikkeleridir. Fakat Mylasa ve Bargylia yarımadanın iç bölgelere bağlantı hattında yer aldığından; ayrıca Mylasa kentinin Hekatomnoslar Hanedanı dönemindeki öneminden ve bir dönem bölgenin başkentliğini yapmasından ötürü, bir önceki dönemle daha kapsamlı karşılaştırma yapmak amacıyla tezin kapsamı içine alınmıştır. Ayrıca Mylasa kenti görece daha iç kesimlerde kaldığından dönemde kıyı kentlerinde hakim olan Ptolemaioslar ve iç kesimlerde etkin olan Seleukosların hangisinin etkisi altında kaldığını belirlemek ve ayrıca bastığı bir seri Pseudo-Rhodos gümüş drahmiden ötürü, kent üzrindeki Rhodos etkisini gözlemlemek için, kentin Hellenistik Dönem sikke basımını inceleme gereği duyulmuştur.

1. MYLASA (MİLAS)

Mylasa, Karia'nın kıyı bölümünde, Stratonikeia'dan gelip denize ulaşan çok önemli bir yolun üzerinde stratejik konuma sahip bir kenttir. Mylasa, antikçağda geniş bir nüfusu besleyebilen bir kent ve kıyı bölgenin tamamı için doğru bir odak merkeziydi. Kentin küçük limanları ve Halikarnassos'a doğru kolay ve alternatif yolları vardı[81].

[81] Myres 1920, s. 425-426

Mylasa isminin nereden geldiği konusunda antikçağ ve modern yazarlar tarafından farklı görüşler ortaya konmaktadır. Bu görüşlerden Byzantionlu Stephanos, Mylasa'nın Aiolos'un soyundan gelen Chrysaor'un oğlu "Mylassos" tarafından kurulduğunu ve ismin de buradan geldiğini ifade etmektedir[82]. Bugünkü Milas'ı içine alan şehrin adının, Mylassa ya da Mylasa şeklinde kullanılmakta olduğu ilk olarak Herodotos ve Strabon gibi yazarların eserlerinde görülmektedir[83]. Antikçağ yazarlarından Pausanias, değirmeni icat edenin Karialı Lelex'in oğlu Mylés olduğunu belirtmektedir. Eski Hellen dilinde Mylé değirmen anlamına gelmektedir. Pausanias ismin buradan geldiğini ifade etmektedir[84].

Kentin adı ilk kez M.Ö. 7. yüzyılın başlarında Gyges'in Lydia'da krallık tahtını ele geçirmesi sırasında geçmektedir. Bu sırada kent Gyges'e yardımda bulunan Mylasalı Arselis'in yönetimi altında bulunmaktadır. Bu dönemde ayrıca Karialıların ücretli askerlik yaptıkları bilinmektedir[85]. M.Ö. 545 yılından itibaren kent, Pers hanedanlığının denetimi altına girmiş ve merkezden atanan tiranlar tarafından yönetilmeye başlanmıştır[86]. Herodotos, M.Ö.500 yıllarında Mylasa'da İbanollis oğlu Oliatos adlı birinin tiran olarak bulunduğuna değinmektedir[87]. MÖ. 5. yüzyılda kent İonia Ayaklanması'na ve Pers Savaşları'na katılmıştır. Ancak, M.Ö. 499 yılında Miletos tiranı Aristagoras komutasında Naksos Adası'na yönelen Pers donanmasında gemi kaptanı olarak görev yapan Oliatos, başarısız geçen bu seferden

[82] Bean 1987, s. 5; Akarca 1954, s. 76
[83] Herodotos 1.171.6; 5.37.1; 5.121; Strabon 14.2.22, 24, 26.
[84] Pausanias 3.19.2 ; Ayrıca bkz. Umar 1993, s. 57
[85] Bean 1987, s. 15.
[86] Sevin, s. 118.
[87] Herodotos 5.37.1.

sonra Mylasa'daki egemenliğini kaybetmiştir[88]. İonia Ayaklanması'nın bastırılmasıyla tekrar Pers hakimiyetine giren Mylasa, M.Ö. 466'da Eurymedon (Köprüçay) Savaşı'ndan sonra özgürlüğüne kavuşmuştur. M.Ö. 450-440 yılları arasında Attika-Delos Deniz Birliği'ne katılan kentin, birliğe yılda 1 talanton haraç ödemesi o dönemdeki önemini göstermektedir[89]. Ancak M.Ö. 440'ta çevre kentler ile birlikte, birlikten çıkarılınca tüm iç Karia ile burası da yeniden Perslerin denetimine girmiştir[90].

Kent, M.Ö. 395 yılından M.Ö. 360'lı yıllara kadar yeni kurulan Hekatomnid Satraplığı'nın başkenti olmuştur. Satrap olarak ilk önce Mylasalı soylu bir aileye mensup olan Hyssaldomos, onu takiben Hekatomnos ve ondan sonra da Maussollos atanmıştır[91].

Mylasa en parlak dönemini M.Ö. 4.yüzyılda, Maussollos döneminde yaşamıştır. Maussollos, doğum yeri olan Mylasa'ya imar faaliyetleri başta olmak üzere birçok değişiklik getirmiştir. Kent, Maussollos'un Halikarnassos'u başkent yapmasından sonra da önemini korumaya devam etmiştir. Mylasa M.Ö. 334'te Makedonia hükümdarı İskender'in Asya Seferi sonucunda Makedonların denetimine girmiştir. Sonra İskender buraya geldiğinde Mylasa'yı Karia yöneticisi Ada'ya teslim etmiştir[92].

[88] Herodotos 5.37.1-2.
[89] ATL 3, 213.
[90] Kızıl 2002, s. 8.
[91] Diod. Sik. 16.32.2. ; Ayrıca bkz. Hornblower 1982, s. 34.
[92] Hornblower 1982, s. 49.

İskender'den sonra kent, bölgeyle birlikte bir süre Ptolemaios II'nin denetimine girmiştir. M.Ö 261-246 yılları arasında bölgenin hakimiyeti Suriye kralı II. Antiokhos olmuştur. Bunun ardılı II. Seleukos Mylasa'ya özgürlüğünü vermişse de[93] bu fazla uzun sürmemiş yaklaşık 20 yıl sonra Karia'ya gelen Antigonos Doson (M.Ö. 229-224) önemli bir direnişle karşılaşmadan kontrolü ele almıştır. Gerek Doson gerekse de ardılı V. Philippos, Mylasalılarla dostça geçinmişlerdir. M.Ö. 201 yılında yapılan deniz savaşında Rhodos-Pergamon deniz gücüne yenilen Philippos, Bargylia'ya kaçarak kışı orda geçirir[94]. Daha sonra bölgeye hakim olan Suriye kralı III. Antiokhos'un Romalılara yenilmesi üzerine yapılan Apameia Barışı'nda Karia toprakları Rhodos'a bırakıldığı halde Mylasa'nın bağımsızlığı anlaşma metnine bilhassa konulmuştur[95]. Buna rağmen Mylasa ve diğer Karia kentleri Rhodos'a karşı ayaklanır. Rhodos, ayaklanan güçleri, Marsyas (Çine) çayının kuzey doğusunda kalan Orthosia'da bastırır ancak Roma tarafından Karia'ya özgürlüğü bağışlanmıştır[96].

M.Ö. 129 yılında Bergama krallığının vasiyet yoluyla kesin bir şekilde Roma'ya katılışıyla birlikte, Karia bölgesi, Mylasa gibi bağımsız şehirlerle birlikte Roma topraklarına Asya Eyaleti olarak dahil edilmiştir. Ancak eyalet hükümetinin kötü yönetimi, Mylasa'nın ekonomisini de etkilemiş, hatta M.Ö. I. yüzyılın ortalarında Romalı banker Cluvius'a olan borçlarını ödeyemez duruma düşmüştür[97].

[93] Özgürlük Mylasa'ya, topraklarını yönetme ve yabancı garnizonlardan arıtma ile bazı kararlar için krala danışma zorunluluğu altında bulunmama ayrıcalıklarını getirirken, uygulamada önceye kıyasla pek bir değişiklik görülmemekteydi. Bkz. Bean 2000, s. 17.
[94] Kızıl 2002, s. 11-13.
[95] Bayburtluoğlu 1982, s. 128.
[96] Peschlow-Bindokat 2005, s. 24; Kızıl 2002, s. 13.
[97] Kızıl 2002, s. 13.

1.1. SİKKE TİPLERİ

A) Bronz Sikkeler

Toplam üç farklı tiple temsil edilmektedir. Tamamının ön yüzünde koşan at (sola ya da sağa doğru) vardır; ancak arka yüz betimleri farklılıklar göstermektedir.

Karia'nın baş tanrısı olan Zeus'a Mylasa kentinde tapınım oldukça yaygındı ve tanrıya ayrılmış üç ana kült bulunmaktaydı. Bunlardan biri olan Zeus Osogos kültünde tanrı, elinde trident tutar durumda betimlenmiştir. Trident gerçekte deniz tanrısı Posedion'un simgesidir. Karia Bölgesi'nde bu iki tanrının "Zenoposeidon" adı altında birleştirildiği ve Zenoposeidon'un Osogo epithetinin yanında ikinci bir ephitet olarak *Dios Osogo Zenoposeidonos* (Διός 'Οσογω Ζηνοποσειδωνος) şeklinde geçtiği yazıtlardan bilinmektedir. Zeus Osogos, M.Ö. 3. yüzyılda kabile tanrılığında Mylasa kentinin resmi tanrılığına geçmiştir. Mylasa'da tanrı, "Tanrıların En Büyüğü" olarak tapınım görüyor ve "Kentin Koruyucu ve Kurtarıcı Tanrısı" kabul ediliyordu[98]. Ayrıca tanrı Poseidon, atın yaratıcısı ya da evcilleştiricisi olarak kabul edilir. Bu nedenle yunus balığıyla birlikte at da tanrı için kutsaldı[99].

Zeus Osogos kültünden dolayı olsa gerek kataloğu yapılan tüm bronz sikkelerin ön yüzünde Poseidon'un kutsal hayvanı olan at tasvir edilmiştir. Yine I. ve II. tipte yer alan sikkelerin arka yüzlerinde ise Zeus Osogos'un atributelerinden biri olan trident betimi yer almaktadır.

[98] Şahin 2001, s. 138, mad. Zeus Osogos.
[99] Cömert 1999, s. 38

III. tipte yer alan sikkenin arka yüzünde bulunan "labrys" (çift ağızlı balta) betimi ise Mylasa'daki üç büyük Zeus kültünden biri olan Zeus Labrandeus ile ilişkilidir. Çift ağızlı balta Karia Bölgesi'nde ilk kez Hekatomnos Hanedanı döneminde gümüş sikkeler üzerinde görülmektedir.

I. Tip

M.Ö. II-I. yüzyıllara tarihlenen[100], ön yüzde sola ve sağa doğru koşan at, arka yüzünde ise trident betimi olan sikke tipi, 22 adet sikkeyle Mylasa sikkeleri arasındaki en büyük gruptur (No. 46-74). Bir adet sikkenin (No.65) arka yüzünde, trident betiminin altında muhtemelen Mylasa kentini simgeleyen "M-Y", bir adet sikkenin arka yüzünde ise (No.60) "A-I" lejandı bulunmaktadır. Daha ağır sikkelerin arka yüzlerinde trident betiminin yanı sıra "ΜΥΛΑ/ΣΕΩΝ" lejandı yer almaktadır. Sikkelerin üzerinde magistrat ismine rastlanılmamıştır[101].

Ağırlıkları 1,10 gr. ile 5,40 gr. arasında değişmektedir. Ancak büyük bir çoğunluğu (22 adet) 1,10 gr.-1,91 gr. aralığındadır (bkz. s. 35, *tablo 1*). Kentin bronz sikkelerinde olasılıkla en hafif birimi temsil etmektedirler.

- 1,10 gr-1,30 gr. (4 adet)

[100] SNG von Aulock ve SNG Copenhagen'da söz konusu sikkeler M.Ö. II-I. yüzyıla tarihlendirilmektedir (bkz. SNG von Aulock, 2618-2620; SNG Copenhagen, 421-423). Ayrıca SNG Tübingen'de M.Ö. 210-30 yılları arasına verilmektedirler (bkz. SNG Tübingen, 3437-3448).

[101] Söz konusu daha ağır sikkeler, ön ve arka yüz betimleri diğer hafif sikkelerde kullanılan betimlemeleri taşıdıkları için I. tip içinde değerlendirilmiştir. Ancak metinde de belirtildiği gibi daha hafifi sikkelerden tek farklı tarafları arka yüzde bulunan trident betimlerinin etrafında "ΜΥΛΑ/ΣΕΩΝ" yazısının bulunmasıdır. Söz konusu sikkeler başka bir tip içine sokulabilir.

- 1,31 gr-1,50 gr. (6 adet)
- 1,51 gr-1,70 gr. (8 adet)
- 1,71 gr-1,91 gr. (4 adet)

Söz konusu sikkelerin en yoğun olarak bu dört aralığın aritmetik ortalamasını alınırsa, bu birimin ağırlık aralığı 1,51-1,170 gr. arasında olmalıdır.

Bu tipte basılan daha ağır sikkelerin (7 adet) ağırlıkları 3,49 gr-5,40 gr. arasında değişmektedir. Yine olasılıkla küçük birimin üç katı ağırlığındadır ve yaklaşık ağırlık aralığı 4,50 gr-4,60 gr. arasında olmalıdır.

II. Tip

Yalnızca tek bir sikkeyle temsil edilmektedir (No. 75). M.Ö. II-I. yüzyıla tarihlenen[102] sikkenin ön yüzünde sağa doğru koşan at betimi, arka yüzde ise trident ve labrys kombine olarak yer almaktadır. Labrys (çift yüzlü balta) Karia bölgesinde tapınımı en fazla olan baş tanrı Zeus'un atributelerinden biridir. Geç Klasik dönemde, Hekatomnidler hanedanı zamanında da sikkeler üzerinde kullanılan bu betimin, Mylasa kent sikkelerinde Hellenistik dönemin sonlarına doğru kullanılmaya devam ettiği görülmektedir.

[102] SNG von Aulock' ta M.Ö. II-I. yüzyıllara tarihlenen sikke (bkz. SNG von Aulock, 2617), Sear tarafından M.Ö. III-II. yüzyıllara tarihlenmektedir (bkz., Sear 1996, 4910). Yine Barclay, söz konusu sikkelerde bulunan trident- labrys betiminin Alexandros tetradrahmilerinde ve Philippos altınlarında (Philippos II unik altın stateri) monogram olarak kullanıldığını ve bu betimin M.Ö II-I. yüzyıl Mylasa bronz sikkelerinde ise arka yüz betimi olarak kullanıldığını söylemektedir (bkz. Barclay 1991, s. 622). Hellenistik dönem Mylasa sikkelerinin ön yüzde aynı betim bulunan diğer bronz serileri M.Ö. II-I. yüzyıllara tarihlendiğinden söz konusu sikkeyi de aynı tarihlere vermek uygun görülmüştür.

Söz konusu sikkenin ağırlığı 6,48 gramdır (bkz. s. 35, *tablo 1*) ve olasılıkla birinci tipte yer alan en küçük bronz birimin 4 katıdır[103].

III. Tip

M.Ö. II-I. yüzyıla tarihlenen[104] ve yine tek bir sikkeyle temsil edilen sikkenin (No. 76) ön yüzünde sola doğru koşan at, arka yüzünde ise ortada defne çelengiyle çevrelenmiş çift yüzlü balta (labrys) betimi yer almaktadır. Labrys'in iki yanında "ΜΥΛΑ/ΣΕΩΝ" yazısı bulunmaktadır. Ağırlığı 2,39 gramdır (bkz. s. 35, *tablo 1*) ve yine olasılıkla en küçük bronz birimin iki katıdır. Ancak sadece 1 adet sikke tespit edildiğinden tam bir ağırlık aralığı tespiti yapmak imkansızdır[105].

[103] SNG von Aulock Karien'de yer alan aynı tip bir adet bronz sikkenin ağırlığı 5,63 gramdır (bkz. SNG von Aulock, 2617)
[104] Söz konusu sikke, SNG von Aulock' da M.Ö. II-I. yüzyıllara tarihlenirken (bkz. SNG von Aulock, 2621) SNG Copenhagen'da ise İmparatorluk dönemine yani M.Ö. II. yüzyıl sonları ile M.Ö. I. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir (bkz. SNG Copenhagen, 425).
[105] SNG Copenhagen'da yer alan bir örnekte ağırlık 2,40 gramken (bkz. SNG Copenhagen, 425), SNG von Aulock'ta yer alan örnek 2,32 gramdır (bkz. SNG von Aulock, 2621).

Tablo 1

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Mylasa	***Bronz***	***1***	Sağa doğru koşan at.	Trident.	1,51 gr.	46	1,20 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,26 gr.	47	1,20 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,46 gr.	48	1,15 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,55 gr	49	1,20 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,52 gr	50	1,35 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,48 gr.	51	1,28 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,58 gr.	52	1,15 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,40 gr.	53	1,23 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,28 gr	54	1,10 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,10 gr.	55	1,20 cm
			Sola doğru koşan at.	Trident.	1,56 gr.	56	1,20 cm
			Sağa doğru koşan at.	Trident.	1,74 gr.	57	1,18 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,49 gr	58	1,23 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,21gr	59	1,21 cm
			Yukardaki gibi..	Trident ; “AI”	1,52 gr.	60	1,28 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,48 gr.	61	1,22 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,72 gr.	62	1,25 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,61 gr.	63	1,17 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,51 gr	64	1,32 cm
			Sola doğru koşan at.	Trident, “M-Y”	1,91 gr	65	1,21 cm
			Sağa doğru koşan at.	Trident.	1,43 gr.	66	1,26 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	1,75 gr.	67	1,21 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	3,83 gr.	68	1,72 cm
			Yukardaki gibi..	Trident. ΜΥΛΑ/ ΣΕΩΝ.	3,65 gr	69	1,61 cm
			Yukardaki gibi..	Trident. ΜΥΛΑ/ ΣΕΩΝ	3,49 gr.	70	1,63 cm
			Yukardaki gibi..	Trident.	4,62 gr	74	1,50 cm
			Sola doğru koşan at.	Trident. [ΜΥ] ΛΑ/ [ΣΕΩΝ]	4,38 gr.	71	1,55 cm
			Sağa doğru koşan at.	Trident. [ΜΥ] ΛΑ / [Σ] ΕΩΝ	4,72 gr.	72	1,61 cm
			Yukardaki gibi..	Trident. [ΜΥ] ΛΑ / ΣΕΩΝ	5,40 gr	73	1,67 cm
Mylasa	***Bronz***	***2***	Sağa doğru koşan at.	Trident ve labrys kombine edilmiş.	6,48 gr.	75	2,03 cm
Mylasa	***Bronz***	***3***	Sağa doğru koşan at.	Ortada defne çelengiyle çevrelenmiş çift yüzlü balta (labrys); ΜΥΛΑ/ΣΕΩΝ	2,39 gr.	76	2,02 cm

B) Pseudo-Rhodos Gümüş Drahmiler

Hellenistik Dönemde hafifletilmiş Rhodos sisteminde basılan, Yunanistan ve Ege'nin çeşitli yerlerinde taklit edilen, gümüş bir Rhodos drahmisi vardı[106]. Rhodos'un kent üzerinde egemen olduğundan olsa gerek, Mylasa da yaklaşık M.Ö. 170 yılından itibaren bir seri Pseudo-Rhodos tipte drahmi darp etmiştir. Mylasa'nın bastığı Rhodos tipi sikkelerin orijinallerinden farkı, ön yüzde resmedilen cepheden Helios'un sağ yanağının üzerine bindirilen bir kartal olmasıdır[107].

Söz konusu gümüş drahmilerden Bodrum Müzesi envanterinde 6 adet bulunmaktadır (No. 77-82). Yaklaşık M.Ö. 170-130 yılları arasına tarihlenen sikkelerin ön yüzünde cepheden Helios ve sağ yanağının altında kartal, arka yüzünde ise gül goncası ve farklı lejand ve monogramlar bulunmaktadır. Tamamı hafifletilmiş Rhodos sisteminde, drahmi olarak basılmıştır.

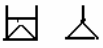
Akarca, Pseudo-Rhodos gümüş drahmilerin arka yüzünde bulunan harf ve monogramların bir çoğunun magistrat isimlerinin kısaltmaları olduğunu varsayarken[108] Ashton ise , söz konusu sikkelerin arka yüzünde gülün etrafında bulunan 4, 5 ya da 6 harf veya monogramlardan üstte bulunan iki harfin, Mylasa ve çevresinde Hellenistik dönemde kullanılan Makedon takviminde bulunan ay isimlerinin ilk iki harfini simgelediğini; altta bulunan harf ve ya değişik

[106] Bkz. Konuk 2003, s. 141, res. 121.
[107] Konuk 2003, s. 143, res. 123.
[108] Akarca 1959, s. 86-87.

monogramların olasılıkla o aylarda görev yapan magistratların isimlerini sembolize edebileceğini söylemektedir[109].

Blümel, Mylasa ve çevresinde ele geçen yazıtlardan söz konusu takvimin 12 ayını da tespit etmiş ve ayların listesini şöyle vermiştir:

ΑΡΤΕΜΙΣΙΟΣ	ΔΙΟΣ
ΔΑΙΣΙΟΣ	ΑΠΕΛΛΑΙΟΣ
ΠΑΝΕΜΟΣ	ΑΥΔΝΑΙΟΣ
ΛΩΙΟΣ	ΠΕΡΙΤΙΟΣ
ΓΟΡΠΙΑΙΟΣ	ΔΥΣΤΡΟΣ
ΥΠΕΡΒΕΡΕΤΑΙΟΣ	ΞΑΝΔΙΚΟΣ

Ayrıca Ashton, en az 9 ay görev yapan magistratların bastığı sikkelerin arka yüzünde en altta monogramının bulunduğunu ve bu memurların kısa süreli atanan memurlardan ziyade yıllık olarak görev yapan magistrat olduğunu belirtmektedir[110]. Bodrum Müzesinde yer alan Pseudo-Rhodos gümüş drahmilerden iki tanesinin arka yüzlerinde aynı monogram yer almaktadır (No. 79-82).

[109] Ashton 1992, s. 22,23.
[110] A.g.e., s. 23.

Ashton magistratları ve hangi aylarda sikke bastıklarını şöyle vermektedir[111]:

Magistratlar	Sikke bastıkları aylar
MA yada AM	Apellaios, Dystros, Xandikos
ΘΦ yada ΦΘ	Panemos, Apellaios, Audnaios, Peritios
I I	Dios, Apellaios, Peritios
 O	Dystros, Xandikos
	Panemos, Loios, Gorpiaios, Hyperberetaios, Dios, Audnaios (?), Peritios, Dystros, Xandikos
Π M	Apellaios, Dystros, Xandikos
ME IA	Panemos, Loios, Hyperberetaios, Audnaios, Xandikos
 A	Peritios
O Π	Dystros, Xandikos
Π A	Dystros, Xandikos
Θ A ya da A Θ	Xandikos
Λ M	Audnaios, Peritios, Xandikos
Δ Δ	Loios, Gorpiaios, Hyperberetaios, Peritios, Dystros, Xandikos
 E	Panemos, Loios, Gorpiaos

[111] Ashton 1992, s. 24.

Yukarıdaki tabloya göre kataloğu yapılan sikkelerin üzerindeki harf ve monogramlara bakarak sikkelerin arka yüzlerinde bulunan magistrat isimleri ve aylar şöyledir:

- No. 78, magistrat: Δ Δ; ay: Dystros (ΔΥ)
- No. 79, magistrat: ; ay: Dios (ΔΙ)
- No. 80, magistrat: ΠΜ; ay: Xandikos (ΞΑ)
- No. 81, magistrat: ΛΜ; ay: Peritios (ΠΕ)
- No. 82, magistrat: ; ay: Dystros (ΔΥ)

Ashton, Mylasa Pseudo-Rhodos gümüş drahmilerini "epigrafik" ve "epigrafik olmayan" olarak gruplandırmıştır. Yukarıda görüldüğü üzere Bodrum Müzesi'nde bulunan 6 adet gümüş sikkeden 5 tanesi epigrafik; yalnızca 1 tanesi epigrafik değildir (No. 77). Ayrıca Ashton, sikkelerin ortalaması alındığında, epigrafik olmayan sikkelerin yaklaşık 2,40 gram olarak basıldığını; epigrafik olanların ise yaklaşık 0,15 gram daha hafif basıldığını ve bunun da epgrafik olmayan sikkelerin diğerlerinden daha erken basıldığı fikrini desteklediğini söylemektedir[112].

Bodrum Müzesi envanterinde yer alan epigrafik olmayan sikkenin ağırlığı 1,90 gramdır (No. 77). Epigrafik olanların ağırlıkları ise 1,98-2,35 gram arasında değişmektedir (No. 78, 79, 80, 81, 82) .

[112] Ashton 1992, s. 27.

Akarca, arka yüz stillerini, "geleneksel" ve "güya-kaba" olarak ikiye ayırmıştır. Buna göre geleneksel arka yüzlerde yer alan güller, bodur ve küresel; güya-kaba arka yüzlerdeki güller ise genellikle daha narindir ve bu stilin daha geç örneklerinde, taç yapraklar keskin bir biçimde aşağıya doğru işlenmiştir. Yine Akarca'ya göre epigrafik olmayan drahmiler, 1 ya da 2 harf/monogramlılar ile 4 yada 5 harf/monogramlı drahmilerin önemli bir kısmının arka yüzlerinde geleneksel stil kullanılmıştır. Bunun dışında kalan bütün 4 ya da 5 harf/monogramlı drahmilerin ise "kaba" olarak sınıflandrılabileceğini ve bunların geleneksel stile göre daha geç dönemde basıldığını söylemektedir[113].

Buna göre, epigrafik olmayan drahmiler en erken, epigrafik- arka yüzlerinde geleneksel stil kullanılan drahmiler daha geç, epigrafik- arka yüzlerinde "kaba" stil kullanılan sikkeler daha geç ve "kaba" stilde olan ve taç yaprakları aşagıya doğru işlenmiş olanlar ise en geç döneme tarihlendirilebilir. Bodrum Müzesinde bulunan drahmiler incelendiğinde:

- Epigrafik olmayan 77 katalog numaralı drahminin en erken örnek,
- Epigrafik ve geleneksel stilde basılmış olan 79 ve 82 katalog numaralı drahmilerin daha geç,
- Epigrafik ve kaba stilde basılan 78 ve 80 katalog numaralı drahmilerin daha geç,
- Epigrafik ve gülün taç yaprakları aşağı doğru şekilde olan kaba stilde stilde basılan 81 katalog numaralı draminin ise en geç olduğu söylenebilir.

[113] Bkz. Akarca 1959, lev.I'in karşısındaki grafik çizim.

Tablo 2

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Mylasa	***Gümüş***	***Pseudo-Rhodos Drahmi***	1,91 gr.	Gül goncası	-----	1,91 gr	77[114]	1,45 cm
			Yukardaki gibi..	Gül goncası; Δ /I[115]		1,98 gr.	79	1,28 cm
			Yukardaki gibi..	Gül goncası; Δ / Y		2,11 gr.	82	1,50 cm
			Yukardaki gibi..	Gül goncası; Δ / Y	Δ / Δ	2,09 gr.	78	1,55 cm
			Yukardaki gibi..	Gül goncası; Ξ/ A	Π/ M	2,35 gr	80	1,59 cm
			Yukardaki gibi..	Gül goncası; Π/ E	Λ / M	2,13 gr.	81	1,45 cm

[114] 77 katalog numaralı drahmi, Ashton ve Akarcanın sınıflandırmasına göre "epigrafik olmayan" ve "geleneksel" stil kullanılmış olan tek sikkedir. Ayrıca "epigrafik" ve "geleneksel" stilde basılan 79 ve 82 katalog numaralı sikkelerin her ikisinin arka yüzünde "" monogramı kullanılmıştır. Olasılıkla magisratı simgeleyen bu monogramın aynı arka yüz stilinde basılmış olması, aynı arka yüz stilinde basılan bu tip sikkelerin aynı döneme tarihlendirilmesi gerektiği varsayımını desteklemektedir.

[115] Sikkelerin arka yüzünde bulunan lejandlar, sayfa 35'te verilen Blümel'in Mylasa ve çevresindeki yazıtlardan okuduğu ve Mylasa'da kullanılan Makedon takviminin aylarının ilk iki harfidir. Buna göre: Δ /I= "ΔΙΟΣ", Δ / Y= "ΔΥΣΤΡΟΣ", Ξ/ A= "ΞΑΝΔΙΚΟΣ", Π/ E= "ΠΕΡΙΤΙΟΣ"dur.

2. BARGİLYA (Boğaziçi)

Halikarnassos Yarımadası'nın kuzeyinde İasos Körfezi'ne açılan ve şimdi dolmuş derin ve dar bir koyun (Varvil) oluşturduğu yarımada üzerinde kurulmuştur. Strabon, Leleglerin çoğalarak Bargylia'ya kadar olan toprakları ele geçirdiklerini ve kente Myndos'tan (Gümüşlük) sonra gelindiğini belirtmektedir[116].

Kent M.Ö. 5. yüzyılın ortalarında Attika-Delos Deniz Birliği'nin küçük üyelerinden biriydi. Kent birliğe iki bin drahmi vergi ödüyordu[117]. M.Ö. 3. yüzyıldan başlayarak Bargylia giderek önem kazanmıştır. Bu dönemde Artemis Kindyas tapınağına da sahip olmuştur. İskender'in bölgeyi işgalinden sonra Diadokhlar Dönemi başlarında Suriye Kralı I. Antiokhos ile bir ittifak yapmıştır. Makedonia kralı V. Philippos, Karia'yı işgalinde Karia'nın Rodos'a verilmesiyle Bargylia'yı üs olarak seçmiş ancak Bergama ve Rhodos donanmaları Bargylia Körfezini abluka altına alınca, M.Ö 201 yılında kışı büyük bir sıkıntı içinde burada geçirmek zorunda kalmıştır. M.Ö. 196 yılında Romalı general Lentulus, Makedonia kralına garnizonunu çekmesini buyururken kente de özgürlüğünü bağışlamıştır[118]. Bargylia zamanla Karialı niteliklerini yitirerek birçok kent gibi Hellen etkisinde kalmıştır[119].

Kent, Apameia Barışı ile Rhodos'a bırakılan Karia topraklarına dahil edildi. Kent, o sıralarda Rhodos ile Stratonikeia arasında baş gösteren bir sınır

[116] Strabon 13.1.59; 14.2.20.
[117] Kızıl 2002, s. 143.
[118] A.g.e. s. 143.
[119] Bean 1987, s. 92-94.

anlaşmazlığında hakemlik etmiş ve anlaşmazlığın giderilmesinde Poseidonios adındaki Bargylialının önemli bir rolü olmuştur[120].

2.1. SİKKE TİPLERİ

Kataloğu yapılan Bargylia sikkelerinde üzerinde Pegasos ve tanrıça Artemis Kindyas'ın tasvirleri yer almaktadır. Tanrıça bir sikke tipinde başı örtülü ya da topuzlu; diğer bir sikke tipinde ise ayakta cepheden resmedilmiştir. Söz konusu sikkeler M.Ö. 2-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir[121].

Kentin, Bellerophon tarafından, Pegasos'un çiftesiyle ölen arkadaşı Bargylos onuruna kurulduğu söylenmektedir. Ayrıca Kindya kutsal alanında bulunan Artemis Kindyas kültü de kentin baş tanrıçasına aittir. Kindya, Bargylia'ya oldukça yakındır. Bu sebeplerden ötürü hem Bellerophon mitosunun en önemli öğesi olan Pegasos'u ve kentin baş tanrıçası Artemis Kindyas betimini sikkeler üzerinde sıkça kullanmışlardır.

Tamamı bronz olan sikkeler iki farklı tipte basılmışlardır.

[120] Kızıl 2002, s. 143.

[121] Barclay, Bargylia'nın M.Ö. 1. yüzyılda gümüş drahmilerle birlikte bronz sikkeler de bastığını söylemektedir. Basılan sikke tiplerinin ve Bellerophon efsanesi ve hiç zaman yağmur ve kar görmeyen, tanrıçanın kült heykelinin bulunduğu, gök yüzüne açılan bir tapınağın bulunduğu Artemis Kindyas kültüyle ilişkili olduğunu söylemektedir. Bkz. Barclay 1991, s. 612. SNG Copenhagen'da yine M.Ö. 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (bkz.. SNG Copenhagen, 175-176) Ayrıca SNG von Aulock ve Sear'da söz konusu sikkeler için M.Ö. 2-1. yüzyıllar verilmektedir (bkz., SNG von Aulock, 2516-2517; Sear 1996, s. 439, 4811-4812)

I. Tip

Söz konusu bronz sikkelerin ön yüzünde Artemis Kindyas başı, arka yüzünde ise Pegasos betimi yer almaktadır (No. 31-42). Toplam 12 adet sikkeyle temsil edilmektedir. 5 adedinin arka yüzünde, Pegasos betiminin altında ve üstünde "ΒΑΡΓΥΛΙΗΤΩΝ" lejandı bulunmaktadır (No. 31, 34, 35, 41 ve 42).

En küçük ağırlık, 0, 76 gram olan 41 numaralı sikkedir (Bkz. s., 45, tablo 3) . Söz konusu sikkenin arka yüzünde sağa doğru yarım Pegasos betimi yer almaktadır. 36, 37 ve 38 numaralı sikkelerin ağrlıkları, 2,55 gram, 2, 74 gram ve 2, 79 gramdır ve olasılıkla en küçük birimin 4 katıdır ve ortak özellikleri, arka yüzünde bulunan Pegasos betiminin sağa doğru koşar şekilde olmasıdır. Bu sonra ki birim, ağırlıkları 3,30 gram, 3,40 gram ve 3,60 gram olan 35, 39 ve 40 numaralı sikkelerdir ve olasılıkla en küçük birimin 5 katıdırlar. 34, 42 ve 33 numaralı sikkelerin ağırlıkları sırasıyla 4,27 gram, 4,40 gram ve 4,62 gramdır ve en küçük ağırlığın 6 katıdırlar. 31 ve 32 numaralı sikkelerin ağırlıkları, 5,50 ve 6,45 garmdır ve en küçük birimin 8 ve 9 katı olmalıdırlar.

II. Tip

Ön yüzünde Pegasos, arka yüzünde ise Cepheden Artemis Kindyas kült heykelinin bulunduğu sikke tipi, 3 adet bronz sikkeyle temsil edilmektedir (No. 43-45). 2 adedinin arka yüzünde yine "ΒΑΡΓΥΛΙΗΤΩΝ" lejandı yer almaktadır (No. 43,45). Söz konusu sikkelerin hiç birinde magistrat ismi yoktur. 43 ve 44 numaralı

sikkelerin ağırlıkları, 1,49 ve 1,61 gramdır ve ön yüz betimi olan Pegasos'un ön kısmı (ön ayaklar ve baş) sikkeler üzerinde yer almaktadır. Olasılıkla bu sikkeler, I. tipte yer alan en küçük birimin 2 katıdırlar. (Bkz. tablo 3) . 45 numaralı sikkenin ağırlığı ise 3, 01 gramdır . Yine bu sikke de en küçük birimin 4 katı olmalıdır.

Tablo 3

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Bargylia	***Bronz***	***1***	Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, etrafında defne çelengi	Pegasos sağa doğru uçar şekilde; BAP Γ- YLI / H – TΩN	5,50 gr.	31	1,72 cm
			Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, etrafında defne çelengi.	Pegasos sola doğru koşar şekilde.	6,45 gr.	32	1,73 cm
			Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, etrafında defne çelengi.	Pegasos sola doğru koşar şekilde.	4,62 gr.	33	1,78 cm
			Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, nokta bordür içerisinde.	Pegasos sağa doğru uçar şekilde; BAP Γ- YLI / H – TΩN	4,40 gr.	42	1,58 cm
			Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, nokta bordür içerisinde.	Pegasos sağa doğru uçar şekilde; BAP Γ- YLI / H – TΩN	4,27 gr	34	1,60 cm
			Artemis Kindyas başı sağa dönük.	Pegasos sola doğru koşar şekilde.	3,60 gr.	40	1,40 cm
			Artemis Kindyas başı sağa dönük.	Pegasos sola doğru koşar şekilde; BAP../ IKE?	3,40 gr	39	1,46 cm
			Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük.	Pegasos sola doğru koşar şekilde. [BAPΓY]LIHTΩN	3,30 gr	35	1,55 cm
			Artemis Kindyas başı sağa dönük.	Pegasos sola doğru koşar şekilde.	2,55 gr.	36	1,50 cm
			Artemis Kindyas başı sağa dönük.	Pegasos sola doğru koşar şekilde.	2,74 gr.	37	1,55 cm
			Artemis Kindyas başı sağa dönük.	Pegasos sola doğru koşar şekilde.	2,79 gr.	38	1,48 cm
			Artemis Kindyas başı sağa dönük. Tamamı nokta bordür içerisinde.	Pegasos sağa doğru koşar şekilde. [BAPΓY]L[IH]TΩN	0,76 gr.	41	1,01 cm
Bargylia	***Bronz***	***2***	Pegasos sağa doğru uçar şekilde, yarım olarak betimlenmiştir.	Cepheden Artemis Kindyas kült heykeli. BAPΓYLI / H – TΩN	1,49 gr. .	43	1,50 cm
			Pegasos sağa doğru uçar şekilde, yarım olarak betimlenmiştir.	Cepheden Artemis Kindyas kült heykeli	1,61 gr.	44	1,30 cm
			Pegasos sağa doğru uçar şekilde.	Cepheden Artemis Kindyas kült heykeli. BAPΓYLI / H – TΩN	3,01 gr.	45	1,58 cm

3.KERAMOS (Ören)

Mylasa'nın 40 km. güneyinde Keramos Körfezi'nin kuzey sahilinde bulunmaktadır. İasos gibi şüpheli de olsa Troizenia'dan gelenler tarafından kurulduğu iddia edilen kent[122], M.Ö. 5. yüzyılda üyesi olduğu Attika-Delos Deniz Birliği'ne bir buçuk talanton vergi ödemekteydi. Maussollos döneminde satrap ile kent arasındaki ilişkiler pek bilinmemektedir. Sadece kentin bir kentle ortak yönetim altına girdiği bilinmektedir, adı verilmeyen bu kent Keramos'un kuzey komşusu olan Stratonikeia olabilir[123].

Ayrıca kent, Khrysaor Birliği'nin en önemli üyelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır[124].

3.1. SİKKE TİPLERİ

Bodrum Müzesinde bulunan Helenistik Dönem Keramos sikkeleri sadece iki örnekle temsil edilmektedir (No.29-30). Söz konusu 2 sikkenin de metali bronz ve M.Ö. 2-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir[125]. Sikkelerin önyüzlerinde Zeus başı, arka yüzlerinde ise kartal betimi yer almaktadır. Sikkelerin sadece bir tanesinin

[122] Hornblower 1982, s. 14.
[123] Bean 1987, 53.
[124] Barclay 1991, s. 613.
[125] Sear 1996, s. 440, 4828; SNG Copenhagen, 189. Barclay, Keramos'un en erken sikkelerinin, Khrysaor Birliği'nden ötürü, aynı dönem Stratonikeia sikkeleriyle karşılaştırabileceğini söylemektedir. Bkz., Barclay 1991, s 613. Ancak SNG Kayhan'da M.Ö. 400'lere tarihlenen, ön yüzünde ayakta boğa arka yüzde ise yunus balığı betiminin bulunduğu bronz bir sikke serisi yer almaktadır. Bu nedenle kentin M.Ö. 400'lerde sikke bastığı kesindir. Oysa Stratonikeia, Hellenistik Dönem'de Seleukoslar tarafından kurulmuştur.

üzerindeki magistrat (No. 29; EPMOΦANTOC) ismi okunabilmektedir. Ağırlıkları ise 7,62 ve 5,77 gramdır[126].

Tablo 4

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Keramos	***Bronz***	***1***	Sağa dönük Zeus başı.	Sola dönük ayakta kartal arkaya bakıyor-; KEPAMIH	EPMOΦANTOC	7,62 gr.	29	2,10 cm
			Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı	Cepheden kanatlarını açmış kartal, başı sola dönük.		5,77 gr	30	2,00 cm

[126] Aynı tipte basılan ve önemli kaynaklarda yer alan Keramos sikkelerininden sadece SNG Copenhagen' da ağırlık verilmiştir. SNG Copenhagen, 189/ 1,65 gr. Anlaşılacağı üzere söz konusu tip çok geniş bir aralık aralığında basılmış olmalıdır.

4. HALİKARNASSOS (BODRUM)

Halikarnassos eskiçağda Miletos ve Knidos (Datça) arasındaki kıyının başlıca kentiydi[127]. Halikarnassos Yarımadası'nın güneyinde bulunan kent kolayca savunulabilir bir pozisyonda bulunmaktaydı. Tepeler şehri kuşatmış ve deniz kıyısında Zephyrion ve Salmakis adındaki iki dağlık burun çıkıntı yaparak doğal bir kapalı liman oluşturmuştur. Dağlık burunlardan Zephyrion'un doğusundaki uzun kumlu sahil, kent içinden ticari yüklemeler yapmayı sağlamıştır[128].

Halikarnassos isminin nereden geldiği konusunda net bir bilgi bulunmamakla beraber, kendisi de bu kentten olan Herodotos'a ve Strabon'a göre, Halikarnassos'u Dor soyundan gelen Hellen göçmenleri kurmuşlardır[129]. Yerli halkını Karialılar ile Leleglerin oluşturduğu kent, sonraları Peloponnesos'un batısındaki Troizen'den gelen Dor kökenli göçmenlerin yerleşimlerine sahne olmuştur[130].

Persler M.Ö. 546 tarihinde Sardeis'i ele geçirdikten sonra kıyıdaki tüm Helen kentlerini boyunduruk altına almışlardır. Bu sırada Halikarnassos Pers yanlısı bir yönetim sergilemekte ve Lygdamis'in kızı Artemisia M.Ö. 480 yılında Helenlere karşı yapılan Salamis Savaşı'nda Pers donanmasında amiral olarak görev yapmaktaydı[131]. Artemisia'nın ölümünden sonra tiranlığa önce oğlu Psyndalis, sonra onun oğlu II. Lygdamis çıkmıştır. M.Ö. 454/3 yılında diğer Karia kentleri gibi

[127] Bean-Cook 1955, s. 95.-
[128] Vitruvius 2.8.13; Bean-Cook 1955,s. 87-89, 93-94; Jeppesen-Luttrell 1986, s. 81-82, 84-91.
[129] Herodotos . 2.178.2; Strabon 14.2.16.
[130]Pausanias 2.30.9; Strabon 14.2.16; Hornblower 1982, s. 94; Lloyd 1998, s. 79. Vitruvius Hellen yerleşimcileri tarafından tepelere sürülen Karialıların, bir Hellenlinin eğlence yeri kurmasıyla medenileştiğini, kırsal bir kesim olan Salmakis'teki pınarın da mükemmel olması nedeniyle daha sonra buraya yerleştiklerini belirtmektedir. Bk., Vitruvius 2.8.12.
[131] Heredotos 7.99.1-2.

Halikarnassos Attika-Delos Deniz Birliği'ne üye olmuş ve bu üyelik Peloponnesos Savaşı'nın son yıllarına kadar devam etmiştir[132]. Kentin bir talanton civarında vergi ödemesi, M.Ö. 5. yüzyılda orta derecede bir refah düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, M.Ö. 431'de başlayan Peloponnesos Savaşı boyunca Halikarnassos'un Atina'nın sadık müttefikleri arasında yer aldığını görülmektedir[133].

M.Ö. 392 yılında Persler Karia'yı başlı başına bir satraplık haline getirdiklerinde, bölgenin yönetimine Mylasa'nın önde gelenlerinden Hekatomnos ailesini atamışlardır. Bu aileden Maussollos (M.Ö. 377-353) kenti oldukça geliştirmiştir. Maussollos savunmaya elverişli konumu göz önüne alarak, başkentini Mylasa'dan Halikarnassos'a taşımıştır[134]. Satraplık başkentinin Halikarnassos'a taşınması, muhtemelen M.Ö. 377'de ya da daha sonra Atina'nın yeni Ege politikasına bir cevap olarak yapılmıştır[135]. Vitruvius'a göre, ticari etken Maussollos'un Halikarnassos'u başkent olarak seçişinde önemli bir nedendir. Yani, Maussollos'un Halikarnassos'u seçmesinin nedeni buranın iyi bir ticaret merkezi olması ve bir liman ve doğal yapısıyla iyi korunuyor olmasıdır[136]. Başkent yapılışından sonra daha da büyüyen kentin nüfusu, Maussollos'un komşu Leleg kasabalarının halklarını buraya taşıyıp yerleştirmesiyle 4-5 kat artmıştır. Strabon, sekiz kentten altısının Halikarnassos ile birleştiğini, yalnız Syangela ve Myndos'un olduğu gibi bırakıldığını kaydeder[137].

[132] Bean-Cook 1955, s. 95-96.
[133] Thukidides 7.42.4; Cook 1961, s. 71; Hornblower 1982, s. 28.
[134] Diod.Sik. 15.90.3; Bean-Cook 1955, s. 96.
[135] Diod.Sik. 15.18.1-3.
[136] Vitrivius 2.8.11; Ruzicka 1992, s. 38.
[137] Strabon 13.1.59. ; Ruzicka 1992, s. 35. Bahse konu olan kasabalar Termera, Side, Madnasa, Uranium, Telmessos ve Pedasa'dır.

Diodoros'a göre, Pixodaros M.Ö. 341/0'da Ada'dan yönetimi ele geçirdikten Alexandros'un Asya'ya geçişine kadar beş yıl süre ile Karia'yı yönetmiştir[138]. Yani Diodoros Alexandros'un Asya'ya geçtiği zaman Pixodaros'un satraplığı yönetmediğini belirtmektedir. Ancak bu kesin olarak kanıtlanamamıştır. Dareios III, Philippos'un ölmesine rağmen Makedonialıların saldırısının yakında gerçekleşeceğini düşünmekteydi. Kısa bir süre sonra Persler, Philippos'un oğlu Alexandros'un bölgeye doğru ilerlediği haberini almışlardır. Bunun üzerine M.Ö. 334'ün başında III. Dareios, kuzeybatı Anadolu'da tüm güçlerin toplanmasını emretmiştir. Buna bağlı olarak Rhoontobates Karia'dan bölgeye askerler göndermiştir. M.Ö. 334'te Rhoontobates Alexandros'un geçişini engellemeye çalışmamıştır. Muhtemelen Rhoontobates, Alexandros'un yüzaltmış gemilik donanmasını çok büyük ve kendi askerlerinin tecrübesiz olduğunu düşünmüştür. Daha sonra Alexandros'un ordusuyla Pers ordusu kuzeybatı Anadolu'daki Granikos Nehri yakınında karşılaşmışlardır. Pers askerleri, Makedonialılar tarafından kullanılan uzun mızraklar ve Alexandros'un nehrin öbür tarafından hücum etmesi nedeniyle sarsılmış ve güneye çekilmişlerdir[139]. Ancak, Pers donanmasının Miletos'a yönelmesi nedeniyle Alexandros ilerleyişini durdurarak Miletos'a doğru kuşatmayı genişletmiştir[140]. Miletos elden çıkmasına rağmen Persler Alexandros'u oyalamayı ve Rhodoslu Memnon'un Halikarnassos'taki hazırlıkları için zaman kazanmasını sağlamıştır. Böylece donanma Miletos'tan dönerken Memnon hazırlıklarını bitirmiştir[141].

[138] Diod. Sik., 16.74.1-2.
[139] Ruzicka 1992, s.137.
[140] Diod. Sik., 17.22.3-5; Arrianos 1.18.3; 19.11.
[141] Ruzicka 1992, s.138.

Daha sonra Alexandros ve ordusu Halikarnassos'a doğru ilerlemiştir. Sonbaharın başında Halikarnassos'a ulaşan Alexandros[142], ordugahını Mylasa-Halikarnassos yolunun kuzeydoğusuna doğru kentin yarım mil yakınına kurmuştur[143]. Alexandros Halikarnassos'un kuzey ve batı çevresini denetledikten sonra yarımadanın sonundaki Myndos üzerine bir saldırı düzenlemiştir. Çünkü, Myndos'un kontrolü Halikarnassos'un kuşatılması için çok yararlı olacaktı. Bu sırada Persler ise Myndos'u kuşatan Alexandros'un askerleri üzerine saldırı düzenleyecek durumda değildi. Kısa bir süre sonra Halikarnassos'taki asıl kuşatma başlamıştır. Makedonialılar kente yaklaşarak surları şiddetli bir şekilde vurmaya başlamıştır. İki kule ve aradaki surların düşmesine rağmen, Memnon'un askerleri bu boşluğu doldurmuş ve Makedonialıların kente girişini önlemiştir. Atina ücretli askerlerinin başında bulunan Ephialtes iki bin askeri komuta etmekteydi. Bu askerlerin yarısı kuşatma makinelerini ateşliyordu, diğer yarısı ise Ephialtes tarafından Makedonialı askerlerle savaşmak için ayrılmıştı. Ephialtes'in saldırısı Alexandros'un askerlerini büyük kayıplara uğratmış ve onları geri çekilmek için zorlamıştır[144]. Ancak bu sırada Alexandros, en iyi savaşçılarıyla askerlerini yeniden düzenlemiş ve ordusuna daha önce babası Philippos için hizmet vermiş olan kıdemli askerleri eklemiştir. Alexandros surlar boyunca saldırmış ve savaş Makedonia güçlerinin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Savaş sonunda, yaklaşık bin Pers askerinin öldüğü ve çoğu askerin de yaralandığı görülmektedir. Yani, savaş Perslere büyük kayıplar verdirmiştir. Daha sonra Halikarnassos'tan bazı insanlar Alexandros'a

[142] Diod. Sik., 18.24.3-4.
[143] Arrianos,1.20.2; 20.4.
[144] Ruzicka 1992, s. 140-141.

Perslerin geri çekildiğini bildirmiş ve böylece Karia bölgesinin çoğu Makedonialıların kontrolü altına girmiştir[145].

Bu arada Alexandros ordusuyla Halikarnassos'a doğru ilerlediğinde, Ada bu durumu kendisi için fırsat olarak görmüştür. Ada, hanedanlık satraplığını yeniden ele geçirmesine yardım etmesi için Alexandros'a başvurmuştur[146]. Alexandros'un Karia'da kontrolü ele geçirmesinden sonra, Alexandros buraya bir Makedonialı satrap yerleştirmek yerine Ada'yı satrap olarak tanıdığını bildirmiştir[147].

Alexandros, Ada gibi yerli bir satrapı Karia'da tutarak Makedonia yönetiminin bölgede daha kolay yerleşmesini amaçlamış olabilir. Böylece Ada satraplık ünvanını yeniden alarak Karia'nın başına geçmiştir. Bunun yanında Strabon, Alexandros'un Ada'ya Halikarnassos'ta kalan Pers gücünü kuşatması için sorumluluk verdiğini ifade etmektedir[148]. Yani Alexandros bir otorite olarak Ada'ya askeri güç ve yetki de vermiş bulunuyordu. Makedonialıların seferinden sonra Halikarnassos'un durumu hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Halikarnassoslu insanlar muhtemelen yer değiştirerek çeşitli yerlerde dağılmışlardır.

Alexandros'un M.Ö. 334 tarihi boyunca kazandığı zaferlere rağmen, Batı Anadolu'daki Makedonia tutunması M.Ö. 332'in sonuna kadar tamamen sağlanamamıştır. Alexandros'un bölgeden ayrılması ile birlikte Makedonia'nın

[145] Ruzicka, s. 143.
[146] A.g.e. s. 139.
[147] Arrianos, 1.23.7.
[148] Strabon, 14.2.17.

kontrolünün çok uzun süre devam etmediği görülmektedir[149]. M.Ö. 333'ün ortalarında Memnon'un komutası altındaki Pers güçleri ise Ege'de sınırlanmış operasyonlarla meşgul olmaktaydı. Bunun yanında M.Ö. 333'te ve M.Ö. 332'nin başında Ada'nın faaliyetleri ile ilgili bir kayıt bulunmamaktadır. Arrianos M.Ö. 331'in başında Alexandros'un yaptığı yeni düzenlemeleri aktarırken Ada'dan hiç bahsetmemektedir[150]. Çünkü muhtemelen bu tarihlerde Ada ölmüştür. Ada'nın ölümünden sonra M.Ö. 324'lerin sonunda Karia'da muhtemelen Makedonlu bir satrap bulunmaktaydı[151]. M.Ö. 334'te Alexandros Karia'daki mali memurları yerinde bırakmıştır. Ancak, M.Ö. 331'de bölgedeki vergileri toplamak için Makedonlu Philoxenos'u görevlendirmiştir[152]. Alexandros'un M.Ö. 331'de atadığı Philoxenos ile

Ada'nın ölümünden sonra Karia'nın satrapı olan Philoxenos'un aynı kişiler olup olmadığı kesin olarak sonuçlandırılamamıştır. Çünki, bu dönemde Philoxenos isimli birden çok mali memur bulunmaktaydı[153].

Halikarnassos M.Ö. 334'te İskender'e karşı direnen birkaç yerleşim biriminden biri olmasına rağmen, kent İskender tarafından ele geçirilmiştir. İskender bölgeye geldiği zaman satrap olan Ada, İskender'in krallığını ihya etmesi için elinden geleni yapmıştır[154]. Daha sonra İskender, Halikarnassos'a erzaklarını taşıyıp Karia'ya tüm ordusuyla yürüyerek kendi rotası üzerindeki birçok kenti ele

[149] Ruzicka, s. 147.
[150] Arrianos, 3.6.4-8.
[151] A.g.e., 7.23.1; 24.1.
[152] A.g.e., 3.6.4.
[153] Ruzicka, s. 155.
[154] Strabon 14.2.17.

geçirmiştir[155]. İskender'in ölümünden sonra kent, M.Ö. III. yüzyılın başından itibaren kadar Mısır kralı II. Ptolemaios'un hakimiyeti altına girmiştir. Ptolemaioslar ve Seleukoslar arasında Doğu Akdeniz sahilleri ve Küçük Asya'ya egemen olma isteğinden süre gelen çekişmeler olmuştur. Özellikle Suriye sahilleri elden ele geçerdi. Halikarnassos Mısır sömürgesi iken, Mısır'a vergi olarak bir Triemarchie[156] verirlerdi[157]. Bu güne kadar yeni birçok kanıt eklenmesine karşın, Ptolemaioslar ve Halikarnassos'un birlikte olan tarihi henüz çok fazla bilinmemektedir. Ancak Halikarnassos'un en azından M.Ö. 280-195 yılları arasında Ptolemaioslar'ın kontrolü altında kaldığı kuşkusuzdur. Bu ilişkinin sonuçlarından biri Halikarnassos'ta kamu binalarında kendini göstermektedir. Bodrum'da bulunan iki Hellenistik yazıt, bir gymnasion'un onarılmasıyla ilgilidir[158]. Poul Pedersen, Ümit Serdaroğlu tarafından geç Klasik Döneme tarihlenen tiyatronun Hellenistik standartlara uyduğunu ve Roma dönemine tarihlenen stadionun da Hellenistik Dönemde de kullanılmış olabileceğine işaret eder[159].

M.Ö. 197 yılında Suriye kralı III. Antiokhos, Halikarnassos'u ele geçirmek istemişse de başarılı olamamış, M.Ö 190 yılında Roma'nın Antiokhos'u yenmesi ve akabinde yapılan Apameia Barışı'nda bölge Rhodos yönetimine verilmekle beraber kent, Euromos, Mylasa, Bargylia, Iassos, Herakleia, Myndos ve Knidos ile birlikte bağımsız kabul edilmişlerdir[160].

---

[155] Diod.Sik. 17.23-4; 17.24.1.
[156] Üç sıra kürekçi ile yürütülen savaş gemisi. Anlaşıldığı üzere Halikarnassos gemi yapımında bu gün olduğu gibi önemli bir merkezdi.
[157] Cary 1939, s. 102.
[158] Söz konusu gymnasionun Ptolemaios I Soter döneminde onarıldığı yazıtlardan anlaşılmaktadır. Bkz., Isager 2004, s. 133-144.
[159] Pedersen 2004, s. 147-148.
[160] Bayburtluoğlu 1982, s 100-101.

Bodrum Müzesinde Hellenistik krallıklar arasında en fazla sikkesi bulunan Ptolemaioslardır. Söz konusu sikkeler Koray Konuk tarafından yayınlanmıştır. Toplam 57 adet Ptolemaik sikke tespit edilmiştir. Bunlardan 7 tanesinin I. Ptolemaios ISoter'e, 27 tanesinin II. Ptolemaios Philadephos'a, 23 tanesinin ise II. Ptolemaios ya da Ptolemaios III Eurgetes'e ait olduğunu saptamıştır. Bunlardan iki tanesi Euromos ve Kaunos kazılarından gelmiştir[161].

Anlaşılacağı üzere Ptolemaioslar, Halikarnassos'ta M.Ö III. yüzyıl boyunca oldukça etkili olmuşlardır. Hatta M.Ö. 3-2. yüzyıla tarihlenen ve Halikarnassos basımı olan bir grup kent sikkesinin ön yüzünde sola dönük defne çelenkli Apollon başı bulunurken; arka yüzde ise, Ptolemaios sikkelerinin araka yüzünde kullanılan ayakta sola yarım dönük, kanatları yarı açılmış kartal motifini kullanılmıştır (No. 124-132). Yaklaşık bölgede bir yüzyıl hüküm süren ve kendi parasını direten Ptolemaiosların etkisi altında kalmamak mümkün değil gibi görünmektedir.

4.1. SİKKE TİPLERİ

A) Bronz Sikkeler

I. Tip

Charles Newton 1856 yılında, Halikarnassos Doğu Nekropolünde kazılar yapmış ve kazılarda ön yüzünde cepheden aslan başı, arka yüzünde ise trident betimi

[161] Konuk 2004, s. 165.

bulunan bir seri gümüş sikke bulmuştur[162]. Ayrıca Mylasa yakınlarında ele geçen bir definede aynı tipte bir çok sikke ele grçmiştir. Bu sikelerden kayıt altına alınanlar Kassel Museum'da bulunmaktadır[163]. Konuk, söz konusu sikkelerin ön yüz tiplerinden dolayı, Hekatomnid Hanedanı Döneminde basılan sikke tiplerine benzediğini söylemektedir[164]. Ayrıca söz konusu bu serinin, I. tipte yer alan bronz serinin öncülü olduğu düşünülebilir ve arka yüz betimlerinden dolayı Zeus Osogos kültüyle ilişkilendirmek yanlış olmayacaktır.

Halikarnassos kent sikkeleri içinde en çok sikkenin bulunduğu tiptir (No. 83-114). Toplam 32 sikkeyle temsil edilen sikke tipinde yer alan sikkelerin ön yüzünde sağa dönük, sakallı Poseidon başı yer alırken, arka yüzünde ise trident betimi ve "ΑΛΙΚΑ" lejandı bulunmaktadır. M.Ö. 2-1. yüzyıla tarihlenmektedirler[165].

Sikkelerin bazılarında arka yüzde değişik semboller kullanılmıştır.

- Sol altta İsis başlığı (No. 99 ve 100),
- Sol altta rozet (No. 88, 102 ve111),
- Sol altta sekiz kollu yıldız (No. 103),
- Sol altta hilal (No. 96),
- Sağ altta cornucopiae (No. 91, 93 ve 95),
- Sol altta Φ biçimli sembol (No. 98 ve 104),
- Sol altta üzüm yaprağı (No. 97),
- Sol altta mızrak ucu? (No. 85),
- Sol altta sümbül betimi? (No. 105),

[162] Newton 1865, s. 64
[163] Gercke-Hamborg 1985, 64-67.
[164] Konuk 1998, s. 83-86.
[165] SNG Kayhan, 769-780; SNG von Aulock, 2525-2526; Sear 1996, s. 444, 4881. Söz konusu sikkeler SNG Copenhagen'da M.Ö. 3-2. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Ayrıca Barclay, bu bronz serinin, kent Ptolemaioslar kontrolünde yeniden inşa edilirken yani M.Ö. 4. yüzyıl sonuyla M.Ö. 3. yüzyıl ortaları arasında bastığı birkaç değişik tip sikkeden bir tanesi olduğunu savunmaktadır. Bkz., Barclay 1991, s. 618.

Sikkeler üzerinde değişik magistrat isimleri yer almaktadır. Magistrat isimleri şunlardır:

- ΜΕΛΑ (No. 84, 85, 86 ve 87)[166]
- ΑΠΟΛ[ΛΟΝΙ] (No. 88, 89, 90 ve 91)
- APTE (No. 94)
- EIPEN (No. 92)
- ΔΙΟΔΩ (No. 93 ve 95)
- …AAM.. (No. 96)
- ΔΗΜΗ (No. 97)
- ..MWN (No. 100)
-

Sikkelerin ağırlıkları 2,76 gram ile 7,31 gram arasında değişmektedir[167] (Bkz., s. 58, tablo 5).

Ağırlık	Adet	Ağırlık	Adet
2,75-3,00 gr.	1	5,26-5,50 gr.	6
3,01-3,25 gr.	--	5,51-5,75 gr.	--
3,26-3,50 gr.	--	5,76-6,00 gr.	3
3,51-3,75 gr.	1	6,01-6,25 gr.	3
3,76-4,00 gr.	--	6,26-6,50 gr.	2
4,01-4,25 gr.	1	6,51-6,75 gr.	1
4,26-4,50 gr.	3	6,76-7,00 gr.	--
4,51-4,75 gr.	2	7,01-7,25 gr.	1
4,76-5,00 gr.	3	7,26-7,50 gr.	1
5,01-5,25 gr.	4		

[166] "ΜΕΛΑ" ismi, Myndos bronz sikke grubu içerisinde yer alan bir bronz sikkenin de üzerinde yer almaktadır. Bkz. No. 3.

[167] Söz konusu sikke grubunun ağırlık ağırlıkları ve hangi ağırlıklta kaç adet sikke bulunduğu ele alındığında, I. tip sikkeler için birim oluşturmak hayli güçtür.

Tablo 5

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	SEMBOL [168] *(Arka yüz)*	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Halikarnassos	***Bronz***	***1***	Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.	Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚ[Α]	---	ΜΕΛΑ	2,76 gr	87	1,68 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta sekiz kollu yıldız	Okunamıyor.	3,54 gr.	103	1,80 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	----	ΜΕΛΑ	4,04 gr.	84	1,62 cm
			Yukardaki gibi.		---	Okunamıyor.	4,28 gr	106	1,61 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	---	Okunamıyor.	4,48 gr.	112	1,59 cm
			Yukardaki gibi.		Sol altta İsis Başlığı	…MWN	4,50 gr.	100	1,70 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚ[Α]	-----	Okunamıyor.	4,72 gr.	83	1,60 cm
			Yukardaki gibi.		---	Okunamıyor.	4,74 gr.	108	1,65 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	---	Okunamıyor.	4,76 gr.	109	1,51 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta hilal betimi.	.. ΑΑΜ..	4,85 gr.	96	1,71 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sağ altta cornucopiae.	ΑΠΟΛ	4,98 gr	91	1,61 cm
			Yukardaki gibi.	[ΑΛΙ]ΚΑ	---	ΑΠΟΛΛΟ	5,01 gr.	89	1,76 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑΡΝ	Sol altta Φ biçimli sembol	Okunamıyor.	5,10 gr.	104	1,72 cm
			Yukardaki gibi.	[ΑΛΙΚΑ]	Sol altta rozet.	ΑΠΟΛΛΟΝΙ?	5,14 gr.	88	1,77 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sağ altta cornucopiae.	ΔΙΟΔΩ	5,14 gr.	95	1,73 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta üzüm yaprağı	ΔΗΜΗ..	5,26 gr.	97	1,76 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta sembol.	ΑΠ[ΟΛ]	5,26 gr.	90	1,83 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta rozet.	Okunamıyor.	5,34 gr.	111	1,78 cm
			Yukardaki gibi.	[ΑΛΙ]ΚΑ	Sol altta mızrak ucu?	ΜΕΛΑ	5,30 gr.	85	2,08 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	----	ΜΕΛΑ	5,48 gr	86	1,78
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta sümbül betimi?	Okunamıyor.	5,50 gr.	105	1,86 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta sembol.	Okunamıyor.	5,83 gr.	107	1,80 cm
			Yukardaki gibi.	[ΑΛΙ]ΚΑ	Sağ altta cornucopiae.	[Δ]ΙΟΔΩ	5,91 gr.	93	1,70 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙ		Okunamıyor.	6,00 gr.	113	1,70 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	---	ΑΡΤΕ	6,03 gr.	94	1,80 cm
			Yukardaki gibi.		Sol altta İsis Başlığı	Okunamıyor.	6,04 gr.	99	1,80 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta sembol.	Okunamıyor.	6,22 gr.	114	1,70 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta sembol.	Okunamıyor.	6,31 gr.	110	1,67 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta Φ biçimli sembol	Okunamıyor.	6,39 gr.	98	1,77 cm
			Yukardaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	Sol altta rozet.	Okunamıyor.	6,65 gr	102	1,76 cm
			Yukardaki gibi.	[ΑΛ]ΙΚΑ	Sol altta sembol.	ΕΙΡΗΝ	7,20 gr.	92	1,70 cm
			Yukardaki gibi.		Sol altta sembol.	Okunamıyor.	7,31 gr	101	2,15 cm

[168] Söz konusu semboller, tridentin betiminin altında yer alan volütlerin yerine kullanılmıştır.

Bu tipte yer alan sikkelerin çapları büyük oranda 1,60- 1,80 cm aralığındadır. Buna göre birimler, çaplara göre değil de ağırlıklara göre oluşturulmuş olmalıdır.

II. Tip

Söz konusu sikke darbında toplam 6 adet bronz sikke bulunmaktadır (No. 115-120). Sikkelerin ön yüzünde sağa dönük Poseidon başı yer alırken arka yüzde ise sağ elinde patera?, sol elinde cornucopia tutan, ayakta kadın figürü yer almaktadır. M.Ö. 2.1. yüzyıla tarihlenen[169] sikkelerden 2 adedinin sikkenin arka yüzünde "ΑΛΙΚΑ" lejandı görülmektedir (No. 115 ve 120). Okunabilen bazı sikkeler üzerinde bulunan magistrat isimleri şunlardır:

- NEON (No. 115)
- .ANT. (No. 117)
- E…..K (No. 120)

Tablo 6

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Halikarnassos	***Bronz***	***2***	Diademli Poseidon başı sağa dönük.	Ayakta kadın figürü, sağ elinde patera diğerinde ise cornucopia tutuyor; ΑΛΙ	NEON	6,47 gr.	115	1,88 cm
			Yukardaki gibi.	[ΑΛ]ΙΚΑΡ	E….K..	6,48 gr.	120	1,86 cm
			Yukardaki gibi.	Lejand yok.	Okunamıyor.	6,91 gr.	116	1,92 cm
			Yukardaki gibi.	Lejand yok	ANT..	7,18 gr.	117	1,70 cm
			Yukardaki gibi.	Lejand yok	Okunamıyor.	7,51 gr	119	1,96 cm
			Yukardaki gibi.	Lejand yok	Okunamıyor.	10,32 gr	118	1,97 cm

[169] Sear, sikkeleri M.Ö. 2.1 yüzyıllara vermektedir (bkz., Sear 1996, s. 444, 4884). Yine SNG Copenhagen'da işaret edilen tarih M.Ö. 188 ve M.Ö. 1. yüzyıl arasıdır (SNG Copenhagen, 376-378). Ve Ayrıca SNG Kayhan'da verilen tarih M.Ö. 150-50 yılları arasıdır (bkz. SNG Kayhan, 781-782). Barclay'n da işaret ettiği tarih M.Ö. 188-166 sonrasıdır (bkz, Barclay, s. 618).

Yine söz konusu gruptaki sikke ağırlıkları ele alındığında, grubun Halikarnassos bronz sikkeleri içerisindeki en ağır birimi temsil ettiğini söylemek yanlış olmaycaktır. Ağırlıklar, 6, 47 gram ile 10,32 gram arasında değişmektedir. Ancak yoğunluk, yaklaşık 7 gram civarındadır. Ancak tam bir birim ağırlığı vermek oldukça güçtür (Bkz., s. 59, tablo 6). Muhtemelen en hafif birim olan VI. tipin 4 ya da 5 katı olmalıdırlar.

III. Tip

M.Ö. 2.1. yüzyıla tarihlenen[170] ve toplam 3 adet sikkeyle temsil edilen sikke tipinin ön yüzlerinde sola dönük Poseidon başı, arka yüzlerinde ise üç ayaklı kazan betimi yer almaktadır (No. 121-123). Bir adet sikkenin arka yüzünde "ΑΛΙΚΑ/MENE" lejandı bulunmaktadır. "MENE" lejandı magistrat ismine aittir.

Toplam 3 adet sikkenin ağırlıkları, 3,60 gram, 3,79 gram ve 4,45 gram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine en hafif birimin 2,5-3 katı civarındadır.

Tablo 7

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Halikarnassos	***Bronz***	***3***	Diademli Poseidon başı, nokta bordür içerisinde.	Üç ayaklı kazan	------	3,60 gr.	123	1,48 cm
			Yukarıdaki gibi.	Üç ayaklı kazan; ΑΛΙΚΑ	MENE..	3,79 gr.	121	1,55 cm
			Yukarıdaki gibi.	Üç ayaklı kazan	--------	4,45 gr.	122	1,70 cm

[170] SNG Kayhan'da verilen tarih M.Ö. 150-50 yıllarıyken (bkz., SNG Kayhan, 765-766), SNG Copenhagen'da bu tarih M.Ö. 3-2. yüzyıllar olarak verilmiştir (bkz., SNG Copenhagen, 340-342). Yine Sear, M.Ö. 3. yüzyıla işaret etmektedir (bkz., Sear 1996, s. 444, 4879).

IV. Tip

M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenen[171] bronz sikke tipinde toplam 9 adet sikke bulunmaktadır (No. 124-132). Ön yüzlerinde sağa dönük defne çelenkli Apollon başı bulunan sikkelerin, arka yüzlerinde ise kanatlarını açmış, ayakta kartal figürü ve sağ üst köşede ΑΛΙ jejandı bulunmaktadır. Bir adet sikkenin arka yüzünde kartal motifinin önünde lyra betimi bulunmaktadır (No. 124)[172].

Söz konusu sikkelerin M.Ö. 400-380 yıllarına tarihlenen (Hekatomnos) erken gümüş örnekleri mevcuttur. Erken gümüş örneklerde önyüzde Apollon cepheden, arka yüzde ise kartal sağa doğru hareketlidir[173].

Grupta bulunan sikkelerin ağırlıkları, 0,91 gram ile 1,48 gram arasında değişmektedir. Olasılıkla Halikarnassos bronz sikkeleri içerisinde, 6. tiple birlikte en hafif birimi temsil etmektedir. Ancak, 4. tipte yer alan sikkeler için M.Ö. 3. yüzyıllar verildiğinden diğer 5 tiple aynı zamanda basılmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle 6. tipte yer alan bronz sikkelerin M.Ö. 2-1. yüzyıllara tarihlenen 5 farklı tipin en hafif birimi olma olasılığı daha yüksektir (Bkz., s.62, tablo 8)

[171] Sear, SNG Copenhagen ve SNG von Aulock'ta M.Ö. 3-2. yüzyıllar verilmektedir. Yine Barclay, kent Ptolemaioslar kontrolü altındayken basılan birkaç bronz tipten bir tanesinin bu darp olduğunu belirtmektedir. Bkz., Barclay 1991, s. 618; Sear 1996, s. 444, 480; SNG Copenhagen, 346-350; SNG Von Aulock, 2524; SNG Berlin 8078.

[172] Hekatomnos definesinde, önyüzünde cepheden Apollon başı, arka yüzünde ise yine ayakta kartal betimi bulunan bronz bir sikke tipi ele geçmiştir. Bkz. CH, 5,17= 8,96. Definede ele geçen M.Ö. 380-370 yıllaına tarihlenen sikke tipinin IV. tipte yer alan sikkelerin öncülü olduğu söylenebilir. Konuk 1998, lev. I, 23,24.

[173] Bkz., Konuk 1998, plate 1, 23,24.

Tablo 8

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Halikarnassos	***Bronz***	***4***	Defne taçlı Apollon başı sola dönük	Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük; önünde lyra; Sağ üstte "ΑΛΙ".		0,91 gr.	132	1,21 cm
			Yukarıdaki gibi.			1,13 gr.	125	1,19 cm
			Yukarıdaki gibi.			1,14 gr.	126	1,18 cm
			Yukarıdaki gibi.			1,15 gr.	124	1,18 cm
			Yukarıdaki gibi.	Sağ üstte "ΑΛΙ".		1,25 gr.	129	1,23 cm
			Yukarıdaki gibi.			1,25 gr.	130	1,11 cm
			Yukarıdaki gibi.			1,40 gr.	131	1,22 cm
			Yukarıdaki gibi.	Sağ üstte "ΑΛΙ".		1,43 gr.	128	1,26 cm
			Yukarıdaki gibi.	Sağ üstte "ΑΛΙ".		1,48 gr.	127	1,16 cm

V. Tip

Yine M.Ö. 2.1. yüzyıla tarihlenen[174] bronz sikke tipi, yalnızca 5 sikkeyle temsil edilmektedir (No. 134-138). Ön yüzlerinde sağa dönük diademli Apollon başı, arka yüzlerinde ise lyra betimi bulunan sikkelerden bir adedinin arka yüzünde ΑΛΙΚΑ lejandları bulunmaktadır (no. 134). Söz konusu sikke tipinde iki magistratın isimleri okunabilmektedir: ΜΕΝ (No. 134) ve ΑΠΟΛ (No. 135, 136 ve 137).

[174] SNG Copenhagen'da söz konusu sikke tipi için iki ayrı tarih verilmiştir. 343-345 katalog numaralı sikkeler için M.Ö. 3-2. yüzyıllar verilmekteyken, 371-375 katalog numaralı sikkeler için M.Ö. 188 ve M.Ö. 1. yüzyıl arası verilmektedir (bkz. . SNG Copenhagen, 343-345 ve 371-375) Ancak M.Ö. 3-2. yüzyıla tarihlenen 344 numaralı sikkeyle M.Ö. 188 -M.Ö. 1. yüzyıl arasına tarihlenen 372 numaralı sikkeler üzerinde aynı magistrat ismi (ΑΠΟΛΛ) yer almaktadır. Ayrıca Halikarnassos bronz sikkelerinin I. tipinde yer alan ve M.Ö. 2-1 yüzyıla tarihlenen 88,89,90 ve 91 katalog numaralı sikkeler üzerinde de aynı magistrat ismi bulunmaktadır (bkz. lev. VI). Bu sebeplerden ötürü söz konusu sikke darbını M.Ö. 2-1. yüzyıllar arasına tarihlemek uygun görülmüştür.

Sikkelerin ağırlıkları, 2,12 gram ile 8,65 gram arasında değişmektedir(Bkz., tablo 9). En ağır sikke olan 138 numaralı sikkenin arka yüz betimi olan Lyra betimi nokta bordür içerisinde yer almaktadır.

Tablo 9

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Halikarnassos	***Bronz***	***5***	Defne taçlı Apollon başı sağa dönük	Lyra ; ΑΛΙΚ[Α]	MEN..	2,12 gr.	134	1,33 cm
			Yukarıdaki gibi.		ΑΠΟΛΛ	2,90 gr.	135	1,48 cm
			Şua taçlı Helios (Apollon?) başı sağa dönük.		ΑΠΟΛ	3,34 gr.	136	1,55 cm
			Defne taçlı Apollon başı sağa dönük		ΑΠΟΛ	4,64 gr.	137	1,70 cm
			Yukarıdaki gibi.	Lyra, nokta bordür içerisinde.		8,65 gr.	138	2,17 cm

VI. Tip

Diğer bronz sikkeler gibi M.Ö. 2.1. yüzyıla tarihlenen[175] sikke tipinde basılan yalnızca 4 adet sikke yer almaktadır. Ön yüzlerinde sağa dönük miğferli Athena başı, arka yüzlerinde ise yarım sağa dönük ve ayakta baykuş betimi bulunmaktadır. 3 adet sikke üzerinde ΑΛΙΚΑ ve ΑΛΙ lejandları bulunmaktadır(No. 139-140 "ΑΛΙ" ve no. 142 "ΑΛΙΚΑ"). Bir sikke üzerine ise ΔΗ lejandı bulunmaktadır ki bunun magistrat olma olasılığı oldukça yüksektir (No. 142).

[175] Sear 1996, s. 445, 4888. Baclay, söz konusu sikkelerin gümüş versiyonlarının, Rhodos egemenliği ve sonrasında (M.Ö. 188-166 ve sonrası) darp edildiğini söylemektedir. Bkz., Barclay 1991, s. 618.

Grupta yer alan sikkeler, M.Ö.2-1. yüzyılda basılan bronz sikkeler içerisinde büyük olasılıkla en hafif birimi temsil etmektedir. Sikkelerin ağırlıkları, 1,08 gram ile 2,03 gram arasında değişmektedir (Bkz., tablo 10).

Tablo 10

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Halikarnassos	***Bronz***	***6***	Miğferli Athena başı sağa dönük, nokta bordür içerisinde.	Ayakta baykuş sağa yarım dönük; AΛIKA	ΔH..	1,08 gr.	142	1,15 cm
			Yukarıdaki gibi.	Sol üstte AΛI		1,43 gr.	139	1,20 cm
			Yukarıdaki gibi.			1,54 gr.	141	1,21 cm
			Yukarıdaki gibi.			2,03 gr.	140	1,27 cm

B) Gümüş Sikkeler

Toplam 3 farklı tiple temsil edilmektedir. Sikkeler Attik sistemde trihemiobol, hemidrahmi ve drahmi olarak karşımıza çıkmaktadır. 2. tipin tamamı trihemiobol, 1. tipteki sikke hemidrahmi ve 3. tipteki gümüş sikkeler ise drahmi olarak basılmışlardır.

Tablo 11

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Halikarnassos	***Gümüş***	***1***	Defne taçlı Apollon başı sağa dönük	Lyra ; ΑΛΙΚΑΡ/ΝΑΣΣΕΩΝ	.	4,72 gr. Hemidrahmi	133	1,45 cm
Halikarnassos	***Gümüş***	***2***	Miğferli Athena başı sağa dönük.	Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙΚΑ	ΑΠΟΛΛ	0,82 gr trihemiobol	151	1,18 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	ΜΗΝ.	0,83 trihemiobol.	144	0,95 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙ/ ΚΑΡ[176]		0,83 trihemiobol.	143	1,06 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙΚ	ΜΗΝΟ	0,83 trihemiobol	148	1,17 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙ/ ΚΑΡ		0,87 trihemiobol	145	0,96 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙ	ΔΡΑ	0,97 gr. trihemiobol	150	1,19 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙΚΑ	ΜΗΝΟ	0,97 gr trihemiobol	147	1,13 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙΚ	ΑΡΜ	1,05gr trihemiobol	146	1,10 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙΚΑΡ	ΘΕΟ	1,08gr. trihemiobol	149	1,38 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙ/ ΚΑΡ		1,09 gr trihemiobol	152	1,00 cm
Halikarnassos	***Gümüş***	***3***	Cepheden Helios başı, nokta bordür içerisinde.	Sağa dönük sorguç miğferli ve Aegisli Athena başı; ΑΛΙΚΑΡ/	[ΔΡ]ΑΚΩΝ	4,07 gr drahmi	153	1,85 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙΚΑΡΝΑC	ΜΟCΧΟC.	4,02 gr drahmi .	154	1,88 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΑΛΙΚΑΡΝΑC	ΜΟCΧΟC.	4,16 gr drahmi .	155	1,74 cm

[176] KAP lejandının Halikarnassos kentinin isminin içinde yer alan hece mi yoksa magistrat ismine mi ait olduğu anlaşılamamaktadır. Çünkü bu hece söz konusu tipin diğer sikkelerinde yer alan magistrat isimlerinin bulunduğu sağ tarafta yer almaktadır. Ama okunduğu zaman "ΑΛΙΚΑΡ" yani Halikarnassos kentinin ilk iki hecesini vermektedir.

I. Tip

Yalnızca tek bir sikkeyle temsil edilmektedir (No. 133) ve bronz sikkelerin V. tpinde yer alan serinin gümüş versiyonudur. M.Ö. 150-50[177] yılları arasına tarihlenen sikke, Attik standartta, hemidrahmi olarak basılmıştır. Arka yüzünde lyranın sağında ve solunda ΑΛΙΚΑΡ/ΝΑΣΣΕΩΝ lejandı yer almaktadır.

II. Tip

M.Ö. 150-50[178] yılları arasına tarihlenen gümüş sikke grubu 10 adet sikkeyle temsil edilmektedir (No. 143-152). Bronz sikkelerin VI. grubunda yer alan serinin gümüş versiyonudur. Attik standartta trihemiobol olarak basılan sikkelerin arka yüzlerinde ΑΛΙ, ΑΛΙΚΑ ve ΑΛΙ/ΚΑΡ lejandları bulunmaktadır (No. 150 "ΑΛΙ", No. 143, 145 ve 152 "ΑΛΙ/ΚΑΡ" ve No.144, 146, 147, 148, 149, 151 ve 153 "ΑΛΙΚΑ"). Sikkeler üzerinde bulunan magistrat isimleri şunlardır:

- ΜΗΝ.. (No. 144, 147 ve 148)
- ..ΑΡΜ.. (No. 146)
- ΘΕΟ.. (No. 149)
- ΔΡΑ.. (No. 150)
- ΑΠΟΛΛ ((No. 151)

[177] Söz konusu gümüş darp için, SNG von Aulock, SNG Berlin'de M.Ö. 2-1. yüzyıllar verilmekteyken (Bkz. SNG von Aulock, 2528, SNG Berlin, 8089) Konuk, SNG Kayhan'da bu tarihi daha da netleştirerek M.Ö. 150-50 yılları arasını işaret etmektedir.
[178] SNG Copenhagen, 370 (M.Ö. 188- 1.yüzyıl); SNG Berlin, 8090, SNG von Aulock, 2529 (M.Ö. 2-1. yüzyıl); SNG Kayhan, 768 (M.Ö. 150-50).

III. Tip

M.Ö. 150-50 yılları arasına tarihlenen sikke tipinde yalnızca üç adet sikke bulunmaktadır (No. 153-155). Attik standartta drahmi olarak basılan sikkelerin ön yüzlerinde nokta bordür içerisinde cepheden Helios, arka yüzlerinde ise sağa dönük sorguç miğferli ve aegisli Athena başı ve ΑΛΙΚΑΡΝΑC lejandı bulunmaktadır. İki magistrat ismi saptanmıştır: ΔPAKWN (No. 153) ve MOCXOC (No. 154 ve 155).

5. MYNDOS (Gümüşlük)

Antikçağ yazarları kenti, Kos'un karşısında Bargylia ve Termerion Burnu arasına yerleştirmektedir[179]. Strabon, Myndoslulara ait Termerion Burnu'nun bulunduğunu, Astypalai ve Zephyrion burunlarından sonra Myndos'a gelindiğini söylemektedir[180]. Myres, bu kentin günümüzdeki adının Gümüşlük olduğunu kaydetmektedir[181]. Pausanias'a göre kent, Halikarnassos ile birlikte Troizen kökenli göçmenler tarafından kurulmuştur[182]. Ancak, önceleri Plinius'un Eski Myndos (Palaimyndos) dediği alanda kurulu küçük bir Leleg yerleşmesi olduğu açıktır[183]. Strabon'a göre de Leleglerin yayılması Myndos'a kadar uzanmıştır[184].

Coğrafi konumu Karia'nın iç bölümündeki şehirlerinden belli bir mesafe uzakta olan bu kent, ticari gelişmeye uygun değildi[185]. Attika-Delos Deniz Birliği'nin ilk üyelerinden olan kent, Maussollos tarafından biraz daha kuzeye taşınarak Hellen örneklerine göre kapsamlı olarak yeniden inşa edilmiştir[186]. Ayrıca Maussollos, Myndos Yarımadası'nda bulunan kentlerin bir kısmını önemli ölçüde büyütmüştür[187]. Bunun yanında kent, Maussollos zamanında Halikarnassos ile birleştirilmeyen iki kentten birisiydi.

[179] Plinius 5.107; Strabon 14.2.18.
[180] Strabon 14.30.9.
[181] Myres 1920, s. 346.
[182] Pausanias 2.30.9.
[183] Plinius 5.107.
[184] Strabon 13.1.59.
[185] Bean-Cook 1955, s. 110.
[186] Sevin 2001, s. 124.
[187] Plinius 5.107; Strabon 13.1.59.

Arrianos'a göre, M.Ö. 333'ün sonlarında Persli Rhoontobates, Ptolemaios ve Kassandros arasında yapılan savaş sırasında Rhoontobates Myndos'u ele geçirmişti[188]. Bu durum, M.Ö. 334'te İskender'in Halikarnassos'u kuşatması sırasında saldırdığı Myndos'un İskender'in kontrolü altına girmemiş olabileceğini göstermektedir[189]. M.Ö. 190'da yapılan Apameia Barış Antlaşması'na göre özgür bırakılan kentler arasında Myndos da bulunmaktadır. Daha sonra kent belirli bir süre Rodos'un egemenliğinde kalmıştır[190].

Pers egemenliğinden sonra üçüncü yüzyılda kenti ele geçiren Ptolemaioslar, M.Ö. 196 yılında Suriye kralı III. Antiokhos'tan gelen tehdidi Rhodoslular sayesinde engelleyebilmiş ve Myndos'u Rhodos kontrolü altına bırakmıştır. Fakat bu tarihten hemen sonra çevredeki diğer kentlerle birlikte kente bağımsızlığını vermiştir. M.Ö. 131 yılında Roma'ya başkaldıran Aristonikos'tan sonra, M.Ö. 44 yılında ilk önce "Zorba Öldüren" Cassius, daha sonra ise tekrar Rhodos egemenliği görülmektedir.

5.1. SİKKE TİPLERİ

A) Bronz Sikkeler

Bodrum sualtı arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve Hellenistik Döneme tarihlenen (M.Ö. 2-1. yüzyıl)[191] bronz Myndos sikkeleri, yalnızca bir sikke tipiyle temsil edilmektedirler. Söz konusu bronz sikkelerin ön yüzünde Apollon (No. 1-2-3)

[188] Arrianos 2.5.7.
[189] Ruzicka 1992, s. 147.
[190] Bean-Cook 1955, s. 111.
[191] SNG Copenhagen, 447-448. Barclay, Myndos'ta sikke basımının M.Ö. 2. yüzyılda başladığını ve bunun bronz sikkeler için de geçerli olduğunu söylemektedir. Bkz. Barclay 1991, s. 622-623.

başı arkasında ise zeytin dalı üzerinde baykuş betimi yer almaktadır. Sikke grubunun yalnızca bir tanesi üzerindeki magistrat (No. 3; ΜΕΛΑ) ismi okunabilmektedir. Sikkelerin ağırlıkları sırasıyla; 7,63 gr., 5,56 gr. ve 5,11 gr.'dir (Bkz., s. 74, tablo 12). Diğer kaynalarda kataloğu yapılan iki örneğin ağırlıklarının 4,95 gram ve 8, 03 gram olduğu düşünülürse bu tipte basılan sikkelerin birkaç farklı birimde basılmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak yeterli veri olmadığı için birim oluşturmak, şimdilik hayli zor ve oluşturulsa bile kesinlikten oldukça uzak olacaktır[192].

[192] SNG von Aulock, 2639, 4,95 gram; SNG Copengahagen, 447, 8,03 gram.

B) Gümüş Sikkeler

Toplam üç farklı sikke tipiyle temsil edilmektedirler. Attik standartta basılmışlardır. Toplam dört birim tespit edilmiştir. 2. tip trihemiobol, 1. tip hemidrahmi, 3. tip ise tetrobol ve drahmi olarak basılmıştır (Bkz. s. 74, tablo 12).

I.Tip

I. ve II. sikke tipinde basılan sikkelerin önyüzlerinde Dionysos ve bununla birlikte II. sikke tipindeki sikkelerin arka yüzlerinde üzüm salkımı betimi kullanılmıştır. Antik Çağda Myndos, şarap üretiminde önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu da sikkeler üzerinde neden yoğunlukla Dionysos betimini kullanıldığını kolaylıkla açıklayabilmektedir. Halikarnassos ve Myndos kentlerinin şarapları Athenaeus tarafından şu şekilde anlatılmaktadır: *"Dikkatli bir şekilde deniz suyu katılan şaraplar bağırsakları yumuşatır, mideyi çalıştırır, şişkinlik yapmaz ve sindirime yardımcı olur. Bu şaraplara örnek Myndos ve Halikarnassos'tur"*[193].

Bu sikke tipinde yer alan sikkelerin önyüzlerinde genç Dionysos başı, arka yüzlerinde ise kanatlı şimşek demeti ve magistrat isimleri yer almaktadır. Bu tipte yer alan sikkeler, Attika ağırlık sisteminde ve hemidrahmi olarak basılmışlardır. Sikkeler üzerinde bulunan magistrat isimleri çeşitlilik göstermektedir. MÖ. 2-1. yüzyıllara tarihlenen[194] sikkeler üzerinde bulunan magistrat isimleri şunlardır:

[193] Athenaeus I.32E, 33B.
[194] Sear 1996, s. 447, 4917; SNG von Aulock, 2637,2638; SNG Copenhagen, 440-443; SNG Kayhan 852-854; Barclay 1991, s. 622-623.

- ΑΛΕΞΑΝΔΡΩΣ (No. 4 ve 7)
- ΜΗΤΡΟΔΩ[ΡΩΣ] (No. 5)
- ΔΡΑΚΟΝ (No. 6)
- ΣΥΝΜΑΧΩΣ (No. 8)
- ΜΗΝΟΦΙΛΟC (No. 9)
- ΑΜΟΓΕΝΗC (No. 10)

II. Tip

Sikkelerin önyüzlerinde genç Dionysos başı, arka yüzlerinde ise üzüm salkımı ve magistrat isimleri yer almaktadır. Toplam 8 adetle temsil edilen sikke tipinde yer alan sikkeler, yine Attika ağırlık sisteminde ve trihemiobol olarak basılmışlardır. MÖ. 2-1. yüzyıllara tarihlenen[195] sikkeler üzerinde bulunan magistrat isimleri şunlardır:

- ΘΕΟΔΟ[ΡΩΣ] (No. 11 ve 12)
- ΕΞΗΚΕCΤΙΟΣ (No. 13,14 ve 15)
- ΘΕΟΚΛΕC (No. 16 ven17)
- ΑΙΓΥΠΤΟΣ (No. 18)

III. Tip

M.Ö. 197'de Rhodos himayesinde bağımsız bir şehir olarak görülen Myndos, ilk şehir sikkelerini bu dönemde darp etmiştir[196]. Kent, uzun süre Ptolemaioslar

[195] Sear 1996, s. 447, 4918; Barclay 1991, s. 622-623
[196] Tırpan 1987, s. 168.

etkisi altında kaldığından olsa gerek ön yüzlerinde Zeus-Sarapis[197] arka yüzlerinde ise iki mısır koçanı üstünde İsis başlığı betimleri bulunan bir grup gümüş sikke darp etmiştir (No.19-28). Halikarnassos yarımadasının bu darbında tiplerin Mısırlaştırılmış olması alışılagelmiş bir durum değildir. Ancak Hellenistik dönemde bölge Ptolemaios Hanedanı tarafından yönetilmektedir. Zeus'la özdeşleştirilen Sarapis ve İsis kültleri de Myndos'ta bu dönemde kurulmuş olmalıdır[198].

Önyüzlerinde Zeus-Sarapis arka yüzlerinde ise İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı betimleri bulunan söz konu sikkeler Attika ağırlık sisteminde ve drahmi olarak basılmışlardır[199]. Yalnızca bir tanesi tetrobol olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz. No: 19). Yine MÖ. 2-1. yüzyıllara tarihlenen sikkelerin üzerinde farklı magistrat isimleri yer alır. Sikkeler üzerinde bulunan magistrat isimleri şunlardır:

- ΘΕΟΔΟΤΟC (No. 20 ve 25)
- ΤΑΥΡΙΩΝ (No. 21)
- ΕΤΕΑΡΧΟC (No. 22)
- ΘΕΟΔΩΡΟΣ (No. 23)
- ΜΗΝΟΔΩΡΟC (No. 24)
- ΚΑΛΛΙCΤ[ΡΑΤΟC] (No. 26)
- ΙΕΡΟΚΛΗC (No. 27)
- ΔΕΜΕΤΡΙΩΣ (No. 28)

[197] Büyük İskender'in ölümünün ardından, imparatorluğun generalleri tarafından paylaşımı sırasında, Mısır'ı alan Ptolemaios I Soteros (M.Ö. 323-283) bu kültün kurucusu olarak kabul edilir. Bkz. Şahin 2001, s.162-166, mad. Zeus Sarapis. Anlaşılacağı üzere bu kült, Mısır'da Hellenistik Dönemde ortaya çıkan bir külttür. Söz konusu sikke tipinin ön yüzünde kullanılması, Myndos'un ne denli Ptolemaios etkisi altıda kaldığına işaret etmektedir.
[198] Konuk 2003, s. 100, res. 82
[199] Konuk, söz konusu gümüş darpları M.Ö. 170-130 yılları arasına tarihlemektedir. Bkz., Konuk 2003, s. 100.

Arka yüzlerinde, mısır koçanlarının altında çeşitli betimlemeler bulunmaktadır.

- Altta sekiz kollu yıldız (No. 20)
- Altta karşılıklı 2 cornucopiae (No. 21, 22, 27 ve 28)
- Altta şimşek demeti (No. 23, 25 ve 26)
- Altta karşılıklı 2 ve en altta 1 cornucopiae (No. 24)

Tablo 12

KENT	SİKKE METALİ	TİP	ÖNYÜZ	ARKA YÜZ	MAG.	AĞIRLIK	KAT. NO	ÇAP
Myndos	***Gümüş***	***1***	Çelenkli sağa dönük genç Dionysos başı.	Kanatlı şimşek demeti; [M]ΥΝΔΙΩΝ	ΑΛΕΞΑΝ[ΔΡ]	2,04 gr. hemidrahmi	4	1,35 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΜΗΤΡΟΔΩ	1,99 gr hemidrahmi	5	1,30 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙ	ΔΡΑΚ..Ν	2,16 gr hemidrahmi	6	1,57 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΩΣ	2,23 gr hemidrahmi	7	1,40 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΣΥΝΜΑΧΩΣ	2,24 gr hemidrahmi	8	1,47 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΜΗΝΟΦΙΛΟC	2,23 gr hemidrahmi	9	1,45 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΑΜΟΓΕΝΗC	1,96 gr hemidrahmi	10	1,40 cm
Myndos	***Gümüş***	***2***	Sağa dönük genç Dionysos başı.	Üzüm salkımı; ΜΥΝΔΙ	ΘΕΟΔΟ	1,06 gr. trihemiobol.	11	1,10 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙ	ΘΕΟΔΟ	0,87 gr. trihemiobol.	12	1,07 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙ	ΕΞΗΚΕC	1,05 gr. trihemiobol.	13	1,16 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙ	ΕΞΗΚΕC	0,98 gr. trihemiobol	14	1,05 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΕΞΗΚΕCΤΙΟΣ	0,91 gr. trihemiobol	15	1,12 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙ	ΘΕΟΚΛΕC	1,16 gr. Trihemiobol	16	1,01 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΘΕΟΚΛΕC	0,83 gr Trihemiobol	17	1,18 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	1,13gr Trihemiobol	18	1,10 cm
Myndos	***Gümüş***	***3***	Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.	İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı	Okunamıyor.	2,62 gr. tetrobol.	19	1,60 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΘΕΟΔΟΤΟC	3,92 gr. drahmi.	20	1,90 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΤΑΥΡΙΩΝ	4,14 gr. drahmi.	21	1,60 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙWN	ΕΤΕΑΡΧΟC	4,24 gr. drahmi.	22	1,60 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙWN	ΘΕΟΔΩΡΟΣ	4,59 gr. drahmi.	23	1,80 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΜΗΝΟΔΩΡΟC	3,45 gr. drahmi.	24	1,75 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΘΕΟΔΟΤΟC	4,15 gr drahmi.	25	1,80 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΚΑΛΛΙCΤ[ΡΑΤΟC]	4,22 gr drahmi.	26	1,85 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΙΕΡΟΚΛΗC	4,29 gr. drahmi.	27	1,70 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝΔΙΩΝ	ΔΕΜΕΤΡΙΩΣ	4,22 gr drahmi.	28	1,82 cm
Myndos	***Bronz***	***1***	Sağa dönük sakalsız diademli Apollon başı.	Zeytin dalı üzerinde cepheden baykuş; [ΜΥ] ΝΔΙ [ΩΝ]	Okunamıyor.	7,63 gr.	1	1,70 cm
			Yukarıdaki gibi.	[M]ΥΝΔΙ [ΩΝ]	ΘΕΟΔΟΤΟC	5,56 gr.	2	1,83 cm
			Yukarıdaki gibi.	ΜΥΝ [ΔΙΩΝ]	ΜΕΛΑ	5,11 gr..	3	1,75 cm

V. SONUÇ

Hekatomnos sülalesinin hakim olduğu M.Ö. 4. yüzyıl, Karia'nın "altın çağı" olarak tanımlanır ve üzerinde bir çok bilim adamı tarafından sayısız bilimsel araştırma yapılmıştır. Öyle ki; antik dünyanın yedi harikasından biri ve devrinin en monumental yapısı olan "Maussolleion" o dönemde yapılmıştır ve yapımında devrin en iyi mimarları ve heykeltıraşları çalışmıştır. Karia, Pers yönetimine bağlı bir satraplık olarak kendini gösterir ancak bu bağlılık, satrap Maussollos tarafından pek fazla umursanmamış ve buna bağlı olarak Karia Satraplığı, bağımsız bir devlet gibi hareket etmeye başlamıştır. Giderek Batı Anadolu'da güçlenen Karia yönetimi bölgenin ve adaların tek hakimi olmuştur. Zaten Maussollos, başkenti Mylasa'dan Halikarnassos'a taşıdıktan sonra denizcilikte bir dereceye kadar başarılı olan Karialılar, büyük bir donanmaya sahip olmuşlar hatta Artemisia II, dönemin güçlü yönetimlerinden biri olan Rhodos'u bu sayede işgal edebilmiştir.

Bu güzel günler, bölge için fazla uzun sürmeyecek ve İskender'in "Doğu Seferi" en önce, tüm Batı Anadolu gibi Karia'yı da vuracaktır. Makedonların işgalinden sonra Karia, eski gücüne bir daha kavuşamayacaktır.

İşgalden sonra Halikarnassos'u yağmalayıp yakıp yıkan İskender, aslında, Alinda'da sürgünde olan Ada'yı tekrar satrap yapıp "manevi annesi" olarak tanıyınca, bölgede Hekatomnos Sülalesi'nin etkinliğini tekrar onamıştır. Muhtemelen İskender'in ölümüne kadar süren bu kısa dönemde Karia, eskisi kadar olmasa da bir dereceye kadar etkili olmaya devam etmiştir.

İskender'in ölümüyle birlikte, İmparatorluğu aralarında paylaşan komutanları arasında özellikle Anadolu için büyük çekişmeler ve hatta savaşlar olmuştur. Karia'nın da bundan etkilenmemesi olası görünmemektedir. M.Ö. 315 yılında Karia'ya gelen, Kassandros'un generali Eupolemos, kendi adına Mylasa'da bir seri bronz sikke bastırmıştır. Bu dönem bölge için oldukça karışık bir dönemdir. Kassandros'tan sonra bölgede M.Ö. 301 yılına kadar Antigonos etkili olmuştur. Ancak M.Ö. 301 yılında Lysimakhos'un hakimiyet kurmasıyla birlikte Karia, M.Ö. 3. yüzyılın başlarında Makedon komutan Pleistarkhos'un yönetimi altına girmiştir.

Tüm bu karmaşadan sonra, İskender'in ölümünün ardından kalıcı olan 3 büyük krallık kurulmuştur. Bunlardan Mısır'da egemen olan Ptolemaioslar ile Suriye çevresinde egemen olan Seleukoslar arasında bölgenin yönetimi için M.Ö 3. yüzyıl boyunca büyük bir rekabet yaşanmıştır. Aslında her ne kadar etkinlik alanları değişse de Ptolemaioslar, üstün deniz güçleri sayesinde, Karia'nın özellikle kıyı kentlerinde, Seleukoslar ise görece olarak içeride bulunan kentlerde hakimiyet kurmuşlardır. Seleukoslar döneminde, bölgede iki yeni kent kurulmuştur. Özellikle Stratonikeia, yavaş yavaş güçlenmiş ve hatta Keramos da dahil birkaç kent üzerinde etkili olmaya başlamıştır. Ptolemaioslar ise Halikarnassos ve Myndos başta olmak üzere kıyı kentlerinde hakim olmuşlar, hatta I. Ptolemaios ve II.Ptolemaios döneminde imarlaşmaya kaynak sağlamışlardır.

Kataloğu yapılan, ne Seleukosların hakimiyeti altındaki Mylasa'da ne Ptolemaioslar gücü altındaki Halikarnassos'ta ne de tezde araştırması yapılan diğer kentler arasında, Halikarnassos bronz serilerinin IV. tipi dışında (Ön yüzlerinde sağa

dönük defne çelenkli Apollon başı bulunan sikkelerin, arka yüzlerinde ise kanatlarını açmış, ayakta kartal figürü ve sağ üst köşede ΑΛΙ lejandı) M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenen herhangi bir sikkeye rastlanılmamıştır. Söz konusu tipin de bölgenin Ptolemaioslar konrolü altına girmeden hemen önceki dönemde ya da girse bile etkisinin az olduğu dönemde basılmış olabileceği akla yatkındır. Bu grubun dışında kalan tüm bronz ve gümüş seriler, M.Ö. II. yüz yıl ve daha sonrasında bir başka deyişle Apameia Barışı'ndan sonra oluşan siyasi ve ekonomik konjonktür koşularında basılmışlardır. Yani bölgedeki Ptolemaios ve Seleukos etkisinin hemen hemen kalmamış olması ve de bölgede hakim olmaya başlayan Bergama ve Rhodos'un her ne kadar etkinlikleri dönem dönem azalıp artsa da farklı bir ekonomik model gütmesi, kentleri rahatlatmış ve kendi otonom sikkelerini basmalarına uygun ortam sağlamış olmadır.

Acaba M.Ö. III. yüzyıl boyunca, kentler gerçekten sikke darp etmemişler midir yoksa bunun sebebi henüz bölgede yeterince araştırma yapılmaması mıdır? Bu büyük bir karanlık nokta gibi görünmektedir. Ancak büyük olasılıkla Hellenistik Dönemin bu iki büyük krallığı, ekonomik açıdan da bölgeye hakim olmuş ve kendi paralarını diretmiş olmalıdırlar. Ayrıca M.Ö. III. yüzyılın başında ve sonunda bölgede yaşanan siyasi karışıklar, kentler üzerinde olumsuz etkiler yaratmış olabilir. Zaten yüzyılın ortalarında kıyının hakimi, Ptolemaioslar olmuştur ve bunun doğal sonucu olarak Halikarnassos başta olmak üzere bir çok kentte imarlaşma faaliyetleri başlamıştır. Bunun yanı sıra kapalı bir ekonomi modeli oluşturan Ptolemaiosların, egemenliği altındaki kentlerin sikke basmasına izin vereceği küçük bir ihtimaldir.

M.Ö. 2. yüzyılla beraber bölgede, gücün yavaş yavaş bu iki büyük egemenden kaydığı ve lokal sayılabilecek iki yeni unsurun etkili olmaya başladığı

görülmektedir. Bunlardan özellikle Rhodos, Roma'nın M.Ö. 190 yılında Antiokhos'u yenmesi ve akabinde yapılan Apameia Barışı'yla birlikte Roma'yı arkasına alması sayesinde kısa da olsa bir süreliğine bölgede hakimiyet kurmuştur. Aslında güçlü bir ekonomiye sahip olan Rhodos'un birkaç bölge de olduğu gibi Mylasa'da, hafifletilmiş Rhodos sisteminde, taklit sikkeleri basılmıştır. Söz konusu sikkelerin ne kadar tedavülde kaldığı bilinmemektedir. Bu sikkelerin tek farkı, ön yüzde bulunan cepheden Helios başının hemen sağında bir kartal betiminin olmasıdır. Olasılıkla bu kartal, Mylasa'nın en güçlü kültü olan Zeus'la ilişkilidir.

Daha sonra, M.Ö. 167 yılında Lykia ve Karialılar birleşerek Rhodos'a bir ayaklanma başlatmışlardır. Rhodos ayaklanmayı bastırmış ancak aynı yıl Roma senatosu bir bildiri yayınlayarak Karia ve Lykia'nın özgür olduğunu ilan etmiş ve başta Mylasa ve Halikarnassos olmak üzere birçok Karia kenti bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu dönem Karia numismatiğinde yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Yeniden bölgede kentlerin kendi adına sikke bastığı görülmektedir.

Daha önceleri küçük bir Karia kenti olan Myndos, üç değişik tipte gümüş sikke darp etmiştir. Bir tip sikkenin üzerinde kullanılan betim oldukça manidardır. Ön yüzlerinde Zeus-Sarapis arka yüzlerinde ise İsis başlığının kullanıldığı seriden anlaşılacağı üzere, Myndos'un çok uzun süre Ptolemaioslar etkisi altında kaldığından olsa gerek, söz konusu sikkeler üzerinde Mısır yerel kültürüne ait olan betimler kullanılmıştır. Bu seride yer alan sikkeler ve diğer gümüş seriler üzerinde çok sayıda magistrat ismi yer almaktadır. Bu da bu üç tipin de oldukça beğenildiği ve talep gördüğü anlamına gelmektedir.

Yine Myndos gibi Halikarnassos'un da bazı sikkelerinde Mısır etkisi gözlemlenebilmektedir. Özellikle M.Ö. III. yüzyıl başlarına tarihlenen, arka yüzünde kartal betiminin olduğu seri, Ptolemaios sikkelerinden esinlenildiği izlenimini vermektedir. Ancak serinin M.Ö. 380-370 yıllarına tarihlenen bir öncülünün olduğu gerçeği, bu düşüncenin kesinliğini azaltmaktadır. Bunun yanı sıra, ön yüzlerinde Poseidon, arka yüzlerinde trident betiminin olduğu bronz seride iki adet sikkenin arka yüzlerinde sembol olarak İsis başlığı kullanılmıştır. Ayrıca kentin, Ptolemasioslar yönetimi altındayken, vergi olarak, bir savaş gemisi çeşidi olan bir triemarchie verdiğini görüyoruz. Bu da Halikarnassos'un denizcilikte hala etken bir kent olduğunu gösterir ve bazı sikke tiplerinde neden Poseidon ya da tanrıyla bağlantılı objeler kullandığına bir açıklık getirebilir. Bunların yanı sıra kentte Ptolemaisos etkisi sadece sikkelerden değil M.Ö. III. yüzyılda gerçekleşen imar faaliyetlerinden de anlaşılabilmektedir.

Bunlara ek olarak Halikarnassos'ta basılan diğer sikke tipleri üzerinde oldukça değişik betim ve magistrat isminin olduğu gözlemlenmektedir. Bu da söz konusu sikke tiplerinin oldukça beğenildiğine ve ekonomik anlamda talep gördüğüne işaret etmektedir. Ayrıca sikke tipleri de oldukça çeşitlidir. Çalışmada, Halikarnassos'un altı farklı bronz sikke serisinin yanısıra en az üç seri de gümüş sikke kullandığı tespit edilmiştir.

Mylasa'nın Rhodos etkisi altında kaldığı, bariz bir şekilde, bastığı Pseudo Rhodos sikkelerinden anlaşılmaktadır. Her ne kadar Rhodos egemenliği altında

kalmak istemeseler bile, bölgede, dönemin ekonomik gücü olarak karşımıza çıkan Rhodos'un böylelikle hem itibarından, hem de onlara eş değer sikke basarak teritoriasından yararlanmak istemeleri güçlü iki olasılık olarak belirmektedir. Bunun yanı sıra tümü lokal etkiler gösteren bronz sikkelerin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Sayıca oldukça fazla olan bu sikkeler, Mylasa'nın ekonomisinde hafif de olsa bir canlanmanın olduğuna işarettir. Tamamı bronz olan bu serilerde yer alan betimlemeler büyük çoğunlukla lokal unsurlar taşımaktadırlar. Her üç tipin de ön yüzlerinde kullanılan koşan at betimi olasılıkla Zeus Osagoas'la ilgilidir. Arka yüzlerinde bulunan, trident ve labrys betimlemerini yine kentin ve Karia'nın baş tanrısı Zeus ve Zeus Osagoas kültüyle ilişkilendirmek yanlış olmayacaktır.

Bu üç kentin yanısıra M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren sikke basmaya devam eden görece daha küçük Bargylia ve Keramos kentlerinden de bahsetmek gerekmektedir. Aslına bakılacak olursa Keramos, Stratonikeia ile çok yakın ilişkiler içindedir. Bunun dışında, Bargylia, sikkeler üzerinde iki betime sadık kalmıştır. Artemis Kindyas ve Pegasos'u ön ve arka yüzlerde değişimli olarak kullanmıştır. Daha sonra bu iki betime Pegasos'un yerini alan geyik de eklenecektir.

Sonuç olarak, M.Ö. 4. yüzyılda bölgenin tek hakimi olan Karia -özellikle Halikarnassos ve Mylasa-, İskender'in bölgeye gelişi ve akabinde yaşanan siyasal karmaşalar nedeniyle bir önceki dönemde, gerek siyasi, gerek sosyo-kültürel ve gerekse de ekonomik anlamda yaşanan süreçten çok farklı bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun oldukça doğal bir süreç olduğu düşünülebilir. Özellikle Ptolemaioslar, Seleukoslar ve daha sonra ortaya çıkan Rhodos'un bir türlü

etkisi altından çıkamamış ve eski gücüne kavuşamamıştır. Daha sonra Bergama'dan miras yoluyla Roma'nın Asia Eyaleti'ne dahil omuştur.

TEZ ÖZETİ

İskender'in Doğu seferi ile başlayan Hellenistik Dönem, Küçük Asya'nın ve Mısır'ın Roma tarafından fethedilmesine kadar devam etmiştir. İskender'in, Küçük Asya, Orta Asya, Arap Yarımadası ve Hindistan'a değin uzanan devasa imparatorluğu üzerinde, Doğu ve Yunan ülkelerinin bir karışımını sergileyen büyük bağımsız devletler kuruldu. Bu aynı zamanda ticaretin de Avrupa'dan Hindistan'a, hatta Çin'e kadar genişlemesi anlamına geliyordu. Hellenistik Dönem ile ilgili belki de en çarpıcı gerçek, İskender'in seferi neticesinde dünyanın birleşmesi ve devletler arasındaki mücadelelere karşın, Doğu ve Batı arasındaki ticaretin kolaylaşmasıdır. Mısır, Hindistan, Batı Avrupa gibi yeni bölgeler bir bakıma Yunanlıların yörüngesi içine girmiştir. Doğuya yapılan askeri seferler ile bölgenin kapıları Yunan tüccarlarına açılmış, bu da ekonomiyi canlandırarak kültürel alışverişe imkân sağlamıştır.

Hellenistik Dönemde paranın kullanılışı önemli bir ekonomik faktördür. Özellikle M.Ö. IV. yüzyılda Yunan şehir devletlerinde ve Pers İmparatorluğu'nda yaygın bir kullanım sahası bulan madeni para, Hellenistik Dönemde de gelişimini sürdürmüştür. Sikke darbında ağırlıklı olarak gümüş ve bronz kullanılmış; aynı zamanda daha az olmakla birlikte altın sikkeler de basılmıştır.

İskender'in ölümünden sonra, kurduğu imparatorluk generalleri arasında paylaşılmıştır. Büyük çekişmelerin hâkim olduğu bu süreçte iki büyük krallık öne çıkmıştır. Bunlar; merkezi Mısır'da bulunan Ptolemaioslar ve merkezi Suriye'de

bulunan Seleukoslar'dır. İki büyük devlet de devamlı iktidar mücadelesinde olmuş ve sınırlarını genişletmeye çalışmışlardır. Karia da bu iktidar mücadelesinden payını almış ve hem Seleukoslar'ın hem de Ptolemaioslar'ın (özellikle kıyılarda) egemenliğine girmiştir.

M.Ö.4 yüzyılda, Hekatomnos Sülalesi egemenliğindeki Karia, özellikle Satrap Mausollos Dönemi'nde hem kültürel hem de ekonomik alanda altın çağını yaşamıştır. Ancak Büyük İskender'in fethi ile bir gerileme sürecine giren bölge, zaman zaman atılım yapsa da eski ihtişamlı günlerine kavuşamamıştır. Helenistik Dönem'de, önce Seleukoslar ve Ptolemaioslar'ın ardından da yerel sayılabilecek Rhodos ve Bergama Krallığı'nın egemenliğine giren Karia Bölgesi, ekonomik açıdan oldukça zayıflamıştır.

Karia Bölgesinin, bir yüzyıl önce en önemli kentleri olan Mylasa ve Halikarnassos, bu dönemde özellikle ekonomik açıdan oldukça gerilemiştir. Her iki kent de bir süre egemenliğine girdikleri devletlerin sikkelerini kullanmış; iktidar mücadeleleri sırasında bağımsızlıklarını elde ettiklerinde ise kendi sikkelerini basmışlardır. Ancak bunlar zayıf girişimler olarak kalmış ve en nihayetinde bölgenin Roma İmparatorluğu'na bağlanmasıyla da son bulmuştur.

Tezin araştırma kapsamına giren diğer Karia kentlerinde de (Bargylia, Keramos, Myndos) durum farklı değildir. Ancak kısa bir zaman dilimi için bile olsa, kentlerin sikke basabilmiş olması, Karia Bölgesi'nin Helenistik Dönem nümismatiği açısından önemlidir.

SUMMARY

The Hellenistic Period, begins with the Eastern campaign of Alexander The Great and lasts until the conquest of Asia Minor and Egypt by the Roman Empire. On the lands of Alexander's gigantic empire which consists of Asia Minor, Middle Asia, the Arabian Peninsula and even India, independent states were established which were a mixture of East and Greek states. It means, trade is also expanded from Europe to India and even China. Perhaps the most remarkable fact of this period is the easiness of trade between East and West, although there were struggles between states. With the military campaigns, the doors of the East opened to Greek merchants and this refreshed the economy and provided culturel commerce.

The usage of coins is an important fact in the Hellenistic Period. In Greek *pol*eis and the Persian Empire they used coins very commonly, especially during the 4th century B.C., and in the Hellenistic Period the development of coinage continued. They often used silver, bronze and rarely gold for coinage.

After the death of Alexander The Great, his empire was divided between his generals. This was a stage in which struggles dominated between generals and two major kingdoms came into prominence. These were; Egypt-centred Ptolemaic Kingdom and Syria-centred Seleukid Kingdom. They both fought with each other for power and tried to expand their lands. So, Caria took its toll from this struggle of power and both the Seleukid and the Ptolemaic Kingdoms (especially in the coasts) ruled this area.

Caria was ruled by the Hekatomnid Dynasty in the 4th century B.C and in the period of Maussollos (the most famous satrap of the dynasty), they lived their cultural and economic golden age. But after Alexander's conquest, the region began to fall, though sometimes they took the advance. In the Hellenistic Period, first the Seleukid and the Ptolemaic Kingdoms then Rhodos and the kingdom of Pergamon ruled Caria and the economy of the region was weakened.

Mylasa and Halikarnassos were the most powerful cities of Caria in the previous century, but in the Hellenistic Period, especially as far as their economy was concerned, they were weakened. Both cities, used the coins of the states which ruled Caria for a period but while the struggles was going on between the major states, they became independent for a little time and they used their own city coins.

As for the other Carian cities, which this thesis deals with, (Bargylia, Keramos, Myndos) the situation was the same. After all, these cities were able to issue their own coins though it was for a short period and it is important for the numismatic of the Hellenistic Period of Caria.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Arrianos — *İskender'in Anabasisi*, çev. H. Örs, İstanbul, 1949.

Athenaeus — *The Deipnosophists*, ed. and tr. C.B. Gulick, Harvard University Press, 1927.

Diod.Sik. — Diodoros Sikulus, *Diodorus of Sicily*, in Twelve Volumes with an English translation, by C.H. Oldfather, Vol.4-8., Harvard University Pres, London,1989.

Herodotos — *Tarih,* çev. M. Ökmen, İstanbul, 2009.

İsokrates — *Isocrates with an English translation in three volumes,* by George Norlin, Harvard University Pres, London, 1980.

Ksenophon — Ksenophon, *Yunan Tarihi*, çev. Suat Sinanoglu, Ankara 1999.

Pausanias — *Pausanias*, Description of Greece with an English translation by W.H.S. Jones, Litt.D., and H.A. Ormerod, Harvard University Pres, London, 1918.

Plinius — *The Natural History*, John Bostack, M.D., F.R.R., H.T. Riley, Esq., B.A., London,1855.

Polyainos — *Polyainos: Stratagems of War II*, ed. and trans. P. Krents, Chicago, 1994.

Strabon — *Geograhika- Antik Anadolu Coğrafyası*, çev: A. Pekman, İstanbul, 2000.

Thukidides — *The Peloponnesian War*, London, ed and trans. J.M. Dent, New York, 1910.

Vitruvius — *Mimarlık Üzerine On Kitap*, çev: S. Güven, İstanbul, 1998.

Modern Kaynakça

Akarca 1954 — Akarca, A.-Akarca T., *Milas Coğrafyası*, *Tarihi ve Arkeolojisi*, İstanbul, 1954.

Akarca 1959 — Akarca, A., *Les Monnaies Grecques de Mylasa*, Paris, 1959.

Akurgal 1998 — Akurgal, E., *Anadolu Kültür Tarihi*, Tübitak, Ankara, 1998.

Anabolu 1967 — Anabolu, M.U., "Alinda Karpuzlu", *TAD*XIV, Ankara 1967, s.87-102.

Ashton 1992 — Ashton, R.H.J., "The Pseudo-Rhodian Drachms of Mylasa", *NC* 152 ,1992, s. 1-39.

ATL — Meritt, B.; Wade-Gery, H.T.; McGregor, M., *The Athenian Tribute Lists*, 4 Vols., Harvard University Press, 1939.

Barclay 1991 — Barclay, V.H., *Historia Numarum. A Manuel of Greek Numismatics*, second edition, Amsterdam, 1991.

Bayburtluoğlu 1982	Bayburtluoğlu, C., *Arkeoloji*, Ankara, 1982.
Bean 1987	Bean, G.E., *Karia*, İstanbul, 1987.
Bean 1997	Bean, G. E., *Eski Çag'da Ege Bölgesi*, çev. İ. Delemen, İstanbul, 1997.
Bean-Cook 1955	Bean, G.E.-Cook, J.M., "The Carian Coast III", *BSA* 52, 1957, s. 58-146.
BMC	*British Museum Catalogue.*
BMC Caria	Head, B. V., *British Museum Catalogue of the Greek Coins of Caria, Cos, Rhodes etc*.,London, 1897.
Bosworth 2005	Bosworth, A.B., *Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri; Fetih ve İmparatorluk*, çev. H. Çalışkan, Ankara, 2005.
Burns 1927	Burns, A.R., *Money and Monetary Policy in Early Times*, London, 1927.
Cary 1939	Cary, M., *A History of the Greek World from 323 to146 B.C.* New York, 1939

CH	Coin Hoards, London
Cook 1961	Cook, J.M., "Cnidian Peraea and Spartan Coins", *JHS* 81,1961, s. 56-72.
Cömert 1999	Cömert, B., *Mitoloji ve İkonografi*, Ankara, 1999.
Demir 2006	Demir, M., "Artemisia ve Rhodos", *Tarih İncelemeleri Dergisi* 21, No.1, 2006, s. 49-72.
Gercke-Hamborg 1985	Gercke, P., Hamborg, B., *Katalog der Staatliche Kunstsammlungen,* Melsungen, 1985.
Göktürk 1996	Göktürk, M.T. "A Hoard Silver of Silver Coins of Myndos, Halirnarnassos and Knidos", *Studies in Ancient Coinage from Turkey*, Ed. R. Ashton, London, 1996. s. 5-10.
Griffith 1966	Griffith, G.T., *İskender the Great, The Main Problems*, Cambridge, 1966.
Hamilton 1973	Hamilton, J.R., *İskender the Great*, London, 1973.
Hornblower 1982	Hornblower, S., *Maussollos*, Oxford, 1982.

Howgego 1998 — Howgego, C., *Sikkeler Işığında Eskiçağ Tarihi*, çev. O. Tekin, İstanbul, 1998.

İdil 1999 — İdil, V., *Nysa ve Akharaka*, İstanbul, 1999.

Isager 2004 — Isager, S., "Halikarnassos and the Ptolemaios I-Inscriptions on Public Buildings", *The Salmakis Inscription and Hellenistic Halikarnassos.* Ed.by İsager, S., Pedersen, P., University Press of Southern Denmark, 2004, s. 133-144.

Jeppesen-Luttrell 1986 — Jeppesen, K.-Lutterell, A., *The Written Sources and Their Archaeological Background*, Copenhagen, 1986.

JHS — *Journal of Hellenic Studies,* London.

Kızıl 2002 — Kızıl, A., *Uygarlıkların Başkenti Mylasa ve Çevresi*, Milas, 2002.

Konuk 1998 — Koray, K., *The Coinage of the Hekatomnids of Caria,* Doktora tezi, Oxford, 1998.

Konuk 2003 — Konuk, K., *Karun'dan Karia'ya, Muharrem Kayhan Koleksiyonundan Erken Anadolu Sikkeleri / From Kroisos To Karia, Early Anatolian Coins from the Muharrem Kayhan Collection*, İstanbul, 2003.

Konuk 2004 — Konuk, K., "Ptolemaic Coins in the Bodrum Underwater Archaeology Museum", *The Salmakis Inscription and Hellenistic Halikarnassos.* Ed.by İsager, S., Pedersen, P., University Press of Southern Denmark, 2004, s. 165-176.

Lindgren-Kovacs 1985 — Lindgren, H.C.;Kovacs, F.L., *Ancient Bronze Coins of Asia Minor and the Levant*, California, 1985.

Lloyd 1998 — Lloyd, S., *Türkiye'nin Tarihi*, çev: E. Varinlioğlu, Tübitak , Ankara, 1998.

Malay 1992 — Malay, H., *Hellenistik Devirde Pergamon ve Aristonikos Ayaklanması,* İzmir, 1992.

Mansel 1971 — Mansel, A.M., E*ge ve Yunan Tarihi*, Ankara, 1971.

McNicoll 1997 — McNicoll, A.W., *Hellenistic Fortifications from the Aegean to the Euphrates.,* Oxford University, 1997.

Mokholm 2000 — Mokholm, O., *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri Büyük İskender'in Tahta Çıkışından Apameia Barışı'na Kadar (İ.Ö. 336-188).*, İstanbul, 2000.

Myres 1920 — Myres, J.L.,"The Dodecanese", *The Geographical Journal* 56, No.5, 1920, s. 329-347

NC — *The Numismatic Chronicle, London.*

Newton 1865 — Newton, C., *Travels and Discoveries in Levant,* vol. II, London, 1865.

Özkaya-San-Barın 1998 — Özkaya,V.-San, O.- Barın, G., "Alinda (Karpuzlu)", XVI. *AST*. II, Tarsus 1998, s.299-324.

Pedersen 2004 — Pedersen, P., "Halikarnassos and the Ptolemaios II- The Architecture of Hellenistic Halikarnassos", *The Salmakis Inscription and Hellenistic Halikarnassos.* Ed.by İsager, S., Pedersen, P., University Press of Southern Denmark, 2004, s. 145-164.

Peschlow-Bindocat 2005 — Peschlow-Bindocat, A., *Latmos'ta Bir Karia Kenti Herakleia*, İstanbul, 2005.

RNS — *the Royal Numismatic Society*

Rostovtzeff 1964 — Rostovtzeff, M., *The Social and Economi History of the Hellenistic World*, Oxford, 1964.

Ruzicka 1992 — Ruzicka, S., *Politics of a Persian dynasty: The Hecatomnids in the fourth century B.C.*, University of Oklohama, 1992.

Sear 1996 — Sear, D.R., *Greek Coins and Their Values*, Vol.II, London, 1996.

Sevin 2001 — Sevin,V., *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, TTK., Ankara, 2001.

SEG — *Supplementum Epigraphicum Graecum*

Selttman, C., *Greek Coins*, London, 1960.

Sinuri	Robert, L., *Le sanctuaire de Sinuri près de Mylasa*, première partie, mèmories de I'Institut Français d'Archèologie de Stamboul, 7, Paris 1945.
SNG	*Syllogum Nummorum Graecorum.*
SNG Berlin	*Sammlung von Aulock*, nachtrage 3: *Ionien, Karien, Lydien*, Heft. 17, Berlin,1968.
SNG Copenhagen	*The Royal Collection of Coins and Medals Danish National Museum., Caria Part 1-2*, Copenhagen, 1948.
SNG Kayhan	*The Muharrem Kayhan Collection*., by K. Konuk, İstanbul-Bordeaux, 2002
SNG Keckman	*The Erkki Keckman Collection in the Skopbank*, *Helsinki,* part. 1: *Karia*, Helsinki, 1994
SNG München	*Staatliche Münzsammlung München*, Heft 22: *Karien*, 2006.
SNG Tübingen	*Münzsammlung der Universität Tübingen*, Heft 5: *Karien und Lydien*, München, 1994.

SNG von Aulock — *Sammlung von Aulock*, part 2: *Caria, Lydia, Phrygia, Lycia, Pamphylia*, Berlin.1962.

Stark 1958 — Stark, F., *İskender's Path*, London 1958.

Şahin 2001 — Şahin, N., *Zeus'un Anadolu Kültleri*, Antalya, 2001.

Tanilli 1984 — Tanilli, S., *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası,* İstanbul, 1984.

Tarn 1930 — Tarn, W. W., *Hellenistic Civilisation*, London, 1930.

Tırpan 1987 — Tırpan, A. A., "Myndos ve Theangela", *AST V/ I*, Ankara 1987, s. 167-190.

Umar 1993 — Umar, B., *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İnkılâp yay., İstanbul, 1993.

Umar 1999 — Umar, B., *Karia*, İstanbul, 1999.

Waddington — Waddington, W.H., Babelon,E., Reinach,Th., *Recueil general des moıınaies grecques d'Asie Mineure I,* Paris, 1910.

Walbank 1942 — Walbank, F.W., “Olympichus of Alinda and he Carian Expedition of Antigonus Doson”, *JHS* Vol. 52, 1942, s. 8-13.

Zabel-Meadows 2002 — B. Zabel and A. R. Meadows; “The "Myndos" 1996 hoard” *Coin Hoards. Volume IX, Greek Hoards.* Ed. by Andrew Meadows & Ute Wartenberg, Published by the Royal Numismatic Society, London, 2002, s. 244-252.

KATALOG

Katalogu yapılan sikkelerin sırasıyla ön yüz, arka yüz (sol, sağ ve alt ya da üst), kullanılan metal, yön, müze envanter numarası ve ağırlıkları verilmektedir.

LEVHA I

MYNDOS

1-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük sakalsız diademli Apollon başı.

AY: Zeytin dalı üzerinde cepheden baykuş; [MY] NΔI [ΩN]

AE,↓, Env: 814,

7,63 gr.

Ref: SNG Copenhagen 447.

2-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük sakalsız diademli Apollon başı.

AY: Zeytin dalı üzerinde cepheden baykuş; [M]YNΔI [ΩN]

AE,↑, Env: 4825,

5,56 gr.

Ref: BMC Caria XVIII.136,25; SNG Copenhagen 448.

3-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük sakalsız diademli Apollon başı.

AY: Zeytin dalı üzerinde cepheden baykuş; MYN [ΔIΩN] / ΜΕΛΑ (mag.)

AE,↑, Env: 5535

5,11 gr.

Ref: BMC Caria XVIII.136,25; SNG Copenhagen, 448

4-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Çelenkli sağa dönük genç Dionysos başı.

AY: Kanatlı şimşek demeti; [M]YNΔIΩN / ΑΛΕΞ AN[ΔP] (mag.)

AR,↑, Env: 1955

2,04 g. hemidrahmi

Ref: SNG Copenhagen 440; SNG München 380; SNG Kayhan, 852.

5-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Çelenkli sağa dönük genç Dionysos başı.

AY: Kanatlı şimşek demeti; MYNΔIΩN / MHTPOΔΩ (mag.)

AR,↑, Env: 6773

1,99 gr. hemidrahmi

Ref: BMC Caria XVIII.135,9 . (mag. Kallikles); SNG Keckman, 242 (mag. Filon); SNG Tübingen, 3458 (mag. Menoites); SNG Copenhagen 440; SNG München 380 (mag.Alexan.); 242 (mag. Filon); SNG Kayhan, 852, 853, 854; Göktürk 1996, 96 (mag. Pro..on),

6-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Çelenkli sağa dönük genç Dionysos başı,

AY: Kanatlı şimşek demeti; MYNΔI / ΔPAK..N (mag.)

AR,↑, Env: 14/9/85

2,16 gr. hemidrahmi

Ref: SNG von Aulock, 2637.

7-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Çelenkli sağa dönük genç Dionysos başı,

AY: Kanatlı şimşek demeti; MYNΔIΩN / ΑΛΕΞΑΝΔΡΩΣ (mag.)

AR,↑, Env: 1953

2,23 gr. hemidrahmi

Ref: SNG Copenhagen 440; SNG München 380; SNG Kayhan, 852.

8-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Çelenkli sağa dönük genç Dionysos başı,

AY: Kanatlı şimşek demeti; MYNΔIΩN / ΣYNMAXΩΣ (mag.)

AR,↑, Env: 1954

2,24 gr. hemidrahmi

Ref: Göktürk 1996, 95.

9-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Çelenkli sağa dönük genç Dionysos başı,

AY: Kanatlı şimşek demeti; MYNΔIΩN / MHNOΦIΛOC (mag.)

AR,↑, Env: 1941

2,33 gr. hemidrahmi

Ref: Waddington, 2472.

10-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Çelenkli sağa dönük genç Dionysos başı,

AY: Kanatlı şimşek demeti; ΜΥΝΔΙΩΝ / ΑΜΟΓΕΝΗC (mag.)

AR,↑, Env: 1952.

1,96 gr. hemidrahmi

Ref: BMC Caria XVIII.135,9 . (mag. Kallikles); SNG Tübingen, 3458 (mag. Menoites); SNG Copenhagen 440; SNG München 380 (mag.Alexan.); SNG Keckman 242 (mag. Filon); SNG Kayhan, 852, 853, 854; Göktürk 1996, 96 (mag. Pro..on).

11-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük genç Dionysos başı

AY: Üzüm salkımı; ΜΥΝΔΙ / ΘΕΟΔΟ (mag.)

AR,↑, Env:1958

1,06 gr. trihemiobol

Ref: SNG Keckman, 244; Göktürk 1996, 110.

12-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük genç Dionysos başı

AY: Üzüm salkımı; ΜΥΝΔΙ / ΘΕΟΔΟ (mag.)

AR,↓, Env: 14/15/85

0,87 gr. trihemiobol

Ref: SNG Keckman, 244; Göktürk 1996, 110.

13-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük genç Dionysos başı

AY: Üzüm salkımı; MYNΔI / EΞHKEC (mag.)

AR,↑, Env: 1956

1,05 gr. trihemiobol

Ref: BMC Caria XVIII.136,17; Göktürk 1996, 100-109; Sear 1996,4918.

14-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük genç Dionysos başı

AY: Üzüm salkımı; MYNΔI / EΞHKEC (mag.)

AR,↓, Env: 1959

0,98 gr. trihemiobol

Ref: BMC Caria XVIII.136,17; Göktürk 1996, 100-109; Sear 1996, 4918.

15-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük genç Dionysos başı

AY: Üzüm salkımı; MYNΔIΩN / EΞHKECTIOΣ (mag.)

AR,↓, Env: 1960

0,91 gr. trihemiobol

Ref: BMC Caria XVIII.136,17; Göktürk 1996, 100-109; Sear 1996,4918.

16-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük genç Dionysos başı

AY: Üzüm salkımı; ΜΥΝΔΙ / ΘΕΟΚΛΕC (mag.) .

AR,↑, Env: 1957

1,16 gr. trihemiobol

Ref: Göktürk 1996, 127-136.

17-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük genç Dionysos başı

AY: Üzüm salkımı; ΜΥΝΔΙΩΝ / ΘΕΟΚΛΕC (mag.)

AR,↑, Env: 1962

0,83 g. trihemiobol

Ref: Göktürk 1996, 1-89; SNG von Aulock, 2635; SNG Copenhagen, 438,439; SNG Kayhan, 849-851; Sear 1996, 4916; Zabel-Meadows 2002,s. 245, lev. 43, 34-63

18-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük genç Dionysos başı

AY: Üzüm salkımı; ΜΥΝΔΙΩΝ / ΑΙΓΥΠΤΟΣ (mag.)

AR,↑, Env: 1961

1,13 gr. trihemiobol

Ref: Göktürk 1996, 100-170.

19-) MÖ. 2-1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı; MYNΔIΩN ve magistrat ismi. Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 1/12/93

2,62 gr. tetrobol

Ref: Göktürk 1996, 1-89; SNG von Aulock, 2635; SNG Copenhagen, 438,439; SNG Kayhan, 849-851; Sear 1996, 4916; Zabel-Meadows, 2002,s. 245, lev. 43, 34-63.

20-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı, altta sekiz kollu yıldız; MYNΔIΩN / ΘEOΔOTOC (mag.). Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 1946

3,92 gr. drahmi.

Ref: Göktürk 1996, 17-28; Zabel-Meadows 2002, s.245, lev. 43, 79.

21-)

MÖ. 2.1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı, altta karşılıklı 2 cornucopiae; MYNΔIΩN / TAYPIΩN (mag.). Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 2354

4,14 gr. drahmi.

Ref: Göktürk 1996, 83.

LEVHA II

22-) MÖ. 2-1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı, altta karşılıklı 2 cornucopiae ; MYNΔIWN / ETEAPXOC (mag.). Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 1949

4,24 gr. drahmi.

Ref: Göktürk 1996, 86-88.

23-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı, altta şimşek demeti; MYNΔIWN / ΘEOΔΩPOΣ (mag.). Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 1944

4,59 gr. drahmi.

Ref: BMC Caria XVIII. 134,6; Göktürk 1996, 5; Sear 1996, 4915; Zabel-Meadows, 2002,s. 245, lev. 43

24-) MÖ. 2-1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı, altta karşılıklı 2 ve en altta 1 cornucopiae ; MYNΔIΩN / MHNOΔΩPOC (mag.). Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 1939

3,45 gr. drahmi.

Ref: Göktürk 1996, 40-43.

25-) MÖ. 2-1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı, altta şimşek demeti; MYNΔIΩN / ΘEOΔOTOC (mag.). Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 1945

4,15 gr. drahmi.

Ref: Göktürk 1996, 29-31; Zabel-Meadows 2002, s. 245. lev. 43, 79.

26-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı, altta şimşek demeti; MYNΔIΩN / KAΛΛICT[PATOC] (mag.). Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 1943

4,22 gr. drahmi.

Ref: Göktürk 1996, 35-39.

27-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı, altta karşılıklı 2 cornucopiae ; MYNΔIΩN / IEPOKΛHC(mag.). Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 1948

4,29 gr. drahmi.

Ref: Göktürk 1996, 76.

28-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Atef taçlı Zeus-Sarapis'in sağa dönük çelenkli başı.

AY: İki mısır koçanı üstünde İsis başlığı, altta karşılıklı 2 cornucopiae ; MYNΔIΩN / ΔEMETPIΩΣ (mag.). Tamamı noktalı bordür içerisinde.

AR,↑, Env: 1947

4,22 gr. drahmi.

Ref: SNG Kayhan, 849; SNG Copenhahen, 438; Konuk 2003, s. 100, res. 82.

KERAMOS

29-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa dönük Zeus başı.

AY: Sola dönük ayakta kartal arkaya bakıyor- KEPAMIH / EPMOΦANTOC (mag.)

AE↑, Env: 3806

7,62 gr.

Ref: BMC Caria XIII.77, 3; SNG Keckman 92; Sear 1996, 4828; Lindgren-Kovacs 1985, 629.

30-) M.Ö. 2.1. yy.

ÖY: Sağa dönük defne çelenkli Zeus başı

AY: Cepheden kanatlarını açmış kartal, başı sola dönük.

AE↑, Env: 921

5,77 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 188-189.

LEVHA III

BARGYLİA

31-) MÖ. 2.1. yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, etrafında defne çelengi.

AY: Pegasos sağa doğru uçar şekilde. ΒΑΡ Γ- ΥLI / Η – ΤΩΝ

AE↑ Env:2/15/92

5,50 gr.

Ref:http://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=160719&AucID=197&Lot=109

32-) M.Ö. 2.1- yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, etrafında defne çelengi.

AY: Pegasos sola doğru koşar şekilde.

AE↑ Env: 6467

6,45 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2517;

http://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=160719&AucID=197&Lot=109

33-) MÖ. 2.1. yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, etrafında defne çelengi.

AY: Pegasos sağa doğru uçar şekilde

AE↑ Env:5/13/92

4,62 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2517

34-) MÖ. 2.1 yy

ÖY: Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, nokta bordür içerisinde.

AY: Pegasos sağa doğru uçar şekilde. ΒΑΡ Γ- ΥLΙ / Η – ΤΩΝ

AE↑ Env:2305

4,27 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2517:. SNG Keckman 25

35-) M.Ö. 2.1yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük.

AY: Pegasos sola doğru koşar şekilde. [ΒΑΡΓΥ]LIHTΩN

AE↑ Env: 1/19/85

3,30 gr

Ref: SNG von Aulock, 2517:. SNG Keckman 25

36-) M.Ö. 2.1- yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı sağa dönük.

AY: Pegasos sola doğru koşar şekilde.

AE↑ Env: 1058

2,55 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2517:. SNG Keckman 25

37-) M.Ö. 2.1- yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı sağa dönük.

AY: Pegasos sola doğru koşar şekilde.

AE↑ Env: 1295

2,74 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2517:. SNG Keckman 25

38-) M.Ö. 2.1- yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı sağa dönük.

AY: Pegasos sola doğru koşar şekilde.

AE↑ Env: 4526

2,79 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2517:. SNG Keckman 25

39-) M.Ö. 2.1- yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı sağa dönük.

AY: Pegasos sola doğru koşar şekilde; BAP../ IKE?

AE↑ Env: 5547

3,40 gr

Ref: SNG von Aulock, 2517:. SNG Keckman 25

40-) M.Ö. 2.1- yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı sağa dönük.

AY: Pegasos sola doğru koşar şekilde.

AE↑ Env: 1299

3,60 gr

Ref: SNG von Aulock, 2517:. SNG Keckman 25

41-) M.Ö. 2.1- yy.

ÖY: Artemis Kindyas başı sağa dönük. Tamamı nokta bordür içerisinde.

AY: Pegasos sağa doğru koşar şekilde. [BAPΓY]L[IH]TΩN

AE↑ Env: 1217

0,76 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2517:. SNG Keckman 25

42-) MÖ. 2.1 yy

ÖY: Artemis Kindyas başı örtülü ve sağa dönük, nokta bordür içerisinde.

AY: Pegasos sağa doğru uçar şekilde. BAP Γ- YLI / H – TΩN

AE↑ Env: 5/8/88

4,40 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2517:. SNG Keckman 25

43-) MÖ 2.1. yy

ÖY: Pegasos sağa doğru uçar şekilde, yarım olarak betimlenmiştir.

AY: Cepheden Artemis Kindyas kült heykeli. BAPΓYLI / H – TΩN

AE↑ Env:3320

1,49 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 175 ;

44-) MÖ. 2.1 yy

ÖY: Pegasos sağa doğru uçar şekilde, yarım olarak betimlenmiştir.

AY: Cepheden Artemis Kindyas kült heykeli.

AE↑ Env:1/13/89

1,61 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 176.

45-) MÖ. 2.1 yy

ÖY: Pegasos sağa doğru uçar şekilde

AY: Cepheden Artemis Kindyas kült heykeli. BAPΓYLI / H – TΩN

AE← Env:3402

3,01 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 175.

LEVHA IV

MYLASA

46-) MÖ. 2.1.yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 3-22-75

1,51 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

47-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 5-16-75

1,26 gr.

Ref: SNG von Aulock,2619; SNG Keckman, 226.

48-) MÖ. 2.1.yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 6890

1,46 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

49-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 1412

1,55 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

50-) M.Ö. 2.1.yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 1750

1,52 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

51-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident

AE↑ Env: 1762

1,48 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

52-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 1411

1,58 gr.

Ref: SNG von Aulock. 2619; SNG Keckman, 226.

53-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 3403

1,40 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

54-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 4519

1,28 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

55-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at

AY: Trident.

AE↑ Env: 7120

1,10 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226

56-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Sola doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 2/21/84

1,56 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2618; SNG Keckman, 226.

57-) MÖ. 2.1.yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 61/9/85

1,74 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2618; SNG Keckman 226.

58-) MÖ. 2.1.yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 1303

1,49 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman 226.

59-) MÖ. 2.1.yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 2723

1,21 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

60-) MÖ. 2.1.yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident dişler arasında süsleme, altta A-I ?.

AE↑ Env: 62/9/85

1,52 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

61-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at

AY: Trident.

AE↑ Env: 5/22/81

1,48 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

62-) MÖ. 2.1.yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 5/4/90

1,72 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2618; SNG Keckman, 226.

63-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 10/14/90

1,61 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

64-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 1597

1,51 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

65-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sola doğru koşan at.

AY: Trident; altta M-Y.

AE↑ Env: 79/15/85

1,91 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2618; SNG Keckman, 226.

66-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 9/13/92

1,43 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2619; SNG Keckman, 226.

67-) MÖ. 2.1.yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↓ Env: 18/2/93

1,75 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2618; SNG Keckman, 226.

68-) M.Ö.2. yy ve sonrası

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 7118

3,83 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 423.

69-) MÖ. 2.yy ve sonrası.

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident . ΜΥΛΑ/ΣΕΩΝ.

AE↑ Env: 5896

3,65 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 423.

70-) M.Ö.2. yy ve sonrası

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident; ΜΥΛΑ/ΣΕΩΝ.

AE↑ Env: 2486

3,49 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 423.

71-) M.Ö.2. yy ve sonrası

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident; [ΜΥ] ΛΑ / [ΣΕΩΝ]

AE↑ Env: 8/3/91

4,38 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 423.

LEVHA V

72-) M.Ö.2. yy ve sonrası

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident; [MY] ΛΑ / [Σ] ΕΩΝ

AE↑ Env: 72/5/91

4,72 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 423.

73-) M.Ö.2. yy ve sonrası

ÖY: Sağa doğru koşan at

AY: Trident; [MY] ΛΑ / ΣΕΩΝ

AE↑ Env: 16/7/91

5,40 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 423.

74-) M.Ö.2.1. yy ve sonrası

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident.

AE↑ Env: 7174

4,62 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 423.

75-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Sağa doğru koşan at.

AY: Trident ve labrys kombine edilmiş.

AE↑ Env: 5792

6,48 gr.

Ref: SNG von Aulock, 2617; Sear 1996, 4910; BMC, 18.129,11.

76-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Sola doğru koşan at.

AY: Ortada defne çelengiyle çevrelenmiş çift yüzlü balta (labrys); ΜΥΛΑ/ΣΕΩΝ

AE↓, Env: 7/12/84

2,39 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 425; SNG von Aulock, 2621.

77-) M.Ö. 170-130

ÖY: Cepheden Helios başı. Yüzünün sağ tarafında kartal.

AY: Gonca gül.

AR↑, Env: 1071

1,91 gr. drahmi, Pseudo Rhodian

Ref: Ashton 1992, 1-83.

78-) M.Ö. 170-130

ÖY: Cepheden Helios başı. Yüzünün sağ tarafında kartal.

AY: Gonca gül; Δ / Y /Δ / Δ

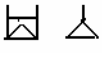
AR↑, Env: 4140

2,09 gr. Drahmi Pseudo Rhodian

Ref: Ashton 1992, 277-279 (aynı kalıp)

79-) M.Ö. 170-130

ÖY: Cepheden Helios başı. Yüzünün sağ tarafında kartal.

AY: Gonca gül; Δ/ I; altta monogramı.

AR↑, Env: 4115

1,98 gr. drahmi, Pseudo Rhodian

Ref: Ashton 1992, 206 (aynı kalıp)

80-) M.Ö. 170-130

ÖY: Cepheden Helios başı. Yüzünün sağ tarafında kartal.

AY: Gonca gül; Ξ/ A/ Π/ M

AR↑, Env: 4116

2,35 gr. drahmi, Pseudo Rhodian

Ref: Ashton 1992, 224-233 (aynı kalıp)

81-) M.Ö. 170-130

ÖY: Cepheden Helios başı. Yüzünün sağ tarafında kartal.

AY: Gonca gül; Π/ E / Λ / M

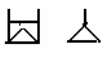
AR↑, Env: 2/2/93

2,13 gr. drahmi, Pseudo Rhodian

Ref: Ashton 1992, 267 (aynı kalıp)

82-) M.Ö. 170-130

ÖY: Cepheden Helios başı. Yüzünün sağ tarafında kartal.

AY: Gonca gül; Δ/ Y; altta monogramı

AR↑, Env: 3/2/93

2,11 gr. drahmi, Pseudo Rhodian

Ref: Ashton 1992, 209 (aynı kalıp)

LEVHA VI

HALİKARNASSOS

83-) MÖ. 2.1.

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚ[Α]/ okunamıyor(mag.).

AE↑, Env: 1-38-75

4,72 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 360-361-362; SNG von Aulock, 2525-2526; SNG Kayhan, 774.

84-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ; ΜΕΛΑ (mag.)

AE↑, Env: 2779

4,04 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 360-361-362; SNG von Aulock, 2525-2526; SNG Kayhan, 774.

85-) MÖ. 2.1.

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; [ΑΛΙ]ΚΑ-ΜΕΛΑ (mag.)

AE↑, Env: 3236

5,30 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 360-361-362; SNG von Aulock, 2525-2526; SNG Kayhan, 774.

86-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ/ ΜΕΛΑ (mag.)

AE↑, Env: 3231

5,48 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 360-361-362; SNG von Aulock, 2525-2526; SNG Kayhan, 774.

87-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚ[Α]-ΜΕΛΑ (mag.)

AE↑, Env: 2293

2,76 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 360-361-362; SNG von Aulock, 2525-2526; SNG Kayhan, 774.

88-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; [ΑΛΙΚΑ]/ ΑΠΟΛΛΟΝΙ? (mag.)

AE↑, Env: 4826

5,14 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 354; Lindgren-Kovacs 1985, 643.

89-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; [ΑΛΙ]ΚΑ/ ΑΠΟΛΛΟ (mag.)

AE↑, Env: 3232

5,01 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 354; Lindgren-Kovacs 1985, 643.

90-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ/ [ΑΠ]ΟΛ (mag.)

AE↑, Env: 6/2/93

5,26 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 354; Lindgren-Kovacs 1985, 643.

91-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ/ ΑΠΟΛ? (mag.)

AE↑, Env: 4896

4,98 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 354; Lindgren-Kovacs 1985, 643.

92-) MÖ. 2.1.

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; [ΑΛ]ΙΚΑ /ΕΙΡΗΝ (mag.)[200]

AE↑, Env: 3323

7,20 gr.

93-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; [ΑΛΙ] ΚΑ; [Δ]ΙΟΔΩ (mag.)

[200] Taraması yapılan kataloglarda "EIPHN" ismine rastlanılmamıştır.

AE↑, Env: 10/2/93

5,91 gr.

Ref: SNG Keckman, 42-43; SNG von Aulock, 8079; SNG Kayhan, 772; SNG Copenhagen, 364[201].

94-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ/ ΑΡΤΕ (mag.)

AE↑, Env: 1465.

6,03 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 355; SNG Kayhan, 771.

95-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ/ ΔΙΟΔΟ (mag.)

AE↑, Env: 3235

5,14gr.

Ref: SNG Copenhagen, 354-366; SNG Kayhan, 769-780.

[201] Referans gösterilen kaynaklarda farklı magistrat isimleri yer almaktadır. Magistrat isminin aynı olarak yer aldığı tek kaynak Lindgren-Kovacs, 645 katalog numaralı sikkedir. Ancak söz konusu sikkenin ön yüzünde Posedion yer alırken arka yüzde ise ortada bir kadın figürü bir elinde patera diğer elinde cornucipuae tutarken betimlenmiştir. Bunun yanı sıra Lindgren-Kovacs kataloğunda yer alan sikke, M.Ö. 2-1. yüzyıllara verilmekte bu da her iki sikkenin aynı tarihlerde basıldığına işaret etmektedir. Bkz., Lindgren-Kovacs 1985, 645.

96-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ; .. ΑΑΜ..(mag.)

AE↑, Env: 3233

4,85 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 366.

97-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ; ΔΗΜΗ.. (mag.)

AE↑, Env: 3322

5,26 gr.

Ref: SNG Keckman, 42-43; SNG von Aulock, 8079; SNG Kayhan, 772.

98-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ, sol altta sembol.

AE↑, Env: 3234.

6,39 gr.

Ref:http://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=221122&AucID=317&Lot=268

99-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ / magistrat ismi, sol altta İsis başlığı.

AE↑, Env: 3238.

6,04 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 354-366; SNG von Aulock, 2525-2526; SNG Kayhan, 769-780.

100-)MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ / …MWN (mag.), sol altta İsis başlığı.

AE↑, Env: 1401.

4,50 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 354-366; SNG von Aulock, 2525-2526; SNG Kayhan, 769-780.

101-) MÖ. 2.1.

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑΡΝ

AE↑, Env: 5/2/93

7,31 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 360-361-362,364; SNG von Aulock ,2525-2526,8079; SNG Kayhan, 772,774; Ref: SNG Keckman, 42-43;

102-) MÖ. 2.1.

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ. Alttaki volütlerden soldakinin yerinde rozet motifi kullanılmıştır.

AE↑, Env: 3399

6,65 gr.

LEVHA VII

103-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY:Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ; tridentin altın altındaki volütlerden soldakinin altında sekiz kollu yıldız.

AE↑, Env: 2186

3,54 gr.

Ref: SNG Kayhan, 771[202].

104-) MÖ. 2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ. Sol altta monogram.

[202] Kayhan koleksiyonundaki 771 katalog nolu sikkenin arka yüzünde "APTE" yazısı bulunmaktadır ve ağırlığı 6,19 gr.dır.

AE↑, Env: 4127

5,10 gr.

105-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ. sol altta srmbol.

AE↑, Env: 1400

5,50 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 360-361-362; SNG von Aulock, 2525-2526; SNG Kayhan, 774.

106-) MÖ. 2.1.

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus.

AE↑, Env: 1402

4,28 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 360-361-362; SNG von Aulock , 2525-2526; SNG Kayhan, 774.

107-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ.

AE↑, Env: 1403

5,83 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 360-361-362; SNG von Aulock, 2525-2526; SNG Kayhan, 774.

108-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus.

AE↑, Env: 1497

4,74 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 366.

109-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ.

AE↑, Env: 1744

4,76 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 366.

110-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ.

AE↑, Env: 2809

6,31 gr.

Ref: SNG Kayhan, 776

111-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ.

AE↑, Env: 2811

5,34 gr.

Ref: SNG Kayhan, 776[203].

112-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, , dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ.

AE↑, Env: 2881

4,48 gr.

Ref: SNG Kayhan, 773

113-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙ

AE↑, Env: 9/2/93

6,00 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 354-366; SNG Kayhan, 769-780; Lindgren-Kovacs 1985, 643-644.

[203] Kataloğu yapılan sikke ile Kayhan koleksiyonundaki sikkenin ön yüzünde bulunan Poseidon portreleri, kulak, burun, göz ve saç biçimleri karşılaştırıldığında birbirine oldukça benzemektedir.

114-) MÖ.2.1. yy

ÖY: Sakallı Poseidon başı, sağa dönük.

AY: Trident, dişler arasında 2 adet yunus; ΑΛΙΚΑ

AE↑, Env: 7/2/93

6,22 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 354-366; SNG Kayhan, 769-780; Lindgren-Kovacs 1985, 643-644.

115-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Diademli Poseidon başı sağa dönük.

AY: Ayakta kadın figürü, sağ elinde patera diğerinde ise cornucopia tutuyor; ΑΛΙ / NEON (mag.)

AE↑, Env: 6035

6,47 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 377.

116-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Diademli Poseidon başı sağa dönük.

AY: Ayakta kadın figürü, sağ elinde patera diğerinde ise cornucopia tutuyor.

AE↑, Env: 4823

6,91 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 376-377-378.

117-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Diademli Poseidon başı sağa dönük.

AY: Ayakta kadın figürü, sağ elinde patera diğerinde ise cornucopia tutuyor; ANT (mag.?)

AE↑, Env: 4143

7,18 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 376-377-378.

118-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Diademli Poseidon başı sağa dönük.

AY: Ayakta kadın figürü, sağ elinde patera diğerinde ise cornucopia tutuyor.

AE↑, Env: 4128

10,32 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 376-377-378.

119-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Diademli Poseidon başı sağa dönük.

AY: Ayakta kadın figürü, sağ elinde patera diğerinde ise cornucopia tutuyor.

AE↑, Env: 4118

7,51 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 376-377-378.

120-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Diademli Poseidon başı sağa dönük.

AY: Ayakta kadın figürü, sağ elinde patera diğerinde ise cornucopia tutuyor; [ΑΛ]IKAP/E..K (mag.)

AE↑, Env: 3239

6,48 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 376-377-378.

LEVHA VIII

121-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Diademli Poseidon başı, nokta bordür içerisinde.

AY: Üç ayaklı kazan; ΑΛIKA/ MENE (mag.)

AE↑, Env: 2829

3,79 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 340,341,342; SNG Kayhan, 766.

122-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Diademli Poseidon başı.

AY: Üç ayaklı kazan.

AE↑, Env:1054

4,45 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 340-342.

123-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Diademli Poseidon başı.

AY: Üç ayaklı kazan.

AE↑, Env:1296

3,60 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 340-342.

124-) M.Ö. 3. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sola dönük

AY: Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük; önünde lyra;

AE↑, Env: 15/11/78

1,15 gr.

Ref: : SNG Copenhagen, 346-347; SNG von Aulock, 2524; Lindgren-Kovacs 1985, 642; BMC Caria, XVIII. 9, 10; SNG Berlin, 8078.

125-) MÖ. 3. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sola dönük

AY: Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük

AE↑, Env: 6-16-75

1,13 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 346-347; SNG von Aulock, 2524; Lindgren-Kovacs 1985, 642; BMC Caria, XVIII. 9, 10; SNG Berlin, 8078.

126-) MÖ. 3. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sola dönük

AY: Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük

AE↑, Env: 2580

1,14 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 346-347; SNG von Aulock, 2524; Lindgren-Kovacs 1985, 642; BMC Caria, XVIII. 9, 10; SNG Berlin, 8078.

127-) M.Ö. 3. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sola dönük

AY: Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük; önünde lyra; sağ üstte ΑΛΙ.

AE↑, Env: 2265

1,48 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 346-347; SNG von Aulock, 2524; Lindgren-Kovacs 1985, 642; BMC Caria, XVIII. 9, 10, SNG Berlin, 8078.

128-) M.Ö. 3. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sola dönük

AY: Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük; önünde lyra; sağ üstte ΑΛΙ.

AE↑, Env: 81/15/85

1,43 gr.

Ref: : SNG Copenhagen, 346-347; SNG von Aulock, 2524; Lindgren-Kovacs 1985, 642; BMC Caria, XVIII. 9, 10; SNG Berlin, 8078.

129-) M.Ö. 3. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sola dönük

AY: Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük; sağ üstte ΑΛΙ.

AE↑, Env: 6/20/91

1,25 gr.

Ref: : SNG Copenhagen, 346-347; SNG von Aulock, 2524; Lindgren-Kovacs 1985, 642; BMC Caria XVIII. 9, 10; SNG Berlin, 8078.

130-) M.Ö. 3. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sola dönük

AY: Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük.

AE↑, Env: 17/2/93

1,25 gr.

Ref: : SNG Copenhagen, 346-347; SNG von Aulock, 2524; Lindgren-Kovacs 1985, 642; BMC Caria XVIII. 9, 10; SNG Berlin, 8078.

131-) M.Ö. 3. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sola dönük

AY: Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük.

AE↑, Env: 16/2/93

1,40 gr.

Ref: : SNG Copenhagen, 346-347; SNG von Aulock, 2524; Lindgren-Kovacs 1985, 642; BMC Caria XVIII. 9, 10; SNG Berlin, 8078.

132-) M.Ö. 3. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sola dönük

AY: Kanatlarını açmış kartal, ayakta, sola dönük; önünde lyra; sağ üstte ΑΛΙ.

AE↑ Env: 134/6/93

0,91 gr.

Ref: : SNG Copenhagen, 346-347; SNG von Aulock, 2524; Lindgren-Kovacs 1985, 642; BMC Caria XVIII. 9, 10; SNG Berlin, 8078.

133-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Apollon başı sağa dönük.

AY: Lyra; ΑΛΙΚΑΡ/ ΝΑΣΣΕΩΝ.

AR↑, Env: 13/9/85

2,27 gr. hemidrahmi

Ref: SNG von Aulock, 2528; Sear 1996, 4877; BMC Caria XVIII.103, 7-11; SNG Kayhan, 767.

134-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Defne taçlı Apollon başı sağa dönük

AY: Lyra ; ΑΛΙΚ[Α]-/ΜΕΝ.. (mag.)

AE↑, Env: 1770

2,12 gr.

Ref: SNG Copenhagen , 343-345

135-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Diademli Apollon başı sağa dönük

AY: Lyra ; ΑΠΟΛΛ [(mag.)

AE↑, Env: 1852

2,90 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 344

136-) M.Ö.2.1. yy

ÖY: Şua taçlı Helios (Apollon?) başı sağa dönük.

AY: Lyra, ΑΠΟΛ[(mag.)

AE↑, Env: 6770

3,34 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 372.

137-) M.Ö. 2-1. yy

ÖY: Apollon başı sağa dönük.

AY: Lyra, ΑΠΟΛ (mag.)

AE↑, Env: 938

4,64 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 372.

138-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Diademli Apollon başı sağa dönük

AY: Lyra, nokta bordür içerisinde.

AE↑, Env: 4824

8,65 gr.

Ref: SNG Copenhagen, 375

139-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük, nokta bordür içerisinde.

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; sol üstte ΑΛΙ.

AE↑, Env: 2306

1,43 gr.

Ref: Sear 1996, 4888.

140-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük, nokta bordür içerisinde; sol üstte ΑΛΙ

AE↑, Env: 3328

2,03 gr.

Ref: Sear 1996, 4888.

141-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük.

AE↓, Env: 80/32/84

1,54 gr.

Ref: Sear 1996, 4888.

142-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük, nokta bordür içerisinde.

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙΚΑ / ΔΗ (Mag.), tamamı nokta bordür içerisinde.

AE↑, Env: 12/19/91

1,08 gr.

Ref: Sear 1996, 4888.

143-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙ/ ΚΑΡ

AR↓, Env: 1967

0,83 gr. trihemiobol.

Ref: SNG Copenhagen, 369; SNG von Aulock,2529; SNG Kayhan, 768; Göktürk 1996, 218-228.

144-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙΚΑ / ΜΗΝ (Mag.)

AR↓, Env: 15/15/85

0,83 gr. trihemiobol.

Ref: SNG Copenhagen, 369; SNG von Aulock,2529; SNG Kayhan, 768; Göktürk 1996, 218-228.

145-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙ / ΚΑΡ

AR↑, Env: 1965

0,87 gr. trihemiobol.

Ref: SNG Copenhagen, 370; Göktürk 1996, 198-209.

146-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sola yarım dönük; ΑΛΙΚ/ ΑΡΜ (mag.)

AR↑, Env: 1970

1,05 gr. trihemiobol.

Ref: Göktürk 1996, 210,211.

147-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙΚΑ / ΜΗΝΟ (Mag)

AR↑, Env: 3432.

0,97 gr. trihemiobol.

Ref: SNG Copenhagen, 369; SNG von Aulock, 2529; SNG Kayhan, 768; Göktürk 1996, 218-228.

148-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙΚ / ΜΗΝΟ (Mag)

AR→, Env: 1968.

0,83 gr. trihemiobol.

Ref: SNG Copenhagen, 369; SNG von Aulock,2529; SNG Kayhan, 768; Göktürk 1996, 218-228.

149-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙΚΑΡ / ΘΕΟ (Mag.)

AR↑, Env: 1963

1,08 gr. trihemiobol.

Ref: SNG Copenhagen, 369; SNG Kayhan, 768; Göktürk 1996, 237-239.

150-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙ / ΔΡΑ (Mag.)

AR↑, Env: 1969

0,92 gr. trihemiobol.

Ref: SNG Copenhagen, 369; SNG Kayhan, 768; Göktürk 1996, 234-235.

151-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙΚΑ / ΑΠΟΛΛ (Mag.)

AR↑, Env: 1966

0,82 gr. trihemiobol.

Ref: SNG Kayhan, 768; Göktürk 1996, 246-249.

152-) M.Ö. 2.1. yy

ÖY: Miğferli Athena başı sağa dönük

AY: Ayakta baykuş sağa yarım dönük; ΑΛΙ / ΚΑΡ

AR↑, Env: 1964

1,09 gr. trihemiobol.

Ref: Ref: SNG Copenhagen, 370; Göktürk 1996, 198-209.

LEVHA IX

153-) M.Ö. 150-50

ÖY: Cepheden Helios başı, nokta bordür içerisinde.

AY: Sağa dönük sorguç miğferli ve Aegisli Athena başı; ΑΛΙΚΑΡ / [ΔΡ]ΑΚΩΝ (mag.)

AR↑, Env: 1951

4,07 gr. drahmi.

Ref: Göktürk 1996,171-177; SNG Copenhagen, 367.

154-) M.Ö. 150-50

ÖY: Cepheden Helios başı, nokta bordür içerisinde.

AY: Sağa dönük sorguç miğferli ve Aegisli Athena başı; ΑΛΙΚΑΡΝΑC / MOCXOC (mag.)

AR↑, Env: 1950

4,02 gr. drahmi

Ref: BMC Caria XVIII. 106,46; Göktürk 1996, 179-185; SNG Keckman 51; Sear 1996, 4875.

155-) M.Ö. 150-50

ÖY: Cepheden Helios başı, nokta bordür içerisinde.

AY: Sağa dönük sorguç miğferli ve Aegisli Athena başı; ΑΛΙΚΑΡΝΑC / MOCXOC (mag.)

AR↑, Env: 1940

4,16 gr. drahmi

Ref: BMC Caria XVIII. 106,46; Göktürk 1996, 179-185; SNG Keckman 51; Sear 1996, 4875.

LEVHALAR

LEVHA I

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

LEVHA II

22

23

24

25

26

27

28

29

30

LEVHA III

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

LEVHA IV

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

LEVHA V

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

LEVHA VI

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

LEVHA VII

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

LEVHA VIII

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

138

134

135

136

137

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

LEVHA IX

153

154

155